

Revistă de cultură și artă

Piedestal

Anul 4, Numărul 2 (12)/2026

Revistă de cultură și artă PIEDESTAL

Anul 4, Numărul 2 (12)/2026

Editată cu sprijinul Consiliului Judeţean Hunedoara şi al Bibliotecii Judeţene „Ovid Densusianu” Hunedoara - Deva

Motto:
„Alegând confortul şi siguranţa drumurilor bătătorite, zadarnică ne va fi truda identificării amprentelor proprii, măturate între timp de valurile trecerii!”

Dumitru Dumitrescu

Redactor-șef:	**Dumitru DUMITRESCU**
Secretar de redacție:	**Camelia ARDELEAN**
Redactori permanenți:	**Mirela COCHECI**
	Elisabeta BOGĂȚAN
	Monica DUȘAN
	Valentin DAVID
Colaboratori permanenți:	**Cristian W SCHENK**
	Constantin STANCU
	Ladislau DARADICI
Corectură:	**Diana FERENCZ**
	Traian MARIAN
Tehnoredactare:	**Carmen POPESCU**
Copertă, grafică:	**Carmen POPESCU**
Adresă:	**Strada Traian Vuia, Nr. 4**
	Deva, Județul Hunedoara

ISSN: **3008-2250 ISSN-L 3008-2250**

Sub egida ASOCA Deva

Pagina Web: asoca.ro

Persoane de contact: Dumitru Dumitrescu; email:scdumitrex@yahoo.com
Camelia Ardelean; email:coa_72@yahoo.ro

Tiparul executat la
Casa de editare EMIA Deva

CUPRINS

EDITORIAL

Dumitru Dumitrescu 2

CAPITOLUL I - POEZIE

Dorel Vişan 3
Monica Duşan 3
Constantin Stancu 5
Ciprian Cozma 6
Mirela Cocheci 7
Isabela Haşa 10
Vali Nițu 10
Mihai Victor Afilom 12
Dumitru Dumitrescu 13
Carmen Pinte 14
Florentina Mitrică 16
Valentin David 19
Dan Rotaru 20
Carmen Greblă 23
Florea Constantinescu 24
Camelia Ardelean 26
Maria Sângerean 27
Simion Cozmescu 29
Ianina Cupşan Morar 30
Elisabeta Bogăţan 32
Mihai Doinel Marc 35
Dumitru Tâlvescu 36
Georgiana Gavrilă 37

POEZIE TRADIȚIONALĂ

Ileana Cornelia Neaga 38
Marcela Constantinescu 39

POEZII ŞI POVEŞTI PENTRU COPII

Marioara Ardelean 40

EPIGRAME

Valentin David 44

CAPITOLUL II - PROZĂ

ROMAN - NUVELE

Radu Igna 45

CRONICI LITERARE

Ladislau Daradici 48
Constantin Stancu 51
Camelia Ardelean 56

STUDII, CERCETARI

Iosif Băcilă 58
Georgiana Gavrilă 63

CĂLĂTORII

Sorin Micuțiu 65
Olivia Nițescu 66

REFLECȚII

Mara Haşa 69

ESEU

Christian W. Schenk 70

IN MEMORIAM

Dumitru Hurubă 74

CAPITOLUL III - ARTE

PICTURĂ

Simona Gabriela Locsei 75

CAPITOLUL IV - EVENIMENTE

Proiect educațional, Club Rotary -Deva 79
Festivalul „Ioan Dan Bălan” 81
Festivalul Național „SCÂRȚ-UMOR” 2026 83
Când cărțile adună oamenii 86

Dimensiunea spirituală a valorii și numărătorii de bani împrumutați

Munca de zi cu zi recunoscută ca fiind singura creatoare de valori, printr-un set de acțiuni fizice și intelectuale în tandem, are ca obiectiv obținerea de bunuri materiale și servicii, în vederea satisfacerii nevoilor firești existențiale. Oamenii în demersul de a face (acte, fapte, evenimente, lucruri), acționând permanent fără a ține cont de posibilitățile lor diferite de exprimare, au produs de-a lungul timpului mari dezechilibre, în special la împărțirea echitabilă a valorilor nou create.

De asemenea, ignorând caracteristica duală a valorii, de acoperire atât a nevoilor materiale cât și a celor spirituale, tot ei au simplificat și procedurile privind tranzacțiile de pe piețele economice, prin introducerea artificială a unei unități simbolice de măsură, numită ,,ban". La început având doar rolul de a număra efectiv cotele-părți luate ca etalon în tranzacții, ipocrizia umană a denaturat acest rol până la a confunda unitatea de măsură, cu dimensiunea valorii de măsurat, capitalizând-o.

Și de aici s-a deschis Cutia Pandorei: banii raportați la (aur, argint, pietre prețioase sau bunuri de strictă necesitate), prin împrumuturile speculative de pe piețele financiare ale lumii, au destabilizat dualitatea valorilor tranzacționate. Acestea lipsite de obiectivitatea strict necesară, au descătușat forțele malefice ale capriciilor din om prin diverse tertipuri care, conducându-ne spre arivism, invidie, lăcomie și ură, ne-au transformat din simpli lucrători, în numărători de bani împrumutați, fără a mai produce ceva.

- Cum s-a ajuns aici? În primul rând încrengăturile de interese au sufocat instituţiile publice. De asemenea, pe bază de şpagă a fost promovat un personal slab calificat care, obedient factorului politic a adâncit și mai mult criza. La aceasta s-a adăugat practicarea zeciuielii pe contractele câştigate de firmele de casă, deviind un important flux monetar spre conturile cercurilor mafiote de la putere, blocând lucrările în curs de execuție.

Întrucât instituţiile abilitate să stopeze flagelul (organele ministerului de interne, procuratura şi justiţia), conduse fiind de persoane numite de către sistem, au adus țara în pragul falimentului. Ca drept consecință, forța de muncă înalt calificată a luat calea exilului, lăsând în urmă un vid de valori prin care minciuna s-a strecurat până la cele mai înalte niveluri.

- Ce-i de făcut? În primul rând, inventarierea întregului portofoliu de credite pe rol al statului. Apoi, într-o ordine logică să se pună capăt jafului şi corupţiei generalizate, să se recupereze toți banii ieşiţi fraudulos din economie şi folosiți acolo unde le este rostul. Salariaţii să fie retribuiţi echitabil după volumul şI calitatea muncii prestate, sistemul de salarizare să fie armonizat cu cel al statelor uniunii din care facem parte şi, nu în ultimul rând să se asigure creşterea nivelului de instruire şi educaţie din învâţământul românesc, până la atingerea aceloraşi criterii de performanţă.

Deoarece nu vreau să închei într-un mod pesimist, vin la final cu soluția abdicării de la profesiunea bolnăvicioasă în care am ajuns de numărători de bani împrumutați, spre a redeveni binecunoscuții producători de valori autentice, singurele în măsură să ne redea stabilitatea și echilibrul unui confort personal care, deocamdată nouă românilor, ne lipsește (!).

- Dumitru Dumitrescu -

DOREL VIȘAN

(invitat special)

Doamne, fă-mă din nou...

Doamne, fă-mă din nou copil şi argat
Şi du-mă la mine în sat.
Ia-mi învăţăturile – balast inutil –
Şi du-mă la oi înapoi şi fă-mă copil...
Ia-mi de pe faţa de masă scrobită
Mâncarea aleasă, stropită
Cu-arome din Orient aduse cu greu
Chintale – pe-a mărilor cale –
Ia-mi de pe masă mâncarea-aburindă
Ce o tai cu zece tacâmuri;
Şi lasă-mi în schimb un drob de mălai,
Să-l mănânc cu nesaţ în colbul din drumuri...
Ia-mi noaptea nesomnul şi veghea
Şi gânduri mai bune, mai rele;
Şi dă-mi înapoi somnul adânc şi visele mele,
Du-mă în sat copil înapoi, să dorm cât voi...
Să mă scol... desculţ... dimineaţa,
Să-mi spăl la Izvoare ochii şi faţa...
Să-mi pun pălăria pe cap...
Să fiu îmbrăcat...
Ia-mi *ginşii*, ia-mi blănuri,
Mătăsuri şi nylon – de tot mă despoi –
Promite-mi atâta doar... un cămeşoi!
Ia-mă, Cerescule Tată, de la televizor...
Şi du-mă-napoi – copil pe tălpi sângerat –
Pe asprele mirişti, pe-aridul ogor...
Nu vreau Academii şi Artă şi Vază...
Vedetă, Maestru şi Marele Om...
Du-mă-napoi în ogradă la tata
Să mă ştie doar badea Ion...
Să încalec pe mânzul buiac cu ham nedeprins
Şi-n fluierul mierlei să zbor;
Prinţul Gavroche... Pe câmp necuprins.
Doamne, ia-mi Kentul şi lozul cel mare...
Şi fă-mă copil, norocul să-mi joc,
Ducând pupăza teiului – găină ghiduşă –
La târgul de ţară, la iarmaroc...
Doamne, ia-mi de la scară maşina Oltcit
Şi ia-mi trotuarul...
Şi du-mă-napoi pe uliţi cu praf
Copil ne-nvăţat, mânând boii şi carul.
Berbeceşte s-o tai peste haturi...
Să urc dealul pieptiş... să dau lumii ocol...
Şi să uit de permis şi să scap de control...
Doamne, ia-mi graiul ales şi ranguri,
Şi funcţii şi vorbe deşarte ce viaţa-mi destramă...
Şi du-mă în sat şi fă-mă copil
Şi dă-mi mângâierea de MAMĂ.

(din volumul *Cântece pentru glas şi toacă*, Ed. Şcoala Ardeleană, Cluj-Napoca, 2017)

MONICA DUȘAN

Îmi cresc

Acum, când vâlvătaia toamnei
A cuprins natura
Îmi creşte cerul în priviri,
În soare-ntinde fructe rubinii răsura
Iar trupu-mi se deşiră prin grădini.

Prin plete-mi cresc păiuşe-ngălbenite
De arşiţa nebunei veri trecute,
Pe buze se ivesc cuvinte neştiute,
Cuvinte netrecute-n dicţionar.

Şi clipele le simt crescând din mine
Şi se înşiră boabe de mătănii mii-
În timpul de călău al toamnei sure
Ce naşte liniştea şi spaima prin grădini.

Şi vlăguită-mi este fiinţa ţintuită
În ierburi arse, vrejuri, rugi de mure,
Şi mă absoarbe lacom huma mută
Şi am aceeaşi soartă cu frunza din pădure

Gura ta

Gura ta de struguri dulci
De izvoare printre lunci
Gura ta de mere coapte,
De surâsuri și de șoapte,
Gura ta un câmp zbanghiu
Înflorit într-un târziu,
Gura ta de lanuri coapte,
De vise nebune-n noapte,
Gura ta de crini și maci
Ale tale buze-fragi
Gura ta de nard și mir
Floare rară de porfir,
Gura ta izvor de viață
și cafea de dimineață.

Linii

Cu degetul înmuiat în flacăra iubirii
Îți desenez făptura…
Linie caldă lângă linie arzândă,
linii de abia ghicite, linii rebele,
linii adânci, linii rozalii
linii întunecate…
linii moi, catifelate,
linii ferme.
Linii de lujer, linii de floare
Linii de sălbăticiune,
Linii de înger, linii de demon…
Limanuri de mare.
Frăgezimi de fructe aromate,
Gingășii de roze-petale,
Luminișuri de pădure,
Linii…
Te recreez din linii:
Linii înmănuncheate,
Linii înlănțuite,
Linii cumințI, linii haotice,
Le urmăresc pe toate înnebunită
și în final
te descopăr pe Tine,
alcătuire de linii arzânde.

Nu te mai cunosc

Nu te mai cunosc!
Nu-ți mai recunosc privirea
Altădată,
Zi însorită de vară
Nu-ți mai recunosc zâmbetul
Altădată,
Zbor grăbit de porumbei albi
Nu-ți mai recunosc vocea
Altădată,
Murmurul ploii calde de mai
Nu-ți mai recunosc mâinile
Altădată,
Lujer gingaș de floare
Nu-ți mai recunosc trupul
Altădată,
Liană ce mă-nlănțuia
Nu-ți mai recunosc pielea
Altădată,
Eșarfă de roze-petale
Nu te mai cunosc!
Eu, în lumea mea măruntă
Tu, în lumea ta îngustă.
Focul s-a stins…
Doar cenușa și-o tăcere abisală,
A rămas.
Prea multă tăcere!

Să cad în cer

Să cad în cer
Ca într-o apă
Cu irizări de infinit,
Cu fluturi aurii
În plete
Albastru pur să fiu
La nesfârșit.
Și să cobor alert
O scară
Într-un vârtej
de neoprit,
Să fiu și stea,
Să fiu atom,
Să mă topesc
În infinit.
Și-apoi,
Să redevin
ce-am fost odată:
Un spirit pur,
Din Tatăl meu pornit...

Între pământ și cer

Între pământ și cer
Sunt călător stingher…
Spre cer am privit
Și l-am tot dorit
Scară n-am găsit
Să urc spre zenit
Aripi n-am avut
Și cât m-a durut
Să nu pot vâsli
Să nu pot privi

Spre cerul de-opal
Cu îngeri în dar
Spre cer de mărgean
Casa mea de-alean
De unde-am plecat
Spre Pământ odat…

Ca suflet venit
Și-mpământenit
M-am luptat mereu
Cu ochii pre cer
Cu dorul de-acasă
Din stea luminoasă…
De dor m-am topit
Și m-am înverzit
Rădăcini am prins
În pământul nins
Troienit de-amar
Fără de altar
Fără de lumină
Înghițit de tină
În neguri scăldat
Nu e un palat
Dar totuși mi-e greu
Să mă-ntorc mereu…

Din volumul *Clepsidra cu amintiri*, 2026

CONSTANTIN STANCU

Poeme în iarba înaltă

Iarba înaltă

Drumul spre casă era pierdut
în iarba înaltă, crudă, mirosind a timp altoit din altă istorie,
doream să ajung acolo, acasă, locul din centrul lumii,
dar casa intrase în pământ
sub greutatea miracolelor verzi și a umbrelor celor absenți…

Iluzia

Un nou drum de făcut, pe jos,
martorul mă însoţeşte spre casă, doar iluzia că existăm
când autovehiculele ne străbat cu mare viteză.

Atingem pereţii caselor pentru a ne convinge că sunt moi,
ca de obicei le vorbesc oamenilor cu umărul,
cu degetele, cu trupul,
zăpada cade din norii rămaşi pe cer de anul trecut,
sigură pe sine ca o femeie îndrăgostită…

Semne

Primele semne ale primăverii,
totul ia forma trupului tău de femeie tânără,
e un miracol, ceva se ridică din pământ,
umbra ta sau anotimpul care a fost,
ghioceii - picuri de sânge alb pe o lume rănită,
sângerândă...

Refuz

Refuzi ceea ce alţii îşi doresc cu ardoare,
refuzi banul de aur pus în palmă la îndemnul
bancherului de tăceri,
dar accepţi desenul acela simplu, pe nisip,
făcut cu vârful degetului de Dumnezeu
în ziua în care i-a numărat pe ceilalți…

Ecoul

Cântecul tău umplea camera,
o făcea mai încăpătoare cu o viaţă, cu o poveste,
eram mai aproape unul de altul, aproape aveam
acelaşi trup,
ştiam că o să-mi spui ceea ce nu mi-ai spus
niciodată: venise timpul englantării.
Aşteptam ca ecoul să-mi umple fiinţa cu încă o
veşnicie, cu o nouă sentință de sânge…

Povestea

Aceasta este, a fost, va fi fiind: o mie de ani au
trecut ca o zi,
o zi precum mii de ani, au trecut generaţii de
oameni
care au scris până ce li s-au tocit ochiul și
memoria.

Îi văd: pescar, cioban, general de armată, medic,
prim-ministru, paharnic, făuritor de corturi,
martor,
sunt toţi adunaţi la cină, pregătiţi să rescrie
povestea.
Scribii de lux sunt gată să îşi ia locul în pomul
care dă frunze în fiecare lună.
Eşti invitat în pustiu să vezi şerpii, să auzi
muzica orelor de nisip,
ori în locul unde este temniţa pentru a te întâlni
cu singurătatea după gratiile de aur.

Ai locul pregătit pe un deal al fericirii sau
într-un palat la malul mării.
Dar nu uita, invitaţia de lux: exilul personal.

În timpuri diferite sticla scârţâie sub tălpile
soldaţilor grăbiți
să execute edictul scris pe pielea ta.

CIPRIAN COZMA

Drum ciclic

O picătură de ploaie sunt
Căzută din cer pe pământ
Și de pe o frunză ușor
Lacrimă în susur de izvor.

Din zori până seara în amurg
Alene, pe mușchi verde curg,
În vuiet de vale petrec
Ard ore și minute ce trec.

De pietre mă lovesc în râuri
Lipit de alte picături,
Râd și plâng, adun secunde
Și generez în drumu-mi unde.

La capăt mă revărs în mare,
Caut drumul către soare
Îl rog, poate se îndură
Iar să mă facă picătură.

De-ai fi tu

De-ai fi tu nor, în vânt eu m-aș preface
Și te-aș purta în brațe ca pe-un prunc,
Te-aș duce unde seceta nu tace
Picuri de ploaie să lași pe pământ.

De-ai fi tu floare, eu aș fi pământul
Cu rădăcini în mine te-aș zidi,
Să nu îmi stea mereu la tine gândul
Și una noi să fim cât timp vom fi.

De-ai fi tu timp, eu am să fiu secunda
Ce te-nsoțește-n viață negreșit,
Eternitatea să caut cu tine
De-o inimă să fim, timp infinit.

De-ai fi tu vis, eu frate cu Morpheus
Pe aripile mele te-aș purta,
Un simplu muritor și nu un Zeus,
Să pot în noapte gura-ți săruta.

Coșmar

Alerg indiferent și fără drum
Pe-o pânză de păianjen veche
Ard timp și energie, le fac scrum,
Cu neputința fac pereche.

Lumina zilei caut nesătul
Prin labirintul unor vise,
Dar nu găsesc ieșire și nici drum,
Am chei, dar ușile-s închise.

Repet sintagme fără de cusur,
Rup lanțuri negre infinite,
Nu am reacții, caut împrejur,
Dar vidul absolut mă-nghite.

Sunt ametit, plutesc inert în van,
Îmi iau rămas bun de la viață,
Dar deschid ochii larg înspre tavan,
Ce bine că e dimineață!

Călătorie

Câteodată privesc cerul
Calm în măreția nopții
Îl întreb să-mi spună oare
Eu în lume de ce sunt?
Și mă înțeleg cu dânsul
Nu mă lase-n voia sorții
Chiar dac-o face din mine
O bucată de pământ.

Cu o față-mbujorată
Înghețând pe jumătate
Tremurând pe bolta nopții
Luna parcă s-a aprins,
E solista principală
Cântă-n ceruri serenade,
Generează-n cer culoare
Curcubeie-n galben stins.

Stelele lumini fugare
Care fost-au vii odată
Strălucesc în universuri
Luminând cărarea lor,
Degajează-n cer frecvențe
Cuante de lumină sacră,
Conduc spre eternitate
Timpul vieții trecător.

Meteori pierduți în spațiu
Acompaniază noaptea,
Fug grăbiți spre orizonturi
Nori de foc în jurul lor,
Punte-mi fac spre nemurire
Să îi aduc mulțumirea
C-am luminat și eu lumea,
Un biet fulger călător.

MIRELA COCHECI

SONET DESPRE APOTEOZA IUBIRII

Să-mi scrii, iubito, un poem așa cum n-ai mai scris vreodată,
Să iei din împlinirea mea papirus și condei, și muză,
Cu stropi de liniște să-mi scrii, să nu găsești cumva vreo scuză,
Apoi, să mi te dăruiești la miezul nopții, toată, toată.

Să-mi scrii cu litere de jad pe marea inimii-meduză,
Când mâna îți va străluci ca o mandală colorată
Să ne pecetluim în rai a noastră dragoste curată
Și să ne fie adevăr, pământ, și cer, și călăuză.

Să-mi scrii, iubito, un poem, în cordul meu să se strecoare,
Cuvântului să-i dăruiești culoarea altor curcubeie,
În albul nostru univers să-ți pun iubirea la picioare,

Să mi te țin la piept, mereu, ca pe-un odor, ca pe o zee,
Să-ți fiu lumină, să-mi fii rai... mireasa mea, o, dulce floare,
Să-i mulțumesc lui Dumnezeu că mi te-a dăruit, FEMEIE!

CÂT NE-A FOST DE SETE

Să curgă vinu-n cupe iar
În clipa regăsirii noastre
Și-n nopțile cu stele-n glastre
Și amintiri de chihlimbar
Ne-mbete viile albastre.

Să ne-nfruptăm ca doi păgâni,
A podgoriilor licoare
Ne facă noaptea sărbătoare
Când la ureche îmi îngâni
Că arzi, din cap până-n picioare.

Minuni – parfumuri și nectar,
Aroma viei să ne-mbete,
Când luna nu se varsă-n plete
Să curgă vinul, iar și iar...
Ah, Doamne, cât ne-a fost de sete!

COMPASIUNE

Ce milă mi-e de tine ființă, tu, ce din ură te hrănești,
N-ai întâlnit în viața toată un om pe care să-l iubești
Și critici fără încetare tot ce-ntâlnești în calea ta,
Pe-acei ce au iubirea-n suflet, în timp ce tu n-o poți avea.

Ce milă mi-e de tine, ființă, ce crunt destin te-a pedepsit,
Fără iubire și iertare te-ai ferecat, te-ai înrăit,
Mă rog la toată ascultarea, un strop de suflet să primești,
Să lași frustrările să plece, să fii iubit și să iubești.

Să sorbi și tu un strop de viață, să râzi în hohote, să cânți,
S-alergi desculț prin ploi, prin soare, în val de mare să te-avânți,
Să fii un fluture albastru, să zbori prin flori nestingherit,
Ce milă mi-e de tine ființă, ce niciodată n-ai iubit!

LANȚ DE CRIZANTEME

Nu știu cum de se-ntâmplă, dar de-o vreme
Au încetat durerile să bată,
La poarta vieții ușa-i ferecată
C-un lanț făcut din mii de crizanteme.
A încetat să curgă amăgirea
Prin venele ascunse printre scânduri
Și s-a făcut lumină între gânduri,
Iar sufletul își cântă strălucirea.

Nu știu cum de se-ntâmplă, dar obscura
Durere ce pe frunte mi-era scrisă
S-a risipit în zare, iar natura

Renaște-n zori prin poarta larg deschisă,
Strivind dureri și alungând tortura
Ce m-a ținut atâta timp închisă.

FLORI DE AUGUST

La Vama Veche ceru-i în delir
Și-a împletit culorile-n buchete,
Făcând din ele dulce elixir
Și-n zori îl toarnă mării, lin, în plete.

O-nveșmântează-n văluri de topaz
Brodate cu lumină și iubire
Și-i pune-apoi o mantie turcoaz
Care vrăjește orișice privire.

Într-un așa dumnezeiesc decor
Eu îndrăznesc să scriu în gând poeme,
În flori de august să le înfășor,
Să-i fac din ele, mării, diademe.

DOUĂ REBELE

Sunt ca și marea de turcoaz
Și eu și ea, două rebele
Și agonie, și extaz...

Sunt ca și marea de turcoaz,
Senin și lacrimă-n obraz,
Și răsărit, și cer cu stele...

Sunt ca și marea de turcoaz
Și eu și ea, două rebele.

AL TĂU PARFUM

Iar ai plecat, o, dulcea mea minune...
Atât de multe mai aveam a-ți spune
Și mi-ai lăsat pe pernă, ca un fum
Al tău parfum.

Te-ai risipit în zori ca o nălucă
Topindu-te-n privirea mea năucă
Și-o adiere ai lăsat în drum:
Al tău parfum.
O, ce n-aș da să te întorci la noapte,

Să mă alinți din nou cu mii de șoapte,
Te-aștept și simt, iubito, chiar acum
Al tău parfum...

EU ZEE, TU DUMNEZEU

Să-mi fii ocean, eu să-ți fiu mal,
Să fii tu vale, iar eu deal,
Să fii cântare, eu caval.

Să-ți fiu fântână, tu ulcior
Să-mi fii o mână, eu picior,
Tu bob de grâu, iar eu ogor.

Să-mi fii senin, eu să-ți fiu cer
Și arcă, tu corăbier,
Să-mi fii minune, eu mister.

Și să ne fim la infinit
Eu stea pe cer, tu licărit
Și soare blând, și răsărit.

Și-ngemănați mereu, mereu
Să fiu a ta, să fii al meu,
Eu Zee, iar tu Dumnezeu.

AȘTEAPTĂ-MĂ ÎN AUGUSTUL DE MÂINE

Sfârșit de august – vara-i toarsă-n fus,
Iar cerul s-a-mbrăcat într-o maramă
Din purpuriu și tremură-n apus...
Așteaptă-mă la țărmul de la Vamă!

Ce feerie, eu la brațul tău...
Ah, mi-aș dori să nu se mai termine,
Dar voi pleca și-mi pare-atât de rău
De vara cu amiezile senine.

Ce dulce-i adierea la liman,
Un an de așteptări – o veșnicie,
Mă rog să treacă repede un an...
Îmi va fi dor... desigur, îți voi scrie.

Tu să m-aștepți mereu c-un braț de flori
La țărmul nostru de la Vama Veche,
Promit să-ți scriu trei sute de scrisori,
Minunea mea cea fără de pereche.

Limanul meu de vis și nebunii
Mi-ai fost spectacol, vin și colț de pâine,
Când augustul de azi se va sfârși
Așteaptă-mă în augustul de mâine!

VERSUL VETUST

Să mai scrii despre iubire? ...ce-ndeletniciri vetuste...
Azi se spune că-i prostie, timp pierdut, vederi înguste,
Tot ce se putea descrie fost-a scris deja de alții,
Au cântat-o toți poeții, toate mințile, toți psalții.

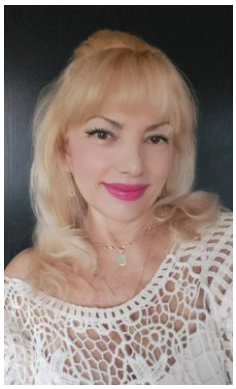
Ce-aș avea eu a mai spune, ce-aș putea mai mult să scriu?
Cum să definesc iubirea și mai bine s-o descriu?
E atât de perimată, nu mai este ce a fost,
Orice-aș scrie e zadarnic, e balast, e fără rost.

Însă chiar dac-au descris-o alți poeți în mii de feluri
Folosind păduri de file și cisterne de cerneluri,
Nu era a mea iubire, n-am fost eu în pielea lor,
Pe-a mea, eu o pot descrie, îmi e muză, mi-e izvor.

Mă vor critica, desigur: „spune tot ce s-a mai zis,
Vorbe goale, desuete, ce-a fost valoros s-a scris”,
Dar iubirea mea e una, bate-n piept aici, acum,
Alte piepturi zac apuse, destrămate ca un fum.

Totuși, vreau (vetust) a spune că iubirea-i colț de rai,
Primăvară-mbobocită, câmp cu maci în luna mai,
E sclipirea care-mi joacă-n ochi atunci când îndrăznesc
Să o scriu, spunând în versuri, fără teamă: „Te iubesc!”.

Asta cred despre iubire, martor mi-este Dumnezeu,
Pentru unii-s vorbe goale, pentru mine-i „totul” meu,
Curgă criticile-n valuri și în pagini mii și mii,
Eu, vetust, îmi strig iubirea și-o sfințesc prin poezii.

ISABELA HAȘA

Punctul Zero

Pământul n-a scris niciodată facturi.
Soarele n-a cerut dobândă luminii,
iar izvoarele n-au învățat
să numere monede.

Doar omul și-a pus preț pe respirație;
Ne-am zidit cuști din cifre,
am numit lanțurile „siguranță”
și am confundat cheia cu lacătul.

Între timp, pomii au rămas liberi,
munții n-au semnat contracte,
iar vântul a trecut mereu
dincolo de granițe.

Poate că nu lumea e captivă,
Poate doar privirea care a uitat
că cerul nu poate fi deținut
Iar când ultima iluzie cade,

nu se prăbușește *Pământul!*
Se stinge doar decorul, iar omul își amintește
că n-a fost niciodată actorul…
a fost doar cel care putea ieși din sală.

VALI NIȚU

Autograf peste timp

Dinspre azi spre mâine voi rămâne o elegie,
pentru tine iubire, pentru Sinele din Sine,
poate că așa va fi să fie, acolo departe,
și aici aproape, în Parcul de la Chindie.

Ești în fiecare anotimp, pasiune și sens,
poveste fără sfârșit, Tu ești Eu, Eu sunt Tu,
o lecție de dragoste, un punct al unui magic „i”,
dragostea-n suflet e cuvântul din Cartea
Destinului.

E vară târzie, soarele e la apus, metafora-i
argintie,
ești frumoasă femeie, Eu sunt ca să fiu al tău,
trăirea care te știe, darul de la Dumnezeu,
divină elegie, mereu o rugă, pretutindeni sfântă
solie.

Mă cheamă buzele tale să le împrospătez
dorința,
senzualitatea este salutul lor în diminețile
albastre,
tu ești sărbătoare, perlă a coroanei, fecunditate,
un dar celest, un colț de cer, propria-mi
renaștere.

Îți mulțumesc femeie, izvor de bunătate, trăire
de vis,
splendoare din culori, poveste dintre tăcere și
șoapte,
ești parfumul florilor, iubirea de pe tabla de șah
a vieții,
testamentul cuvântului dintr-o sfântă cetate.

„Autograf peste timp”,
antologie a Eului, o trecere prin alt anotimp.

Prinde-mi mâinile la chindie

Din rămasu-mi spațial știut de Tine, Doamne,
m-am stabilit în miezul cuvântului,
nu sunt pustiu lângă iubire,
sunt sămânța unui cuvânt,
gândul dintr-o carte
eul de departe.

Într-un tablou din pântecul luminii,
între mine și cuvânt îmbrățișarea trăirii,
te rog ceva, iubito,
lasă-mă să te strâng în brațe,
lin-lin,
spre casa apropierii de tine,
cu pasul mărunt,
acum când părul îmi este cărunt.

Cuprinde-mă în brațele zilei,
într-un poem al secundelor celeste,
în trunchiul cu muguri de sete,
și atâtea cercuri concentrice,
cu rădăcini împletite în prezent,
la chindie visul e permanent.

Lângă tine sunt libertatea nuanțelor,
din culoarea unui copac,
în tabloul vieții rămasul dintr-un peisaj,
jumătatea plină,
cealaltă jumătate a unui superb cerc,
a iubi este harul firesc,
nesfârșit,
atunci când există iubirea, Eul e desăvârșit.

Elegie cu chip de scorpion

Pe strada cu nume etern,
istoria și poezia, Chindia,
parcul tinereții, alt și alt vis nocturn,
amintiri, anotimpuri, divină-i rapsodia,
acolo sus în străvechiul turn.

Complicată-i regia unei piese de teatru,
este jucată-n două acte,
s-a rătăcit în propria-i teamă,
însăși actorul, însăși armonia,
de pe scena vieții din Parcul Chindia.

În gala de excelență e umbră/lumină,
ca mod de viață,
într-un bestseller cu enigme,
printre cuvinte sosesc,
sădesc o elegie și mulțumesc
prin rugă, înspre Înalt mă gândesc.

Alunec spre final,
mă ridic și pășesc,
mă odihnesc în banca cuvintelor,
îmi sprijin tâmpla timpului într-o fotografie
cu chip de scorpion,
simplă-i filosofia de weekend,
când elegia trăită se termină cu happy-end.

Iubire și vers e femeia imperială

Îți sărut mâna într-o simplitate perfectă,
la hotar de iubire nemărginită,
rodul minții se joacă dus-întors,
în ton cu bucuriile din taină,
o lumină lină.

În clipa dialogului multiplicat cu sine,
dorințele devin prezență vie,
poetul scrie-n surdină o elegie,
mereu o altă și altă pagină,
cu penelul din lumină.

Într-o logodnă a șoaptelor cu rostite solfegii,
se-nchid nopțile și dansăm melodia iubirii,
prin al timpului pas pe coperta cărții,
femeie imperială,
colierul vieții dintr-o clipă specială.

Mi-ai desenat harta destinului,
între coperțile vieții,
au fost ursite pe degetele nopții,
versurile de iubire plină,
sensul de mers spre lumină.

M-ai găsit între necuvinte o imagine târzie,
un gând încrustat în muguri de sete,
enigma sincerității dintre vârste,
scriu în acorduri de pianină,
pentru tine femeie, poem pentru lumină.

Suspină dimineața netrăită lângă tine

Jucăm din ce în ce mai des metamorfoze,
așezate-n genunchi, pe nisipul clepsidrei,
la țărmul unui timp sosit,
cu jurnalul ce a fost scris să spună:
tu unde ești?
de ce ai plecat?
de ce nu vii,
în dimineața netrăită?

Mă zorește clipa,
și întreb, din câți îmbătrânesc,
câți rămân tineri?

și eu,
și eu pe unde mă găsesc?
și eu,
și eu cum sunt?
depărtare?
prizonier sau fără timp?

Curând îmi răspunde dimineața,
sfârșindu-mi treaba încap într-un vis,
speranță de demult,
eu suspin într-o creangă,
tu ești copacul, un tot într-un cuvânt,
literele iubirii trăite,
nu șoptite într-o antologie,
„Autograf peste timp”, Eul din poezie.

Metafora zilei de naștere a iubirii

Deasupra zilei o altă seară,
ca-ntr-o poveste de dragoste imperială,
auzim mereu pașii din cuvinte,
surâsul tăcerii cuminte.

Ne-am legat mâinile cu gândul,
timpul și sufletul cu trăirile de foc,
culorile rogvaiv din părul tău,
cu buzele noastre într-un timp cuminte.

Iubita mea mai frumoasă decât frumosul,
deschide ochii mari,
prețuiește timpul netrăit din silabele vieții,
pentru o superbă lecție de dragoste.

Rescriem impresionante trăiri descătușate,
în ton cu vremea intimității,
pe manșeta timpului, bărbatul și femeia,
în pântecul serii de catifea.

În cercul nesfârșit al iubirii noastre,
tu și eu, cercuri concentrice,
în tulburătoarea splendoare a lumii,
ne vor crește aripi lăuntrice.

MIHAI-VICTOR AFILOM

Culori terapeutice

Culorile sufletului tău frumos
Mi-au împodobit fiinţa,
Iar sufletul meu oglindă
Ţi-a sublimat lumina
Într-un zâmbet dăruit lumii,
Ofrandă discretă
Din prea-plinul
Ce-l împărtăşeşti cu mine.
Aş vrea doar să-mi topeşti
Florile de brumă de pe buze,
Cuvintele nerostite,
Cu un sărut -
Foc viu arzând
Vreascurile-amintiri
Din toamna gândurilor mele.

Schiţe autumnale

Paradoxul toamnei
E că sufletele devin mai calde,
Chiar dacă frunzele rătăcesc pe alei
Şi soarele tot mai palid arde.
În inimi focul se cuibăreşte
Şi ochii privesc cu duioşie,
În aroma gutuilor pârguite
Se ţes poveştile ce au să fie.
Şi vântul pribeag
Aduce veşti despre nopţile polare,
Din hibernalul arhipelag
Iar ochii tăi - două felinare.
Mă ocrotesc de întuneric
Şi-mi hrănesc visările,
În piept se zbat frenetic,
Neobosite, aripile.

Clandestin

M-am strecurat într-un colţişor
al sufletului tău blând
Ca un călător clandestin.
Împreună am descoperit
O Lume Nouă, numai a noastră.
Paşii noştri s-au imprimat
Pe nisipul fir de stea,
Mărturii efemere
Ale voiajului nostru tropical.
Călătoream incognito
Şi briza oceanului meu
Îţi săruta focul dn păr.

Mihai-Victor Afilom *Şevalet terapeutic*

Survol

E una din acele dimineţi
În care îmi îngădui
Să-mi crească aripi.
Iarba crudă acoperă câmpia
Şi vântul e numai potrivit
Pentru un zbor razant
Cu linia orizontului
Ce mă cheamă
Spre Soarele palpitând
Ca o reflecţie a inimii mele,
Vag presimţind iubirea.
Şi din norii însămânţaţi cu sentimente,
Ploaia-zână însufleţeşte
Bujorii şi macii,
Foc viu
În lanul auriu.

Şevalet

Gustul fructelor exotice,
Săruturile sferice,
Buzele avide,
Iubirea ce arde.
Dor de zâmbetul tău blând,
Sufletu-mi oblojind,
Visând un cer senin
În arhipelagul elin.
Pictez viitorul potenţial,
Cu gândul subliminal,
Cromatica sentimentelor
Pe şevaletul viselor.

DUMITRU DUMITRESCU

XXXIV

Paşi mărunţei, obosiţi prin grădină
Fac alburie cărarea spre cer,
Urma de lut prăfuit în ciorchini de lumină
E pâine din abur răscopt, în căuşul de ler.
Prinse la porţi stau agăţate cuvinte
În vorbe-sughiţ, sub pielea aprinsei sandale,
Dealul e greu, oful îşi trage năduful,
Cârja crăpată îndoaie durerea mai tare!
Iarba de vânt îşi scutură rodul,
Curge din lanuri grâu-n căruţe,
Paiele holdei acoperă golul
Umbrei de timp, tălpii şi urmei desculţe…
S-a cuibărit bătrâneţea-n oglindă
Fără să ştie, e cazul să plece!
Pânza de păianjen leagănă musca de grindă,
Vântul prin curte dă rotocoale şi trece.
Paşi mărunţei, obosiţi prin grădină…
Urme de lut prăfuit în ciorchini de lumină!

XXXV

De ce aştept iubire, ce forţe mă subjugă
Şi mă constrâng să rabd a vremii-mbrăţişare?
Vălătucite viţe de iederă din juru-mi,
Îmi lasă gura seacă şi fără răsuflare .
Pe uliţa de gânduri întinsă tu, femeie,
La drum mi-ai dat nădejde că pot să te găsesc,
C-un fir ai scos din mine trei raze-curcubeie,
Sperând ca peste noapte, în zori să te trezesc!
Pe cât se înserează nu conteneşte ploaia
Aducerii-aminte ce mă-ntristează tare,
Argonaut al umbrei, în drum spre Turtucaia,
Văzut-am din străfunduri lumina stelei tale…
Nu mi-a priit plutirea deasupra peste ape
Ce-au slobozit delirul însetoşat o vară,
Din unda înspumată mă trage-ncet respirul
Spre ochii tăi, iubire, aprinşi în decuseară;
La drum mi-ai dat nădejde că, poate te găsesc,
Sperând ca peste noapte, în zori să te trezesc.

XXXVI

Lipsită de substanţă mişcarea se prelinge,
Din neguri vin ecouri, oceanul ne inundă,
Pulsaţia clipitei vibraţia-şi distinge,
Ondulatoriul spaţiu în haos ne incumbă.
Repere iluzorii şi relaţionare
Premerg universalul atemporal disjuns,
Teleportat nimicul în marea sa splendoare
Revigorează spectrul mereu întrepătruns…
Noi ne hrănim cu viaţa din hule tenebroase
Precupeţind eterul nălucii funciare,
Smintita-nfăţişare îngemănată-n oase
A dat de gustul cărnii mereu întâmplătoare!
Din pofta-mbătrânită cu dor de frăgezime
Ne consumăm conjurul inert, stigmatizat,
Vânat şi vânător reînviind în treacăt
Aşa cum se cuvine… se moare repetat!
Din haos vin ecouri, oceanul ne inundă
Ondulatoriul spaţiu în neguri se incumbă…

XXXVII

Alină-mi, iubire, tristeţea-n alin,
Veninul din gura făcută pelin,
Aşează-mi pe buze cuvinte frumoase
Să-mprăştii cu limba bezele de crin…
Mereu lângă mine, mereu mai aproape
Şi foarte adesea uşor tresărind,
Eşti parte inclusă, frumoasă femeie,
Eşti umbră, eşti geană sau inimă, poate
Eşti coastă-n bucăţi de iubire dorind…
Subţire, prelungă, săgeată în dungă
Mi-atingi câteodată al corzii timpan,
Cu gura păstrungă îmi cânţi nibelungă
Călare pe trupu-mi cu rol de divan!
Prin pofte carnale pe gânduri curante,
Îţi las să conduci ofensiva ancestră
Cu degete-nfipte în chakre şi mantre…
Mereu lângă mine, mereu mai aproape,
Eşti chakră, eşti mantră sau inimă… poate!

XXXVIII

De-aş putea ţine în loc a mea vreme
Ochii-mi trişti doar spre tine-i ridic,
Ţi-am promis c-am să vin mai devreme,
Între timp şi iubire-a crescut înmiit.
Mă înfurii pe timp, mă înfurii pe spaţiu
Milă-ţi cer, ai puţină răbdare!
Doritor să te am cu nesaţiu
În curând am să-ţi cad la picioare…
Un şirag de mărgele-n prelung
Dintr-o undă de lacrimi subţire,
De pe iris sub pleoape se adună, iubito,
Ai răbdare când plâng, ai răbdare cu mine!
Mă învârt, sunt năuc la fereastră-n cerdac
Pe o rază de lună trezită,
Vinovat că-ntârzii, hotărât să mă duc
Dup-atât-aşteptare poate c-ai fi obosită…
Ochii-mi trişti doar spre tine-i ridic,
Ai răbdare, iubito, mai aşteaptă un pic!

Din volumul *Interferențe*, 2012

CARMEN PINTE

Revenire

N-am vrut să las tăcerea grea,
nici pâinea rece, fără viață;
m-a reținut o altă stea,
pe-un drum cu umbră și cu ceață.

Răsăreau zori la fereastră,
când mă luptam din greu cu timpul;
în palmă îți păstram albastră
floarea ce-ți lumina chipul.

De-ai scos din păr petala vie,
să nu o lași să moară-n vânt;
o voi păstra drept mărturie
și-o voi întoarce în cuvânt.

Peste tăceri și peste dor,
Din slove voi clădi o punte,
Ca apa vie de izvor,
Să-ți șteargă ridul de pe frunte.

Iar dacă ziua a rămas
prea lungă, rece și pustie,
mai lasă-mi umbra ca popas:
voi reveni... când va să fie.

Atingerea ta

Fii spațiul alb
în care gândurile altora
își găsesc, în sfârșit,
repausul.

O prezență tăcută,
asemenea luminii de zori,
care nu cere voie să intre,
ci doar dizolvă umbrele.

Nu lăsa urme adânci
în pământ,
ci linii de lumină
în zorii zilei.

Vorbește
doar atunci
când tăcerea ta riscă
să devină neînțelegere,
iar când pleci,
lasă în urmă nu un gol,
ci o prezență
invizibilă și caldă.

Atingerea ta
nu are nevoie de palme.
Ea este freamătul discret
al unei priviri
care a înțeles deja totul,
înainte ca buzele
să deseneze primul sunet.

Sărut

Suflete singuratice,
Străbătând singurătăți,
Se surprind
Sub stele strălucitoare.

Surâsuri sincere
Spulberă suspine,
Sfiala slăbește,
Speranța strălucește.

Săruturi suave
Sfințesc simțirea,
Scânteiază sângele,
Sădesc statornicia.

Simțurile se sincronizează,
Sufletele se sărbătoresc,
Sacrul se strecoară
Spre seninătate.

Șoapte sfioase,
Suspine stinse,
Suflete salvate
Se sorb,
Se sprijină,
Se sfințesc.

Sărutul -
Simbol suprem,
Sămânță sfântă,
Sursă secretă
Spre suflet,
Spre speranță,
Spre soare.

Îmbătrânesc...

- Ce faci de ești mai luminoasă,
Mai caldă-n zâmbet, mai senină?
Prin lumea asta trecătoare,
Devii mai vie, mai divină.

Cu timpul merge mână-n mână
Și-apoi răspunde blând, din mers:
- Nu-i nicio vrajă peste mine...
Îmbătrânesc...și-nvăț să sper.

Anii nu-mi fură frumusețea,
Ci-mi șlefuiesc discret privirea;
În riduri îmi citesc povestea,
Iar sufletul își poartă firea.

Căci trece-ncet și tinerețea,
Cu tot cu farmec și culoare;
Dar cel ce prețuiește viața
Își poartă-n ochi mereu splendoarea.

De aceea, dacă tu mă întrebi
De ce-s mai frumoasă azi ca ieri,
Răspunsul e atât de simplu:
Îmbătrânesc...și-nvăț să sper.

Măsurarea infinitului

Gândurile curg la fel ca firele de nisip
într-o clepsidră fără margini și fără stăpân.
Fiecare pas pe plajă lasă o urmă scurtă,
o amprentă pe care valul următor o va șterge,
redând țărmului puritatea inițială.

Soarele coboară ca un orologiu de foc
ce măsoară nu orele, ci efemeritatea noastră.
Marea nu are memorie,

ea doar repetă același dialog etern cu cerul,
în timp ce noi încercăm să prindem în palme
secunda care tocmai s-a scurs.

Suntem doar spectatori pe marginea timpului,
privind cum firele aurii se cern în adânc,
lăsând în urmă doar spumă,
mister și tăcere.

FLORENTINA MITRICĂ

Manuscrisul unui vis rătăcit

Ne-am iubit inuman, însă-n vieți diferite,
Printre file de veac, cu memorii rănite.
Îmi apari ca ecou, dintr-o altă poveste,
În prezentul de-acum, doar o umbră mai este.

Ne privim uneori, doi străini pe o stradă,
Tresărim încurcați, nelăsând să se vadă
Că-i ceva în priviri, însă n-avem putința
Să-nțelegem fiorii ce ne-nmoaie ființa.

Uneori mă întreb de ce-mi vii printre stele,
De ce-n vise-mi apari chiar când eu, în dantele
Catifele, mătăsuri, într-o sală de bal
Râd dansând cotilioane și mă simt ireal.

Allemande, mazurci, sarabande, gavote,
Ești prezent, mă-nvârtești, m-amețesti printre note,
Însă nu doar atât, mă privești cu iubire,
După ce mă trezesc, îmi revin greu în fire.

Am fost prinți rătăciți într-un timp din trecut?
Un poem delicat ce s-a scris și-a tăcut?
Azi zâmbim fără noimă și ni-e totu-ncuiat,
Niște vechi manuscrise într-un vraf îngropat.

Porți și tu pe sub piele delicate armuri
Să nu simți dinspre mine fierbinteli, să le-nduri?

Suntem doi trecători cu o mască de gheață,
Dar când trecem pe drum, ni se scurge pe față.

Tu un domn, eu o doamnă, ne privim încurcați
Ochii noștri se pleacă, evident rușinați
Fiindcă n-avem curajul să susținem priviri
Încărcate de sensuri care iscă iubiri.

Am rămas trecătorii care plâng când se văd,
Ne zâmbim, dar furtuni fac în suflet prăpăd,
Suntem doi prefăcuți măcinați de secrete
Însă-n ochiul furtunii revedem piruete...

Sigilii de iubire

Iubita mea, când scrii pe trup, simt că degetele tale
Fac vrăjitorii pe piele, parc-ai colora mandale,
Geometrii interioare, sfinte, internalizate,
Conștientizez că-n mine există sacralitate.

Sub atingerile fine, simțurile se preschimbă,
Faci ca degetele tale să-mi vorbească-n altă limbă;
Parcă ești o preoteasă ce slujește în altare!
Aprinzând atâtea focuri, stările-s extaziare.

Noaptea din potir se varsă, se preschimbă în lumină,
Prin atingerile-acestea simt esența mea divină;
Ai făcut din labirintul pe care-l simțeam în mine,
Din poteca sinuoasă, doar niște trăiri sublime.

Degetele îmi transformă pielea-n niște palimseste,
Scrijelești cu-așa blândețe, scrii pe mine o poveste
Cu cerneală de iubire și o faci nemuritoare,
Iar eu nu mă pot opune, fiindcă-mi place-această stare.

Fiecare cicatrice, ce îmi mutila simțirea,
Tu ai metamorfozat-o, mi-ai descătușat iubirea.
Prin atingerile tale, peste focuri din inferne,
Tatuezi pe trup sigiliul dragostei mele eterne.

Sunt femeie și îmi place!

Sunt femeie și îmi place felu-n care creatorul
A făcut să par plăpândă, dar am forță prin izvorul
De iubire nesecat cu care sunt înzestrată

Din care, când dau, sporește, devenind tot mai bogată.

Sunt femeie și îmi place să îți simt nedumerirea
Când mă-ntrebi unde-mi stă forța, iar eu îți răspund: iubirea!
Știu că nu poți înțelege taina inimii cu care
Trec printre furtuni, și totuși, eu devin strălucitoare.

Tu tresari și fugi departe dacă viața te încearcă,
Te ascunzi în neputință rătăcind precum o barcă
În derivă, însă nu știi că îmbrățișez și valul
Care, prin recunoștință, îmi pune sub talpă malul.

Sunt femeia ce stă dreaptă și-și îmbrățișează norii
Ca apoi să plămădească noaptea și își coace zorii
Altei zile-n care ție știu că îți displace ceața;
Când afară crește ziua, pântecul meu crește viața.

Port în suflet mări imense, un tumult plin de nuanțe,
Gândul tău fuge de frică, ascunzându-se-n distanțe;
Plânsul meu de fericire spală nopțile tăcute,
Ridicând din suferință punți de aur, nevăzute.

Par o trestie firavă sub furtunile stârnite,
Dar renasc din orice iarnă cu puteri nebănuite;
Sunt pământul ce rodește plămădind eternitatea,
Mi-o câștig doar prin iubire, ignorând fatalitatea.

Sunt femeie și îmi place să văd fața ta-ncurcată
Când te minunezi spunându-mi că-s extrem de complicată,
Că am „stări de agregare", dar nu-mi vezi complexitatea.
Misticism? Realitate? Nu-nțelegi feminitatea!

Lebăda din ochiul furtunii

Lacul doarme legănat în hamacul împletit
Din podoaba unor trestii ce abia au înverzit,
Mângâind oglinda apei ca o mână tremurândă,
Susurând precum un cântec murmurat de-o mamă blândă.
Fulgere de nicăieri au aprins cerul tăcerii,
O furtună mânioasă scarmănă mâlul durerii,
Unde timpul a crezut c-a sedimentat trecutul
Și că l-a dezintegrat, că l-a înghițit pământul.

Forțele naturii, toate, parcă s-au dezlănțuit,
Lacul cască guri imense, valuri au înnebunit;
Se ridică și coboară ca-ntr-un carusel nevrotic,
Apoi furia rotește vântul într-un disc hipnotic.

Drept în miezul din prăpăd, ca o rază de lumină,
Trece-o lebădă purtându-și pacea-n liniște deplină;
Valurile, vijelia, toată furia naturii
Parc-ar fi o provocare: grația-mpotriva urii.

Niciun trăsnet, niciun val pare că n-o înfioară,
Vânturile din furtună-s doar o zbatere ușoară.
Ea e liniștea din haos, în plutirea ei senină,
Este un rafinament și o grație divină.

Omu-n lipsa-i de morală a dezintegrat hotarul,
Și-n nesăbuința lui a descătușat Tartarul
Iar pe-o muzică funestă, fără nicio armonie,
Joacă, blestemând în noapte, fiecare Erinie.

Numai lebăda plutește neatinsă de blesteme,
Poartă puritatea-n sânge și-i nealterat de vreme,
Nici de vremurile care-au erodat în conștiințe,
De aceea-și fac lăcașul Eriniile-n ființe.

Lebăda este iubirea și nu poate fi străpunsă,
Că-n interior lumina e o pavăză ascunsă;
Nicio furie a nopții n-are forța să doboare
Sufletul unde iubirea luminează ca un soare.

Cine poartă-n sine cerul și o pace suverană
Va pluti printre furtuni, fără teama că vreo rană,
Răvășindu-i conștiința, îi va mai țipa în noapte,
Și că nu va auzi lebăda cântând a moarte.

Umbra lui Procust

Mă conjură adevărul, cu un fel de insistență
Picurându-mi în ureche ca o amplă penitență
Ce nu-i stă în caracter, însă este evidentă
Teama de-a mă proteja și de-a mă face atentă.

Nu de-a mă-ncadra în norme, dar să-mi caut un reper,
Să mă ancorez în mine și să pot zbura spre cer
Cu ceva nici foarte-foarte, nici prea lat, nici prea îngust,
Să mă adaptez, căci lumea-i precum patul lui Procust.

Nu mi-aș cenzura elanul sub secunda unui ceas,
Gândul cum să mi se frângă, ca o urmă, sub un pas?
Nu m-aș pierde-n umbra lumii, într-o moarte inventată
Doar spre a mă potrivi, astfel fiind acceptată.

N-aș rămâne-o rană vie în demența unui ins
Când, în dorul de albastru, toate-n mine s-au aprins,
Am să trec prin vama vremii cu un pas mult mai ușor,
Să îmi modelez ființa, fără răni care mă dor.

Am să fiu precum e apa care-n forme se așază,
Cu un spirit și-o iubire care mă tot modelează
Mlădiindu-mă la margini, evitând tăișul crud,
Să nu mă prindă strânsoarea vreunui act crud și absurd.

E o artă libertatea de-a-ncăpea prin ce-i îngust,
Voi scăpa nevătămată de prin patul lui Procust,
Voi rămâne poezia tăinuită-n gând a sfânt,
Pasărea ce-și face cuibul ascunzându-mă-n cuvânt.

Nu voi sta rigidă-n calea lumii vrând să viscolească,
Să mă spargă-n mii de cioburi, dalta ei să mă cioplească
Când o mână de nebun vede-n artă un supliciu,
Să rămână praf în urmă, iar eu om de sacrificiu.

Eu voi evada din toate și din tot ce e injust,
Să fiu liberă cum sunt, nu în patul lui Procust,
Să-mi măsor singură zborul, fără teamă de eșec,
Printre lumi ce nu mă strâng, peste umbra lor să trec.

Simfonia din oglinda ochilor tăi

Când privirea ta coboară peste lumea-mi de visare,
Sufletul mi se aprinde într-o caldă-mbrățișare.
Peste lumea liniștită, timpul își oprește pasul;
Noi vorbim fără cuvinte, nu ni se aude glasul.

E-atâta armonie-n brațul tău când mă cuprinde,
Noaptea din odaie piere, cerul câte-o stea și-aprinde,
Căci iubirea ta e darul sacru venit din lumină
Să-mi înmiresmeze floarea vieții-n sufletul grădină.

Simt că-mpărtășim un tremur, un ecou din veșnicie,
Iară inimile noastre bat în ritm de poezie.
Să te simt la mine-n gânduri este sfânta împlinire
Cu care se naște omul: a primi și-a da iubire!

Viața ne devine cântec sub bolta catifelată
Întregindu-ne și suntem muzică sofisticată:
Tu pianul, iar eu clape, facem muzica să curgă
Și se cântă sus, în ceruri, sub bagheta demiurgă.

Deci rămânem într-un spațiu plin de har și bunătate,
Unde dorul și distanța sunt pe veci îndepărtate.
Prin iubirea noastră scriem imnul dragostei, iar ura
Se dizolvă, căci sărutul ni-este cuminecătura.

Incandescență

Voi ierta cu-nțelepciunea pe care mi-o dă iubirea
Cu lumina dinăuntrul cuibului meu de femeie,
Voi dospi eternitatea și în veci nemărginirea
Într-un pântec creator, născător de curcubeie.

Mă voi dezbrăca de haina înrobirii în pământ,
Voi lăsa spre necuprins aripile să se-ntindă,
Toată avuția mea va rămâne în cuvânt
Ca o urm-a existenței reflectată-ntr-o oglindă.

Mă voi oglindi-n iubiri nevăzute, dar sfințite
De trăiri imaculate, limpezite-n plânsul meu,
În izvoare de lumină, pământește prihănite,
Iad al existenței mele consfințit de Dumnezeu.

Voi purifica iubirea într-o flacără divină
În altarul unde focul încă îmi mai arde-n vatră,
Mă voi expanda eteric ca femeie de lumină
Doar cu numele rămas încrustat prin vreme-n piatră.

Voi trăi în ciuda morții ce m-ar vrea în întuneric,
Dar voi străluci etern! Imuabila trăire
Va renaște-n alte feluri unde corpul meu eteric
Se va dizolva-n lumină, într-o sferă de iubire.

Pot rămâne doar scânteia care a aprins iubirea
În tot felul și-n tot locul, cu o patimă ardentă,
Dar prin versurile mele, evocând dumnezeirea,
Când voi renunța la trup, plec spre cer incandescentă.

VALENTIN DAVID

Asediu

Eşti ca o închisoare iubăreaţă,
Ce sechestrează inimi sub zăbrele,
Le frânge şi le dă apoi atele,
Să poată şchiopăta întreaga viaţă.

În păr ai lanţuri şi pe trup inele,
Venеţiană mască ai pe faţă
Şi la lumina zilei, ca o hoaţă,
Furi vise şi le rupi ca pe nuiele.

Chiar de mi-e teamă, nu renunţ nici mort,
Îndrăgostit de tine peste poate,
Deşi eşti protejată ca un fort,

De-apărători şi-ncuietori blindate…
O să-ţi deschid armura, cu efort,
Ba şi centura ta de castitate!
Mă ceartă…

Chiar dacă pare-un gest normal
S-o calci mereu, de sub picior,
Ca pe un cinic agresor
Mă ceartă iarba, vegetal.

Închis precum un infractor,
În labirint, modern Dedal,
Mă ceartă vinul din pocal
Că de o oră îl ignor.

Speranţele îmi sunt deşarte,
Mi-s creierii, în ţeastă, fierţi,
Mi-e o lehamite de moarte

Că-n casă nu-s destui sesterţi
Şi cum chenzina e departe…
Ai prins şi tu ca să mă certi!

Carte tristă

Ne-am întâlnit sporadic, între rânduri,
Printre trohei şi munţi de epitete,
Metafore şi zboruri de egrete,
În labirintul tainicelor gânduri.

Acum sunt robul marilor regrete,
În hruba fără geamuri şi intrânduri;
Te-ai exilat, pe veci, în patru scânduri,
Cu lacăt de rondeluri şi sonete.

Lui Cronos, de-aş dori a-i pune frâne,
Eforturile toate sunt deşarte,
Nu-i nici un chip plecarea să-ţi amâne,

Căci te-ai grăbit, te-ai exilat în moarte…
În tomul vieţii mele, vei rămâne
Stropit cu lacrimi, semnul meu de carte!
Cumpăna vieţii

Acum e strâmbă cumpăna fântânii,
Ca o balanţă dezechilibrată.
Probabil dorm în ţintirim stăpânii
Ce apă au băut aici vreodată.

E muşchi pe ghizduri şi-i de mult secată,
Curg zile din inelul săptămânii,
Pe lanţuri se mai vede urma mânii
Şi-un petec de năframă înflorată.

Găleata-i spartă, plină de rugină,
Livada-i moartă, nu mai vezi o floare,
Iar satul părăsit e în ruină…

O babă şi un moş mai stau la soare,
Sperând să bea o apă cristalină
De-aicea, într-o viaţă viitoare!

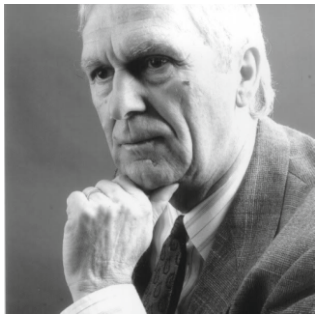
David

Am praştie şi-n ea o piatră dură,
Dar nu prea am cu cine să mă bat,
A fost pe lume-un singur Goliat,
În rest, sunt doar pitici ce dau din gură.

Stau singur şi complet debusolat,
M-am aşezat cuminte pe-o bordură;
Trec anii şi deja mi-e barba sură,
Compun doar psalmi, cu vers împerecheat.

Nu mă grăbesc acasă, am soţii,
Mai multe ca vecinul, faraonul,
Vreo zece şi-o grămadă de copii…

Ce se tot luptă să-mi uzurpe tronul,
Dar n-o să le mai cumpăr jucării…
Ci să-i dezbin, o să le dau iPhonul!

DAN ROTARU

Trupul tău ca un altar

Nesărutate, buzele-mi se trec
ca merele rămase neculese,
și, neiubit, în lume mă înec
ca-n râul cu izvoare ne-nțelese.

Cum de te vede-n timp ce te dezbraci,
de tine-oglinda de se-ndrăgostește,
iubirea, precum bolile, ți-o zaci,
când marea valu-n larg și-o împletește.

Să trecem, azi, sărind, peste sărut,
și-oprindu-ne la-o margine de floare,
s-o colindăm cu míros de-mprumut,
după ce-am dezghiocat-o de culoare,

că inima mi-ajunge doar de-un vis,
și palma, pentr-un sân, să ți-l mângâie,
iar, sfinții, și în slăvi și în abis,
necontenit duc dorul de tămâie!

Iubindu-te ca la zeiești porunci,
la tine mă-nchinam ca la altare,
și, de săruturi, gura-mi, de atunci,
se scutură ca-un mac crescut în mare.

Liber la iubire

Să pleci, dar nicio ființă să te cheme,
și, năpădit de drumul ce-l apuci,
să uzi, cu lacrimi, albe crizanteme,
și, înflorite, lui să i le duci.

Să stai la o răscruce de poeme
și, peticindu-le cu câte-un vers,
dacă-ți va plânge pixul, nu te teme
că-i secetă de vis în univers!

Pe viață-n tihnă să probezi toteme,
sărutul să-l aprinzi cu gura ta,
și să dezlegi iubiri, ca teoreme
cu care Dumnezeu te-o blestema.

Blânzi, unul altuia, să vă fiți dileme,
cum carnea ta lui suflet îi va fi,
și-apoi îmbolnăviți de anateme,
pe-un pat de lacrimi vă puteți iubi...

Tăcerea din urmă

Eu mor, dar mă prefac că nu mă doare,
tu mori, dar te prefaci că mă iubești,
și, goală-n a zăpezilor dogoare,
prin ochiul meu mereu te risipești.

Să nu mă-ntrebi de ce suspină marea,
când, zilnic, mă-ntâlnesc cu ea la mal,
și, dacă pescărușii-i umplu zarea,
de ce se-nfruptă din același val!

O să te-aștept și dincolo de moarte,
chiar cu garoafe roșii la urechi,
că nu-i pe lume alta ce-o să-mi poarte,
ascunse-n palme, mângâieri mai vechi,

și m-oi preface-n abur de cuvinte,
când, numele rostindu-mi-l, mă stingi,
și, cum, ca Dumnezeu ești de cuminte,
m-oi naște iar când fața mi-o atingi.

Când, la apus, sunt fluture de-amiază
dresat să stingă stelele din zori,
te uită, cerul iar se subțiază
pe margine și-l peticesc cu nori!

Dar de mă fac că lumea nu mă doare
și pentru plânsu-mi lacrimă te faci,
iar coapsele-ți se schimbă la culoare,
nesărutate, spune-mi de ce taci?

Fel rar de iubire

Dacă noaptea s-a dus să se culce
ori în noi, ori în steaua de seară,
fă-mi de astăzi cafeaua mai dulce,
că mi-e lumea destul de amară!

Cântărind deopotrivă lumina
din transfuzia divină de soare,
măsurându-ți cu lacrima vina
și trăind, zi de zi, cum se moare,

tot alerg cu iubirea la gură,
deși-n vis mi se-ntinde rugina,

iar de azi te iubesc doar cu ură
și mă apăr murind ca albina.

Vei mai da de iubiri, nu te teme,
că doar macul n-aprinde o vară,
ci-alte flori, nu doar trei crizanteme
toamna-n noi an de an o presară!

Mă iubești ca zăpezile focul,
te urăsc cum petalele bruma,
dar să fim fericiți că norocul
n-a murit pentru noi pân-acuma!

SCRISOARE SCRISĂ CU LACRIMI

Ca un cireș în propria floare,
lumea se-mbracă în iarnă, nu vezi,
iar, când te-mbrățișez, de-atâta alb mi se pare
că ia foc zăpada sub miei și sub iezi?

Cum îmi curgi, așa de fierbinte, prin trup,
te strâng cum aș culege literele numelui pe-o cruce,
apoi, definitiv, din lume cu grijă te rup,
deși nu știu nici unde te-oi pune, nici unde te-oi duce.

Lecția adunării o-nvăț
strângându-ți cu gura sărutуri,
iar lecția scăderii o pricep doar trăindu-mi zilele,
pentru că Dumnezeu mi-a spus că-n cealaltă viață
noi vom fi doi fluturi
care vor poleniza cu iubirea zambilele.

Dar pân-atunci spune-mi, de știi,
cine-ți va mai urca
iubirea-n trup, când inima ta va uita să mai bată,
și când pulsul ei într-o bluză de stambă va sta
ca o boală-ntr-o tăcere de vată?

Spune-mi, să te iubesc chiar are rost,
dacă mâine voi fi-n visul tău utopie,
și iubirea-mi va fi-n
anotimpul de post,
iar sărutul doar gura ta mi-l va prescrie?

Te uită cum în miei
zăpada s-așterne,
și cum norii cu îngeri albi ning,
iar obrajii tăi par două
flăcări eterne
pe care doar eu c-un sărut pot azi să le sting!

Dar de ce mai ții, la ora aceasta, noaptea, la ușă,
că până și Dumnezeu s-a culcat, și-i târziu,
când toate stelele-au ars pân-la cenușă,
și doar eu sunt treaz
și cu cerneluri de lumini
și de lacrimă această scrisoare ți-o scriu?

POEM LA DESPĂRȚIRE

Nu te-aș iubi de n-ar fi chip să plec,
dar dacă-ți spun, mă poți tu crede oare
că restul vieții o să mi-l petrec
cu Dumnezeu într-un amurg de floare?

Să strângi toți norii risipiți pe cer,
ca soarelui să-i potrivești lumina,
să-mi faci statui din viscol și din ger,
iar, de nu poți, să spui c-a mea e vina!

De-mi vei uita și vocea, să mi-o chemi,
căci, fără ea, străin pe trup mi-e chipul,
și de nimic nicicum să nu te temi
cum de mânia valului nisipul!

Mai știi tu soarta-n care ochi să-mi pui,
când pe un mac se sprijină-o câmpie
și când, pe soclu, tâlcul din statui,
doar cu priviri se-ncheagă-n veșnicie?

Indiferent pe ce iubiri apuci,
și chiar de-mi vei da chip din zaț de soare,
te voi găsi oriunde-ai să te duci,
după miros de liliac în floare.

DESTINE COMUNE

Ce zic alții de tine nu-mi pasă,
cât cu nimeni nu pot să te-aseamăn,
cât timp fi-vei așa de frumoasă,
că doar un Dumnezeu ți-este geamăn.

Ochiu-ți stâng mi-amintește de toamnă,
iar cel drept mă tot poartă prin ierni,
când, ca nimenea alta, tu, Doamnă,
trupul meu de departe mi-l cerni.

Cu un crin alb ți-aș bate-n fereastră,
viața ta vizavi de mi-ar fi,
că-o iubire, din plin, ca a noastră,
alții-n lume nu vor mai trăi.

Din tot timpul, avem trei secunde

sufletul să ni-l alăptăm,
și din zori în amurg, spre niciunde,
unu-n altul să tot colindăm.

Ca o umbră a feței, din gură,
vorbele ți se curg azi în grai,
și ca două coperți de scriptură,
se deschid buzele-ți - porți de Rai.

Să-ți pui sufletu-n trup de femeie,
dintre mii, te-a ales Dumnezeu
doar pe tine, și ca pe-o scânteie,
să te-aprind, cel sortit ți-am fost eu.

DEPARTE, APROAPE, DEPARTE

Îți spuneam cândva, mai ții minte,
că zăpada iernilor mele ești tu,
iar eu - ploaia verii tale, cea mai fierbinte,
șu tu te-ncălzeai în mine, iar eu îmi făceam în tine-un iglu.

De-ai mai putea fi așa doar o dată,
nici să-ți sărut urma n-aș îndrăzni.
Dacă-ntre noi ninge cu aceeași iubire-amânată,
să nu-ntrebi până când, că doar Dumnezeu poate ști!

Strânge stele și în cer prinde-le c-o agrafă,
pune-n fiecare câte-o mână de foc
și, dacă sângele-ți va curge-n trup ca dintr-o ciuruită carafă,
lasă-mă să-l culeg, și-n inimă să ți-l pun iar la loc!

Lumii numai ești tu azi tiparul,
când la marginea lacrimii mele stai,
și cu ochii-mi sorbi plânsul, precum cu paharul,
iar sufletu-ți repetă urcarea la Rai.

De ți-ai aminti zilele-n care-ascultam cum
iubirile noastre plâng într-o carte,
te-aș chema să le repetăm împreună și-acum,
dar te-ai dus să visezi atât de departe,
că, să vii, ți-ar trebui mii de vieți de schimb,
pentru drum...

TABLOU DE IARNĂ

Când în cafea trupul ți se destramă obraznic
și mă tem să nu-l sting dacă-l sorb,
zăpada aduce a masă bogată de praznic,
dar ochiul meu fără tine-i sălbatic și orb.

Mai mult decât azi, de tine nicicând n-am să sufăr,
căci viața-n loc să mi-o trăiesc, mi-o colind,
când cerul m-alintă cu petale albe de nufăr
și eu de-a poezia mă joc și pe buze le prind.

De atâta departe-n care noi murim
zi de zi ca de-o boală divină,
se-opresc păsările-n aer, deși nici nu știm,
și, ca-ntr-o mare de mir, ne sfințim iubirea-n lumină.

Amară va fi vremea, oricât de dulce
ne-ar fi cafeaua, chiar ca-un vin de grijanie,
de-aceea vino, că ochii mei vor din nou să se culce
între sânii tăi, ca-ntr-o caldă litanie,

și cât cu aripile păsările-n clopote de biserică bat,
vino și cu-nchinările noastre să rebotezăm sfinții,
că inima mi-e dusă undeva la iernat,
peste gând, dincolo de marginea minții!

Când ninge cu zăpezile-aflate la rând,
metodic, precis, ca durerea-ntr-o rană,
știi tu până unde, cât și până când
se-ntinde lumea cea fără prihană?

M-apucă de-o vreme o sete de reni,
că vorba ta are gust fin de gutuie,
când în inima mea te întinzi ca zăpada-n poeni,
și cafeaua se face și mai amăruie.

CARMEN GREBLĂ

SUFLETUL MEU

E-atât de trist…
Nu vreau să-ți spun adio,
Să-nvârt încă o rană-n suflet –
Știu că nu ți s-a închis niciuna.
Hai să cădem de acord,
De drag și dor:
Eu te aștept aici,
Pe-un nor pufos,
Iar tu veghezi acolo.
Ai grijă de-a mea stea,
Căci am făcut un pact
Atunci când m-am născut
Și m-ai privit întâia oară.
Tu ești cerul și pământul,
Iar eu sunt totul pentru tine.
Și-am să picur praf de stele
Pe steaua mea de pe pământ –
Sub veghea ta, sunt și-aici, și-acolo.
Ți-aduci aminte ce-ai spus
Atunci, în gândul tău?
„Eu îți sunt acolo-n suflet
Și nimeni n-o să mă scoată.”
Ei vezi? Mă vei avea mereu,
Acolo-n suflet, locul meu,
Printre blândețea și iubirea ta.
Și nu uita – în fiecare zi,
Eu te sărut din suflet.
Nu-ți spun adio,
Ci doar un bun rămas…
Ne vom vedea mereu:
Tu, suflet –
Și eu, suflet într-un suflet.

SUFLET VÂNDUT

Deși ascuns în adăpost,
Un suflet e vândut tristeții.
Și, tresărind, ridică ochii
Spre cel ce-a adormit în post.

O santinelă prinsă în delict,
Căci s-a trezit într-un târziu,
Aduce o lacrimă suspect,
Făcând în suflet doar pustiu.

Mă-nchin la cerul inimii,
Să dea liber iubirii.
Suflet vândut în contratimp –
Pentru vindecare, dă-i răstimp.

DOAR EU ȘI TU

A fost odată – tu și eu,
Când ne-am văzut și ne-am plăcut,
Dar ne-am pierdut pe un traseu,
Plin de hârtoape și necunoscut.

Și eu, și tu, ne-am risipit,
Fără speranță, doar cu dor,
Într-o poveste care s-a sfârșit,
Și a rămas ca un decor.

Și eu, și tu, ne-am șoptit
Povești de amor,
Sărutări dulci ne-au răscolit,
Călătorind pe-un nor.

Și eu, și tu – tristeții vânduți,
Ascunși prea bine-ntr-un avanpost,
După o viață petrecuți,
Noi ne-am pierdut… și-atât a fost.

PARADA SENTIMENTELOR

A sosit momentul.
Astăzi intru-n garderobă,
Arunc gândul, intuiesc sentimentul.
Le-am pregătit pentru probă,
Toate, de la mic la mare,
Spun „prezent” la transformare.
Îmi schimb garderoba,
Pălăria, haina și roba,
Fac o ușoară rocadă

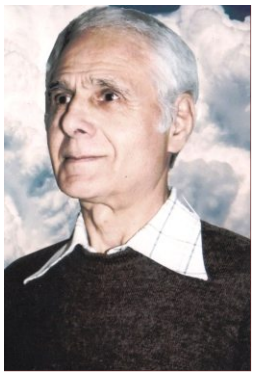
De sentimente-n cascadă.
Întoarce tu secunda pe roată,
Sunt puțin ocupată…
Am dat haina de dor
Pe-o clipă de amor,
Și-am ales rochia iubirii
La balul fericirii.
O îmbrățișare pe zi
Mă va încălzi,
Sărutări căzute din stele
Alungă lacrimile mele.
Suflet prins într-o îmbrățișare,
Amor ieșit la paradă,
Zburdă lin o sărutare
Sus, pe larga promenadă.
Nu-mi găsesc mănușa –
Mi-a luat-o mătușa,
Și-a dat-o la schimb,
Pe-un dor să-l preschimb.

LA O CUPĂ

Un chip cioplit din zâmbet,
Rătăcit pe poteca spre suflet,
Stătea de vorbă cu tristețea,
La o cupă cu lacrimi, s-o bea.
Mă-nchin la cerul inimii mele,
Împărțind o cupă de timp.
Adormeam printre stele,
Trezindu-ne dimineața pe câmp.
Sorbeam pe rând dintr-o cupă cu zâmbete,
Aprinzând sentimente de dragoste,
Și încă o cupă de poftă de viață,
Cu puteri din adâncuri mișcate.
Plutesc în derivă – n-am vânt de la pupa,
Grăbită să prind un vapor spre orizont,
Și visez că închin această cupă
Existenței în care voi fi infinit.

(Din *Doar eu și tu*, de Carmen Greblă)

FLOREA CONSTANTINESCU

Scarabeul
(pamflet)

*

Incultul, grosolanul scarabeu
Simțea demult că-i de invidii ros:
Dorea să vadă lumea-n el un zeu
Sau, cel puțin, un țar mai fioros.

Gândind cu-ai săi ciraci un amplu plan,
Spunându-și zilnic ce e de făcut,
Își încrusta succesul, an de an,
Ca în vechimi: pe un răboj de lut.

Pusese sclavi de-a lungul țării sale
Să-mpingă gogoloaiele-i fetide
Și admira, drogat de osanale,
Cum țarina-i, încet-încet, se-ntinde.

Dar, obsedat că viața zboară iute,
Nemulțumit că lucrul merge lent,
Creă pretext că e ceva ce-i pute,
Stropind cu foc un colț de continent.

**

– „De ce-i urgie, mamă? Ce se-ntâmplă?
De ce se cască-n jurul nostru gol?”
– „N-a fost s-avem sub a moșiei tâmplă
O mare adormită de petrol...

Trezitu-ne-am vecini c-un dezaxat,
Un scarabeu trufaș și fără minte,
De lei și tigri flasci ades curtat...
Cătat de-asini să-i cânte... să-l alinte...

Sub solul scarabeului bălțește
Lichidul negru, pestilențiat,
Și mulți pe glob trăiesc prin el regește,
Iar peste ochi basmaua și-au legat.

Când e să curgă banii în șiroaie,
Și dracul este partener de soi!
Lor sufletele nu li se înmoaie
Și-adesea le sunt ochii reci și goi!

Demult puteau nebunul să sugrume,
Când încă nu scuipa prea mult venin,
Dar, prin petrol, nebunu-avu un nume
Și și-a permis să nască-n juru-i chin!

Când focul fi-va stins, într-un bilanț
Vor trece tot ce s-a pierdut pe drum –
Și nu va fi uitat nici chiar un sfanț! –
Precum și ce vor cheltui de-acum.

Să pună mari proiecte pe picioare!...
Într-un final, vor consemna... tăcuți
Și niște pierderi zis... colaterale:
Atâția morți... atâția dispăruți...

Să iei aminte, draga mea copilă,
Că lumea este plină de cretini,
Că viața niciodată nu-i idilă,
E drum bolovănos cu gropi și spini!

***

Își plimbă scarabeul ochii mici
Pe un ecran... un zâmbet se-nfiripă:
Moloz... cadavre... flăcări... lacrimi... frici...
Îi cresc bojocii: E măreața-mi clipă!

Ai vrut să fii stăpânul peste nații!
Scundacule, nu știi cât ești de jos!
Te vor cunoaște mii de generații
Drept scarabeu cu sufletul jegos!

****

Vor trece-aceste grozăvii, cumva...
Mă tem că nu vom învăța nimic!
Sub zodia hazardului vom sta,
Topindu-ne-n orgolii, pic cu pic.

Vor prinde-n pânze-ai morții îngeri vânt,
Rosti-vor printre buze onctuoase
Că noi politici de-narmare sunt
Avântul către vremuri grandioase!

Ce fonduri se vor duce pe pustii,
Ce visuri blânde amâna-vor iară
Și câte minți blocate-n a găsi
Rapide căi ca viața să dispară!

Găleți de vorbe dulci și aurii
Ne vor turna-n urechi, pân' peste poate,
Punând și griji stupide, cum ar fi:
De ce aleargă ziua după noapte?

Ne-or ameți că totul fi-va bine
Și-om constata, cândva, că s-a-ntâmplat
Ca al democrației hoit s-anine
De-o creangă putredă de timp pătat!

Își va fi spus, în ultimele-i clipe,
Amaru-i gând, stând atârnată-n pom:
De viața-mi nu-i cu chip să se-nfiripe,
Ce triste zări cădea-vor peste Om!

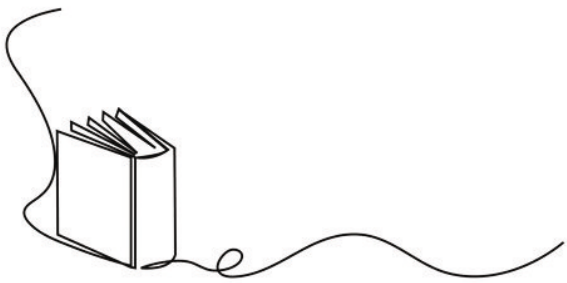
Voi, care, temporar, conduceți lumea,
Nu credeți că veți fi nemuritori!
Luptați să crească pacea-ntre popoare,
Luptați să crească zâmbete și flori!

Opriți dementa cursă-a înarmării,
Opriți dementa goană după bani,
Acestea fac s-apară-n lume monștri
Și tot mai multe mase de sărmani!

Pe-o rază-a mii și mii de ani-lumină
Noi suntem nimbul vieții-n Univers!
De n-om lăsa nebuni să ne conducă,
Avea-va viața mii de ani de mers!

Creând condiții tuturor să-nvețe,
Zidind în sufletele lor iubirea,
Cu drag din minți și mâini va curge aur,
Și-abia atunci Pământu-i NEMURIREA!

De nu... în Cosmos se va-ntinde hohot
Și fi-va retransmis... ca să se știe:
Am fost aleși drept gazde pentru VIAȚĂ
Dar... o-necarăm, grabnic, în PROSTIE!

CAMELIA ARDELEAN

Mă sprijin visător de glasul tău

Mă sprijin visător de glasul tău,
Deşi chemarea mi s-a frânt de-o vreme;
Încerc să-(ţ)i caut urma prin poeme,
Dar fiecare vers ascunde-un hău.

Mi-ai fost şi salvator, mi-ai fost călău,
M-ai dezgolit de viaţă şi foneme,
Dar slova-şi construieşte strategeme,
Să urce iar pe piscuri de Ceahlău.

În cordul meu e casa în ruină;
Păşeai cândva adesea peste prag,
Acum e doar o biată vizuină,

În care stau furtunile-n şirag.
Mă furişez c-o teamă genuină,
Să nu se surpe-un colţ din sarcofag.

Se ţin de tine noimele ca scaiul

Se ţin de tine noimele ca scaiul,
Atunci când te cufunzi în mustul clipei
Şi ca un şoim abandonat arípei,
Te-arunci în plin, nădăjduind că-i raiul.

Bălăcărind amici sub fumul pipei,
Mai scormoneşti în slove cu vătraiul;
Actor dibaci în rolul de-a niznaiul,
În viclenie eşti amic risipei.

Hornar abil, obişnuit cu zgura,
Nu te sfieşti să-ţi murdăreşti veşmântul –
Victorios, în strigăte de „ura”,

Plin de avânt îmbăloşezi cuvântul;
Nu bănuieşti că-n toată tevatura,
Cu braţe vii te-nvăluie pământul.

Atârnă greu tavanul peste mine

Atârnă greu tavanul peste mine;
În temniţa de lut ce mă-ncolţeşte,
O pânză de paing se zămisleşte,
Dând viaţă unor ample crinoline.

O gratie strivită-mi prevesteşte
Noi sensuri ţopăind pe trambuline;
Prin sita frământărilor divine
Se cerne-n ploaie stihul, ce dospeşte.

Accept cadoul sfânt cu bucurie –
De clipa fadă mă descătuşează,
Mă duce-n tihnă în călătorie

(Un înger sociabil mă veghează),
Acolo unde-avântu-mi reînvie;
Îmi torn grăbit poverile-ntr-o frază.

Condurii ploii-aleargă pe trotuare

Condurii ploii-aleargă pe trotuare,
Cu paşi mărunţi şi si(n)guri, în cadenţă;
Izbiţi de ziduri până la demenţă,
Deţin ardoarea valului de mare.

Pătrund pustiul până la esenţă,
Când în *lăuntru* fumegă şi doare,
Aruncă mâl şi resturi prin „sertare”;
Judecători tiranici, n-au clemenţă.

Natura are vasta-i tânguire
(Al cerului profund, fierbinte geamăt),
Când timpul zvârle toamna peste fire

Şi ne trimite-al picurilor freamăt;
Trezindu-ne din „sfânta” amorţire,
Ne vom feri de negura din teamăt.

Ai timpului zarafi ne iau dobândă

Ai timpului zarafi ne iau dobândă
La fiecare ceas pierdut degeaba;
Plătim cu sânge slova ori silaba,
Făcând nimic şi pretinzând izbândă.

Cărăm păcate şi poveri cu roaba,
De la un zid la altul, ca osândă;
În „cercul strâmt”, cu raza sa plăpândă,
Tânjind la grâu, ne-alegem doar cu pleava.

Fugim spre nicăieri, ca la concursuri,
Minţindu-ne c-un pódium ne-aşteaptă;
Ne credem dascăli, ţinem vesel cursuri,

Predând şi „cum se pică de pe-o treaptă”.
Ne rătăcim în sute de parcursuri,
De la *niciunde* către *Sfântu-Aşteaptă*.

Cerneala-mi curge-n vene cu putere

Privirea ţi se plimbă lent pe mine,
Lovindu-se uşor de pliul pielii;
Duios se-atinge albul de camelii
De zâmbete tivite cu suspine.

Răpusă sub marama fierbinţelii,
M-agăţ de cer cu încleştări feline,
Iar carnea mea, ce-avidă te conţine,
Topeşte-n magmă stârvul răfuielii.

Cerneala-mi curge-n vene cu putere,
Dărâmă un obstacol după altul.
Storc zecile de verbe-n frapiere;

Sub coaja lor cea dură ca bazaltul,
Ajung la miezul ce îmi dă putere,
Uimită cât de dulce e asaltul.

Lucrare realizată de DORIN OLARIU
- artist popular plastic

- GRAFICA: IURIE BRAŞOVEANU/TORINO -

MARIA SÂGEREAN
SIBIOARA

ANTONIME

De la naștere și până la final
Învăț, dar rătăcesc original!
Deși păşesc pe cărare hotărât
Merg uneori și c-un pas târât.

Și de la pământ până la celest
Nu-s trădător... poate modest.
Sub soarele ce arde sau e-n nor
Nu-s trist, doar curios călător.

Sunt practic dar și om visător,
Atunci zbor, dar nu-s înșelător...
Nu-s simplu, dar nici sofisticat
Sau invidios, dar nici întunecat...

De la început și până la final
Nu sunt naiv, ba mult rațional:
Că viața este ca râsul- plânsul
Și nici nu știu ce aduce ceasul!

Nu-s minus, nu sunt nici infinit
Nu-s izvor și nici jăratic mocnit
Poate-s un condei cu tuș uscat...
Dar rimele în inimă îmi bat!

Nu sunt culoare-pastel, nici epitet
Nu sunt filozof și nu sunt nici poet...
Nici ramul în vânt și nici clorofilă
Dar poate sunt, un fir, din lumină!

Ce sigur știu, că iubesc celestin!
Însă cu-o pomană sau c-un festin
De petrec nechibzuit prin viață...
Deși sper, nu calc rai cu verdeață!

POETULUI

Cântătorule, mângâi
Perseidele cu tâmpla!
Versului înțelegi rima...
Iar sufletului lacrima.
Cânți precum pasărea
Zbuciumul cel lăuntric,
Versul tău e zborul liric
Și suflul vieții organic.
Cu vers de alint și durere
Incendiezi amurgul cu dor,
Descânții albii crini de zor...
Când pasărea-i arc în zbor.
Poetule, în atriul tăcerii
Naști poemele din haos,
Oferind omeniri un repaos
Sublim, ca o petală de lotus!
Tu, condei neobosit din lut,
În geometria stihului veșnic
Crucifici și vindeci canonic...
Învii, mai aprig sau cucernic!
În stihu-ți blajină doinește
Tot neamul cu eroi și sfinți,
Strămoșii, cu ai lor părinți...
Și harta, de care ții cu dinții!
Lira ta este stânca neclintită
Ce înfruntă timpul și lacheii,
Versului tău se închină zeii...
Și tresaltă din transă... călăii.
Și-n inima ta plină de dor...
Suspină dragostea de țară,
Neamul, cel tras pe sfoară...
Tu visu-i scrii, să nu moară!
Poetule, ești rugă și nădejde,
Cu harul sfânt dumnezeiesc
Slăvești graiul ce-l cinstesc...
Cu „Arma" ta, hoția biciuiesc!
Cu evlavia versului zidești
Poezia, mireasa inimii tale...
Croind zbor dalb spre zare...
Ca mirii, prin lumi siderale!
Poetule, esti lumânare și stea!
Ești Luceafărul din univers
Slăvești patria cu al tău vers...
„Pana" ta-i, sabia ceasului ars!
Poetule, tu nu-ți mai aparții...
Ești al tuturora, al eternității!
Trăiești prin cartea demnității...
Sub paza nestinsă a divinității!

PURĂ MAGIE

Când eram ca o zvârlugă, fainâ fetișoară,
Pășeam holda foșnitoare, ca o căprioară.
Culegeam voioasă salba florilor rotată...
Doamne, ce vremuri, am mai trăit odată!

Prin grânele sărutate de razele de soare
Se mlădia în fluier de vânt, alba floare.
Maci roșii valsau ușor pe lujerul subțire...
Eu cântam, culegându-le cu mare simțire.

Fiecare petală, brodează ia pentru vară
Pentru sfânta sărbăroare de Sânzâiană,
Când feciorii și sprințare fete își spală
Chipul, pentru noroc, cu roua vegetală.

Noi, copii, încânați, repetam incantația:
Floare Sânzâiană, sfințește-ne tradiția,
Lasă vara cu noroc și spicul cu bob plin,
Mirilor dă-le traiul ușor, bogat și senin!

Viața fie-le încununată de raze de soare...
Fiecare anotimp, să le fie vie sărbătoare!
Botezați cu flori de aur, perechi, perechi
Defilează la braț după ritualul străvechi.

Aleșii cântă vesel și-ncing hora dorințelor
Slăvind protecția și lumina Sânzienlor.
Azi, pasul mă poartă-n raiul din copilărie,
Din marginea potecii rup o aurie păpădie...

Și din floarea-i pe deget un ineluș împletesc
Înțelegând: amintirile prunciei ne-ntineresc!
Și-o floare albă de margaretă pun la pălărie
Să resimt vara copilăriei și neuitata ei magie.

PATRIA PHOENIX

-Motto:
„Trebuie să arzi în propia ta flacără: cum ai putea să renaști fără să devii mai întâi cenușă?"
de Frederich Nietzsche

Țară, ce fumegi de-o vreme în jăratic
Trădată de lăcomia bastardului eretic,
Ai înviat mereu din istorice încercări...
Carpații cu tricolor, bifând vindecări!

Deși văduvită de hotarele strămoșești...
Te-nalți din mirul moaștelor țărănești
Și la pieptul hărții, cu dragoste chemi
Fiii ce prin lumea largă umblă pribegi.

Altarul Carpaților înalți de îngeri păzit
Apără vlăstare, cu sângele eroilor stropit...
Ca Patria Phoenix să renască din Logosul
Preasfânt și cenușă, cât va dăinui pământul!

MACUL ...

Sunt macul roșu nestins,
Ard din vara când ne-am aprins...
Trecând prin lanul spicelor mlădioase,
Retrăiesc amintirile duioase...

Sunt macul dalb înfiorat,
De când gura-ți sincer mi-a cântat...
Și-n tulburătoarea romanță,
M-ai prins definitiv, pe viață...

Sunt macul galben, ard înfocat,
Snopul îmbrățișărilor ce ni le-am dat
Vara, ca zefirul alerg dinspre munte,
Ochii să-ți oglindesc, gura ta să sărute...

Sunt macul flacără plăpândă,
Vibrez sincron cu inima-ți arzândă
Și-n ritmul ei nebunesc și dulce
Te urmez, neștiind unde mă duce...

Sunt macul fraged și rumen
Asemeni buzelor ce adulmec,
Când zâmbetul ființei cunoscute
Mă adoră, urmându-mă oriunde...

Sunt macul roz bombon,
Când în brațele tale adorm
Și-ți resimt suflarea pofticioasă,
E-o nebunie, mă simt frumoasă...

Sunt macul roșu, petală-nfloritoare
Cuprinsă-n inima-ți nespus grăitoare,
Mi-ești bucurie și pereche lumină
Orișiunde pășești, te însoțești cu mine!

Sunt macul roșu, rubiniu
De un secol te visez și te știu...
Resimt prima clipă, la piept când m-ai strâns...
Și astăzi, tu știi, iubirea noastră mi-e deajuns!

IUBITĂ...

Ești lumina și zilnic ție mă dăruiesc
Cu anotimpurile hărăzite te trăiesc,
Te chem și te slăvesc în orice clipită
Și te laud cu liniștea în inimă sădită.

N-am așteptat cu mâna-ntisă nimic
Am luptat, urcat și zidesc vulcanic...
N-am dat pagina, am rupt-o uneori
Dar te iubesc cu ardoare, cu vii fiori.

Viață ești mirifică precum paradisul,
Ești mister și ești speranță, ca și versul...
Te ador, dar știu, într-un anume târziu...
Iubită viață, mă trișezi și pleci candriu!

SIMION COZMESCU

Septembrie

nu te iubeşte nimeni mai mult decât mine zilele acestea
simt cum se sfâşie aerul lângă tine
sau una din corzile universului a pleznit

îmi eşti departe când eşti aproape
îmi spui şi cuvintele tale miros a nuci verzi
trebuie să te îndepărtezi ca să vii acasă
lucrurile se vor cuminţi ne vor privi cu mai puţină curiozitate
nu vom mai fi judecaţi
de aceiaşi pereţi de aceleaşi oglinzi
verdicte se vor da cu suspendare
între ieri şi ultima frunză ce va cădea în această toamnă
trebuie să pleci să mă laşi să mă odihnesc în amintirea ta
să nu mai respir inima să nu îmi mai bată o vreme
când te vei întoarce voi prinde viaţă şi îţi voi spune
nimic nu s-a întâmplat cât ai lipsit
te-am iubit
şi din palme mi s-a prelins tăcerea

nu te iubeşte nimeni mai mult ca mine
în zilele lui septembrie

Tu lunecai prin octombrie

tu lunecai prin octombrie
părul un pic răvăşit spre muzica de pian
clipea
ştii tu
tu
simţeam cum mă aşteptai mă răvăşeai
între braţele şi coapsele tale îngropate jumătate
de frunzele lui octombrie
o navă şi un ceas poticnit ne ţineau lămpaş
dragă tu dragă
mugur trezit clipa picurată în iris
de o clepsidră mugindă aburită
flăcări în răsfăţ de ocean de toamnă
cu pierderi de final şi în tăcere
tu lunecai prin octombrie
frunzele curgeau în aval
nimeni nu te întrerupea
erai toamna perfectă
cu un pic de soare în anunţ
şi o linişte primordială
eternă
tu lunecai prin octombrie

Plâns hoinar

suntem plânsul hoinar al lui Dumnezeu
lacrimi pe cărările lumii
numai tu femeie
azi îmi eşti surâs

Amenda

am parcat prin august
sau să fi fost iulie?
în fine
am găsit o frunză galbenă amendă
pe parbriz

Seara, noaptea, dimineaţa

am libertate cât să ajung la chioşcul din josul străzii
unde cumpăr ţigări şi un sixpack de bere
să trag de colţul cuverturii un pic mai mult spre mine
să dezvelesc mai mult din tine
am libertate cât să urlu la lună
lună de lună prin hubloul casei
în care tu dormi iar eu uneori
da şi eu
casa şuieră în întuneric
copacii foşnesc sub ea
am libertatea de-a-i îndrăgi
pe Iuda şi Crist în acelaşi timp
şi să îl aleg pe Baraba
pentru că doar pe el pot eu să îl iert
tu mi-ai iertat fiecare dimineaţă trântită cu zgomot
de un mine însumi neatent şi mahmur
am libertatea de a citi Libertatea
Kant Kafka sau Click
ştirile care curg pe burtiera televizorului din bucătărie
E-urile obscene de pe etichetele iaurturilor mezelurilor
sau pot citi în zaţul cafelei tale
în liniile palmei care mă descoperă contur de chip nesigur
şi mă plămădesc înspre o altă zi

IANINA CUPȘAN MORAR

AȘA E VIAȚA

Viața poate fi o glumă proastă
Ades o dramă sau tragedie
Așa cum este karma noastră,
Așa cum este scris să fie.

În ea suntem cu toți actori
Mai emeriți, mai cabotini,
Neînsemnați sau cu valori,
Însă o vom trăi senini.

Viața-i un carusel, o roată,
Ești sus sau jos, mereu în mișcare.
Apare-o situație neașteptată
Care te bucură sau care doare.

Dar viața nu-i un monolog.
Actorii sunt mulți sau puțini
Într-un continuu dialog
Și cu cei dragi și cu străini.

Poate primim mereu în viață
Ce-am meritat, ce-am oferit,
Dar uneori soarta ne-nvață
Că sunt păcate de ispășit.

Paharul oferit, cel cu otravă,
Va trebui cândva să-l bem și noi
Pe îndelete, fără grabă,
Că răutatea se-ntoarce înapoi.

MEMORIA KARMEI

Între răsărit și-apus
Se-ntinde veșnic o nouă zi
În care Dumnezeu a pus
Tot ce-n viață se va-mplini.

Trăim intens și cu ardoare
Însă murim cu fiecare clipă,
Dar dacă clipei nu-i dăm valoare
Întreaga viață-i o risipă!

Nu doar noi suntem ființe vii.
Sunt apa, floarea sau copacul.
La fel cu toții vom simți
Durerea ce ne va strivi.

Putem avea controlul vieții,
S-o facem extraordinară,
Dar cum să-avem controlul morții
Chiar dacă veșnic ne-nconjoară?

Că spirit numai vom avea
Când vom ajunge la Nirvana,
Atunci ne vom elibera
De corpul fizic dar nu de karma.

Când viața pământeană se va sfârși
Numai memoria karmei ne va-nsoți!

TE VOI IUBI

Te voi iubi în tăcere
Ca și până acum,
Chiar dacă mă doare
Că avem alt drum

Te voi iubi în suflet
Și-n visele mele,
Rămâi ca un magnet
Al dorurilor grele.

Te voi iubi în gând
Unde ești doar al meu
Și n-am să te pierd,
Te voi găsi mereu.

Te voi iubi că-ai fost un motiv
Pentru care-am devenit
Chiar și târziu,
Un om împlinit.

Te voi iubi pentru privirea
Și gestu-acela mic,
Și zâmbetul și strălucirea
Ce m-a atras puternic.

Te voi iubi...
Și când nu vei mai fi.

Lucrări realizate de Britta Kayser

JEAN-CHARLES DORGE

ELISABETA BOGĂȚAN

Născut la Paris în 10 iunie 1954. Președinte-fondator al revistei „La Ronde Poétique" din 1983. Președinte al Societății Autorilor și Poeților din Francofonie (SAPF) din 2015, al Societății Poeților Francezi din 2016. Director de publicații (Prométhée, Florilège, *L'Agora)* și al Editurii SPF.

Marele Premiu al orașelor (Chateauneuf-du-Pape, Blois), al Academiei Internaționale Școala Loirei (2013), al Consiliului General din Loir et Cher (2014), al Literelor „Arts-Sciences-Lettres" (2014); Premiul Paul Verlaine SPF etc. Medalii de argint ale Meritului de Devotament Francez, de argint aurit ASL și medalia de aur a Renașterii Franceze...

Membru al Academiilor din Toulouse și din Caen (ales la interval de trei ani de aceste două Academii, cele mai vechi din Franța, la cea din Caen în primăvara 2026).

A colaborat la *Antologii tematice* și la *Enciclopedia poetică* la Jean Grassin, la *Florilegii* ale SAPF din 2011 până în 2022 și la numeroase reviste. Volume publicate: *Parfumurile Visului* (Ed. La Bruyère, 1984), *Focurile Orizontului* (LAF, 1984), *Soare 9* (La Ronde poétique, 1987); *Turul Lumii în 500 de versuri* (LRP, 1990); *Exilul Zilei* (SPF, 2012), *Drumurile înstelate* (SPF, 2016); *Armonii voalate* (SPF, 2017); *Armonii voalate 2* (Les Éditions du Net, 2018). CD Audio: *Plimbare poetică* (LRP, 2013) și o piesă de teatru, *Răpirea* (Editura SAPF, 2019). Site: www.larondepoetique.com

RÊVE DE PRIÈRE

Entendre, sans souffrir, une voix paysanne
Raconter la moisson par ces temps de chaleur,
Écouter butiner l'abeille dans la fleur ;
Rêver d'une harmonie ainsi qu'eût vu Cézanne…

S'étonner d'un nuage en buvant sa tisane
Et tandis que la brise appelle au vent parleur,
Rapidement marquer sa page avec douleur
Quand la grêle survient avant la tramontane.

Reprendre sa lecture au fond d'un lourd fauteuil
Car précipitamment rentré sur Argenteuil,
L'on préfère en ce jour la ville à la campagne.

Pourtant reste muet le haut mur mitoyen
Cachant un horizon que le soleil regagne…
Fermer alors les yeux, prier tel un doyen!

VIS DE RUGĂ

Să asculți, fără a suferi, o voce rustică zglobie
Vorbind despre seceriș în vreme de dogoare
Să asculți albina culegând nectarul din floare ;
Să visezi precum Cézanne la armonie…

Să te minunezi de un nor ce a-și bea ceaiul pare
Și în timp ce briza cheamă vântul ce se întețește,
Rapid să-și marcheze pagina cu durerea ce crește
Când grindina înaintea tramontanei apare.

Să-ți reiei lectura greu afundat într-un fotoliu
Căci grăbit reîntors la Argenteuil,
Preferi acum viața la țară.

Totuși rămâne mut înaltul zid despărțitor
Ascunzând un orizont pe care soarele-l face să reapară…
Închide atunci ochii, ca un decan rugător!

LA MAISON

Existent-ils, ces murs, emplis d'âmes chéries
Où pénètre sans fin le soleil du bonheur
Par la fenêtre ouverte aux chants des égéries
Dans les parfums mêlés des fleurs de notre cœur?

Existe-t-il, ce toit, abri de notre enfance
Arrosé par les pluies de roses souvenirs,
Gardien de l'espoir d'un futur de Jouvence
Où nous accomplirions nos plus secrets désirs?

Ne serait-ce un mirage au désert de croyance,
La maison d'un grand rêve à la marge du temps?
Suffit-il de la voir aux couleurs d'une danse
Pour la faire renaître au jardin de printemps?

CASA

Există acești pereți, ce cuprind suflete dragi,
Unde necontenit soarele fericirii se revarsă
Prin fereastra deschisă pentru cântecele de muze
În parfumurile întrepătrunse cu flori din inima noastră?

Există acest acoperiș, adăpost al copilăriei noastre
Udat de ploi de roze amintiri,
Gardieni ai speranței într-un viitor de Tinerețe
În care să ne împlinim cele mai secrete doriri?

Casa unui imens vis la margine de timp
Un miraj în deșert de credință să mi se pară?
Ajunge să o văd în culorile unui dans
Pentru a o face să renască grădină de primăvară ?

MARÉE BASSE

Marée basse au soleil qui s'étire dans l'eau...
Sous des barques menues, au loin murmure l'onde,
Une brise traverse la plage qu'inonde
Un parfum d'algue fraîche et de crustacés chauds.

Dans l'ombre d'un nuage des mouettes folles
Planent en tournoyant au dessus d'un miroir
Dont le tain s'évapore sur un plat séchoir,
Où quelques jeunes crabes s'agitant s'immolent.

Tôt le ciel s'assombrit, l'horizon s'illumine
D'un vaste escalier aux sommets aveuglants ;
C'est un dieu qui se cache, un géant qui culmine.

Tard le néant surgit sur les flots, étranglant
Les ultimes îlots d'un sable qui se tasse...
A demain, paysage de la marée basse!

REFLUX

Reflux sub soarele peste apă întins...
Sub mici bărci, în depărtare murmură undă,
O briză traversează plaja pe care o inundă
Un parfum proaspăt de alge și de crustacei calzi înadins.

În umbra unui nor pescărușii planează
Uluiți deasupra unei oglinzi rotindu-se ușor
Al cărei argint se evaporă pe un plat uscător,
Unde câțiva crabi tineri agitându-se se devorează.

Curând cerul se întunecă, orizontul de ilumineză
Cu o vastă scară cu culmi orbitoare suind;
Este un zeu care se ascunde, un uriaș ce culminează.

Într-un târziu neantul țâșnește pe valuri, gâtuind
Ultimele insulițe ale unui nisip care se tasează...
Pe mâine, peisaj al refluxului care visează

NOCHES

Nuit de vide
Nuit d'espoir
Nuit où tout me paraît clair
Nuit où tournent les planètes
Dont ma tête
Nuit riche d'idées
Nuit riche de cœurs
Qui se rejoignent
Nuit es-tu lumière?

(11/1972)
(Les Parfums du songe, 1984)

NOPȚI

Noapte de vid
Noapte de speranță
Noapte când totul îmi pare clar
Noapte când se rotesc planetele
Inclusiv capul meu
Noapte bogată în idei
Noapte bogată în inimi
Care se întâlnesc
Noapte, ești tu lumină?

(11/1972)
(Parfumurile visului, 1984)

SONATE AU MIROIR

Les voix ont disparu, qui composaient l'enfance;
M'en reste une sonate aux timbres d'êtres chers,
Qu'en émoi je perçois par certains matins clairs,
Sursautant vaguement lors d'un rêve en souffrance.

Hélas, quand la musique à son rythme s'élance,
Je perds les sons bénis sous de superbes airs
Qui ne me parlent plus qu'au fond d'étranges mers,
Où mon esprit se noie en un épais silence.

T'ai-je perdu, beauté, dans la vague du soir,
Moi qui jusqu'au sépulcre eusse voulu te voir?
Pourquoi n'entends-je plus ces âmes qui se cachent?

Je voudrais percevoir leurs chants et les pleurer
Tant, au miroir, je sens leur souffle qui m'attache
A l'espoir d'un retour : Beauté, viens t'y mirer!

SONATĂ OGLINZII

Vocile copilăriei mele au dispărut se pare;
Îmi rămâne o sonată cu timbru drag,
Pe care o percep emoționat în dimineți clare,
La câte-un vis de suferință tresărind vag.

Vai, când ritmul muzicii pornește,
Pierd din arii superbe sunete binecuvântate,
Și doar din străfund de mări stranii îmi vorbește,
Unde spiritul meu într-o liniște densă se zbate.

Te-am pierdut, frumusețe, în seara departe,
Eu, care aș fi vrut să te văd până la moarte?
De ce nu mai aud aceste suflete care se-ascund?

Să le percep cântecele și să le plâng aș vrea,
Căci, la oglindă, le simt răsufletul ce mă leagă profund
De speranța revenirii : frumusețe,
oglindește-te-n ea!

ROUTES

Routes,
Routes longées d'arbres,
Routes et arbres immobiles,
Quand tout passe,
Quand tout fuit…

Je transporte mon présent fugace,
Le fardeau de mes ans passés,
Jusqu'à la pointe de vos directions,
Pour les polir
A votre sagesse.

DRUMURI

Drumuri,
Drumuri mărginite de copaci,
Drumuri și copaci imobili,
Când totul trece,
Când totul o ia la goană…

Eu îmi transport prezentul fugitiv,
Povara anilor mei trecuți,
Până la vârful direcțiilor voastre,
Pentru a le lustrui
Spre înțelepciunea voastră.

Traducere în lb. română de Elisabeta Bogățan

MIHAI MARC

VIAȚA-I UN MIRACOL

Nu-i așa că viața-i un miracol?
E un dar, de mulți... neînțeles,
Se opresc la primul lor obstacol...
Și se lasă copleșiți de stres.

Mai ușor cu pianu-n jos, pe scări,
Ce expresie! Dar unde este pianul?
Cei ce-aveți prea multe așteptări...
Veți avea probleme... cu toptanul.

Faceți, deci, o mică analiză,
Bate vântul, dar se va opri,
Nu-i momentul să intrați în criză,
Totul trece, altele-or veni.

Cum am spus, viața-i un miracol,
Prețuiți-o până o aveți,
Nu cedați la cel dintâi obstacol,
Caii verzi nu umblă pe pereți.

EU ÎNCĂ MAI SCRIU

Stați liniștiți, eu încă mai scriu,
Și-o fac cu-aceeași plăcere,
Eu simt că sufletu-mi cere...
Să scriu poezie, că nu e târziu.

Stați liniștiți, eu încă mai scriu,
Acesta-i un dar minunat,
Nu mă opresc, că-i păcat,
Fără versuri ar fi un pustiu.

Stați liniștiți, eu încă mai scriu,
Am motive destule, s-o fac,
Teiu-nflorit nu-mi pare-un copac,
Îmi șoptește că-i vară și-i viu.

Stați liniștiți, eu încă mai scriu,
Cuvintele-mi umblă prin minte,
Ce mai contează că ceru-i fierbinte?
Apusul mai vreau să-l descriu.

Stați liniștiți, eu încă mai scriu,
Drumul e lung, țărmu-i departe,
Eu încă mai scriu, atât cât se poate,
Cât se mai poate? Asta nu știu.

SUFLETUL MEU

Sclipesc amintirile în sufletul meu,
Sufletu-i bolta, ele sunt stele,
Atât mi-a rămas, trăirile mele,
Singurul reazem, atunci când mi-e greu.

Undeva-n vale râde-un băiat,
Nu știe ce e supărarea,
Cu picioarele goale cutreieră valea,
Citește povestea cu Verde-mpărat.

Pe-o alee umbroasă, doi tineri se plimbă,
Momentu-i rotund, mâinile-s ude,
O vrajă ciudată, pe ei îi pătrunde,
Timpul se scurge și totul se schimbă.

Anii-au trecut, la tâmple... argint,
Duioase priviri, priviri liniștite,
Un ceai parfumat, din flori adunate,
E-un fel de tablou, de-acum prăfuit.

Sunt singur acum, cu-amintirile mele,
Ochiul stâng încet mi se zbate,
Încerc să trec, cumva, peste toate,
Sufletul meu... o boltă cu stele.

UNEORI

Uneori lipsește-o secundă,
Un spațiu cât o clipire,
Mă-ntreb: asta-i iubire?
În piept... ce mă inundă?

Uneori ceva se adună,
În minte, în suflet și-n trup,
Canoanele vieții se rup,
Începe un fel de furtună.

Uneori mi-e frică de noapte,
Ziua e doar un revers,
Încerc, degeaba-ntr-un vers...
Să pun, aleatoriu, doar șoapte.

Uneori nu lipsește nimic,
Totu-i la loc. Mi se pare?
Mă chinuie această-ntrebare:
Pe cine mai pot să mai strig?

O FORMĂ DE SURGHIUN

Singurătatea-i o formă de surghiun,
Nu o accept, ca pe-o fatalitate,
Eu doar încerc și, poate, n-am dreptate,
Să-mi văd de viață și să fiu mai bun.

Privesc în jur și-ncerc să înțeleg...
Schimbările acestea... prea bizare,
Nu-mi place ce zăresc în zare,
Unde-i apusul? Cerul nu-i întreg.

Se termină prea brusc sau prea devreme,
Iar noaptea, stelele îmi par puține,
Mi-e dor de nopțile frumoase și senine,
De timpul meu, ferit de anateme.

Mă reazem cu o pleoapă de văzduh,
În preajma mea, pădurea se răstoarnă,
Am înțeles că mă îndrept spre toamnă,
În suflet e tristețe și năduf.

ÎNTREBARE PRINSĂ-N ȘOAPTE

Din prea multe amănunte...
E făcut-această viață,
Pe cărări necunoscute...
Umblu... dis-de-dimineață.

Mă aplec, culeg o floare,
Nici nu știu cum se numește,
Soarele apare-n zare,
Sufletul mi se liniștește.

Mă apropii de amiază,
Sunt un tânăr prea naiv...
Și zâmbesc, oare contează...
Că zâmbesc fără motiv?

Mă duc pașii către seară,
Fire albe am la tâmple,
Mă întreb, așa-ntr-o doară...
Ce urmează să se-ntâmple?

E-ntuneric, că e noapte,
Întind mâna către stele,
Întrebarea-i prinsă-n șoapte:
Voi fi și eu printre ele?

DUMITRU TÂLVESCU

Caracterizare

Scriu pe-un maldăr de hârtie albă
Cu cerneală de tăcere și vise –
Cuvintele-s
oglinda-n care mă sfârșesc
Și tot acolo iar mă regăsesc.
Sunt un amestec de contraste:
Un cer de stele tăiate
Deasupra unui caldarâm ud.
Sunt o corabie fără nume
Cu pânzele pline de poezie,
Țesute din ploaie și singurătate.
În mine trăiește un poet
Ce poartă pecetea tristeții ca o coroană,
Și totuși zâmbește când cheamă apusul,
Lăsând în urmă tot ce îl doare.
Sunt un vechi pom cu rădăcini în abis,
Dar cu ramuri ce ating regate celeste.
Și deși uneori mă simt o carte cu file lipite,
Știu că pot fi și o pânză spălată de ploi,
Proaspătă, gata pentru un nou început.
La masa cu maldărul de hârtie albă.

GEORGIANA GAVRILĂ

Darul Neuitării

Neuitarea – balsamul amintirii
un praf magic dulce-amărui presărat
peste colțul sfărmat al sufletului
ori, poate, o rană deschisă,
ce-și revendică vindecarea,
cernând simboluri atemporale
adunate în poeme.

Durerea

Durerea - arșița clipelor,
un foc nestins ce încinge sufletul,
neliniștita ardere în sine,
până la cenușa fierbinte
a ultimului tăciune ce se stinge
într-o lacrimă,
ori, poate, renașterea în tăcere,
o stranie alchimie,
magică sortire,
noua inscripționare
în matrice.

Se poate citi și invers:

În matrice,
noua inscripționare,
magică sortire,
o stranie alchimie
ori, poate, renașterea în tăcere,
într-o lacrimă,
a ultimului tăciune ce se stinge
până la cenușa fierbinte,
neliniștita ardere în sine,
un foc nestins ce încinge sufletul,
arșița clipelor –
durerea.
Aș pune numele poeziei:
Matrix, dacă o citim așa.

Impresie de toamnă

Îmi răvășești gândurile, Toamnă,
frumoasă zână arămie
ce-mi pustiești cărările cu tristețe
și-mi duci pașii spre însingurate orizonturi,
petrecându-mă dincolo de verdele
invadat de rugina melancoliei
și tăcerea ochilor ce scrutează depărtări
aici, în vremea mea sprijinită pe urcușuri
și acum, pe când soarele-mi coboară la zenit!

Îmi reamintești de mine,
cea de ieri și ceea ce sunt,
desenând gânduri-holograme,
căzută peste brațele munților,
clătinându-mă și sprijinindu-mă
în propriile rădăcini adânc înfipte
în pământ fertil de pădure,
având puterea ce urcă în mine
din fierbintele trăirilor și focului
ce arde, flămând și fecund deopotrivă,
înflorind victorios peste veșted și ceață!
Toamnă, mereu îți reamintești de mine!

Rondelul clipelor

Se cern clipele pe rând,
Ca nisipul din clepsidră,
Absorbite de o hidră
A neantului flămând.

Greu se macină, vibrând,
Topindu-se ca într-o anhidră.
Se cern clipele pe rând.
Ca nisipul din clepsidră.

Va fi vid cât de curând...
Terminând flămânda hidră
Toți atomii din clepsidră,
Se va risipi tăcând...

Se cern clipele pe rând.

ILEANA CORNELIA NEAGA

No, haida
- în grai -

Îmbrăcată-n strai moțăsc cu opregi și cișcaneu*,
(Că doar nu m-oi rușîna), am vinit gin satu mneu.
Io vorbesc, c-așa mni-e graiul, poace vouă nu va place
Zîce-o vorbă gin batrîni: „Alta mama nu mai face”!

Graiul mneu îi gi la buna, ce avea vorba domoală
Lălăind* cu glasul dulce, leganînd celezî*-n poală.
Așa grait-au la bulci* strabunii ge pîngă Criș
Cu vecini gi pasta munce, gin Abrud, gin Carpiniș.

Or strigat în gura mare: „No, haida”, „No hai” români
Sî ni facem frați gi cruce, noi să fim gi-acu stapîni.
Să arăm cu plugu glia! Noi să adunăm malaiu*
Și faloș sî ne mîndrim și cu straiu și cu graiu.

Regionalisme: cișcaneu – năframă; lălăind – susurând; celezi – prunci; bulci – târg, o dată la trei luni; pângă – pe lângă; malai – porumb.

Părăsită-i lăvicuța...

Părăsită-i lăvicuța* lângă balta molcomită*
Tristu-i râtu, tristă-i cloamba* de Rapciune* răvășită.
Fâlfâitul unui ciurd* abia se face simțit,
Doar buciumul, de pe culme, sparge pacea-n-asfințit.

Plină-i valea, plinu-i dealul cu tăceri covârșitoare
Dinspre sat își fac prezența zgomote-asurzitoare.
O fi trăznet?! O fi foc?! Vreo nenorocire mare?!
Fiți pe pace! Nu-i nimic! Unu-a dat boxa mai tare!

-Ce-i necazul?
Baiu*-i mare? De-acum nu mai poate, omul
Să-și petreacă, să-și înece, să își oblojească* dorul?!!!
Că doar nu se va cruci* ca o babă veștejită
La culorile naturii, la frunza cea gălbejită!

-Doară nu se va muia la atâta frumusețe
Că de-acum îi flăcău mare, i-au mijit deja mustețe!
Și visează la cai verzi, la o nevăstuță șuie*
Ce-l învârte după dește, cu el mințile să-și puie!

Regionalisme: lăvicuță – bancă mică; cloambă – creangă; Rapciune – Septembrie; ciurd – stol; molcomită – calmă; ciurd – stol; bai - necaz; oblojească – vindece; a cruci – a mira; șuie – isteață.

Îi toamna mea

În pași de dans pe-acorduri line
Plutește-ușor bătând din gene
Sfioasă, zău, parcă s-ar teme
Să nu se facă, iarăși, de rușine.

S-a înnoit cu mândre straie,
Furând culori din curcubeu,
S-a rătăcit, umblând prin satul meu
Cu părul despletit, roșu-văpaie.

Pe brațu-i tatuat c-o tomnăriță
Coșul îi greu cu mere pârguite
Și-afundă pașii-n frunze-ngălbenite
Frumoasa doamnă, din aleasă spiță

Îi toamna mea, îi toamna noastră
A celor ce-am ieșit din vară,
Cu gândul la o primăvară,
Ne bate tainic la fereastră.

Îi toamna mea, cu care-o să dansez
Valsul dulce al împlinirii
Îi toamna mea, destinul firii
Doar cu ea am să valsez.

Măr alduit
- în grai -

Sub măru ge la fîntînă
Stau cu bagea mînă-n mînă
Jiură pă florile toace
Că la toamnă să întoarce
Cîn or fi merele coapce
Dace-n pîrg și zău, brumace;
*
În măru gin Podu Mare
N-o fost frunză cîtă floare!
N-o fost cloambă* ne-nflorită
Și nici io așa iubită!
Maica să îl alduiască
Tătă cloamba* să-i rogească.
Florile-i dalbe mă ningă
Leru-i ler, dorul mni-l stîngă;
*
Mărule cu rod bogat
La pamînt ce-ai încinat
Stîmperi săcea la drumeț
Poama ta nu are preț.
Mustul tău mă răcorește
Și ge-i veci mă lecuiește;
*
Poamă cu gust acrișor
Bună ești coaptă-n cuptor.
Umpli poala la măicuța
Ce-ascunz în sîn la mîndruța!
*
Tu ești mărule-alduit*
Rodul tău... neprețuit.

Regionalisme: alduit - binecuvântat; cloambă - creangă

MARCELA CONSTANTINESCU

Viață, cum ești tu făcută?

Viață dragă, ești frumoasă,
Dar ești prea capricioasă:
Când furtună, când vânt lin,
Când vin dulce, când pelin.

Viață, cum ești tu făcută?
Ba ești miere, ba cucută;
Ne aduni, ne risipești...
Cât ne doare, nu gândești?

Ai uitat că ne-ai legat
Cu un inel fermecat
Și ne-ai pus pe cap cunună,
Să fim în veci împreună?

Ne-ai mutat din loc în loc
Și-am crezut că-i cu noroc,
Dar ai fost necruțătoare:
Ne-ai împrăștiat sub soare.

El acasă, eu pe-aici...
Ferice de alți bunici,
Ce-aud în ograda lor
Pașii nepoțeilor!

Eu... pe-aici și el... acasă,
Viața asta nu ne lasă
Nici acum, la bătrânețe,
Fără griji, fără tristețe.

Vara

Trasând o purpurie linie pe boltă,
Soarele se îndreaptă încet către apus.
Florile-n grădină se revoltă...
Arșița amiezii aproape le-a răpus.

Răcoarea nopții nu-i în stare
Să le redea vigoarea, să le reînvie...
Bobocul nu va mai fi floare,
Nu va mai prinde toamna cea târzie.

De-ar veni o ploaie dimineață,
Ar fi, poate, colacul de salvare,
Ar fi o nouă sursă de speranță,
Pentru natura prea arsă de soare.

Toamna

La marginea codrului
Suflă naiul vântului;
Când mai grav și când mai lin,
Printre acele de pin.

Pe-o potecă șerpuită
Trece toamna despletită,
Răsfirându-și pletele,
Scuturându-și frunzele.

Din frunze țese covor
Și-l întinde spre izvor.
Ciutele-și caută culcuș
În așternutul de pluș.

În pădurile de brad,
Urșii-n peșteri se retrag,
Și-or sta până-n primăvară,
Când va fi mai cald afară.

MARIOARA ARDELEAN

La munte

Munții noștri valoroși
Ne așteaptă bucuroși,
Ei sunt gazde primitoare
Pentru necuvântătoare.

Am văzut cu ochii mei
Bufnița în cuibul ei,
Vulturul ce se rotea
Tocmai pe deasupra mea.

Printre piscurile lor,
Caprele săreau de zor,
Iar pe unul izolat,
Un cocoș sta cățărat.

Printre falnicii copaci,
Un cerb mândru și dibaci
Își căta, bietul, de zor,
Soața și pe iedul lor.

Era tare-ngrijorat,
Simțind cum s-a furișat
Printre crengi, ușor-ușor,
Râsul, ce-i dușmanul lor.

Apoi ursul, drept vă spun,
Mi-a ieșit taman în drum,
Mormăind; în urma lui
Și ursoaica, lângă-un pui.

Mă opresc din mers șocat,
Dar ei nu s-au speriat,
Și-au văzut de treaba lor,
Prin desișul munților.

După ce mi-am revenit,
Voinicește am pornit,
Printre arborii semeți,
Când... zăresc doi porci mistreți.

Mă ascund după boscheți,
Porcii nu sunt prea isteți,
Flămânziți precum erau,
Ghindă sigur căutau.

Pleacă ei și, ce să vezi,
Dintre brazi și tufe verzi
Se ivește-ngândurat
Un vulpoi neînsurat.

Nu mă vede, e grăbit
Să ajungă negreșit
La vulpiță, că ar vrea
Singurel să nu mai stea.

Coborând înspre podiș,
Zbâr, apare din tufiș
Iepurică cel fricos...
Când mă vede, cade jos.

Eu rapid l-am apucat
De urechi și l-am băgat
Iute în desaga mea,
Jucărie voi avea.

Iar acum vă-ntreb cinstit:
Câți din voi ați reușit
Să străbateți la picior
Înălțimea munților?

Un secret am să vă spun,
Este unul foarte bun:
Minunate drumeții
Faceți și prin cărți, copii!

Casa florilor

În poiana luminoasă,
Florile-s la ele-acasă,
Nu-s plantate, semănate,
Dar răsar și-s minunate.

Poienița-i mamă bună,
Le ferește de furtună,
Au căldură, au lumină,
Și apă la rădăcină.

Că sunt albe, pastelate,
Că au spini, că-s bucălate,
Că sunt mari sau mititele,
Nu se ceartă între ele.

Miresme de calitate,
Proaspete, nepoluate,
Toate au și le oferă
Zi de zi în atmosferă.

Fluturașii sunt pe fază,
Bucuroși le vizitează;
Desenate pe-aripioare,
Poartă vești din depărtare.

Obosiți de zbor, se lasă
Pe corola lor frumoasă,
Cu un semn discret salută;
Gingaș, floarea le-o sărută.

Plantele-i privesc sfioase,
Devenind și mai frumoase;
În decorul de poveste,
Poienița le zâmbește.

Dar apare o-ntrebare:
„Care-i flutur, care-i floare?”
Florile ar vrea să zboare,
Fluturii… să fie floare.

Ionuţ şi broscuţele

Îmi petrec întreaga vară
La bunicii de la țară,
Că părinții mei, văd bine,
Nu au timp şi pentru mine.

La bunici e altă viață,
Mă răsfață, dar mă-nvață
Lucruri noi despre natură,
Despre oameni și cultură.

Să mă plictisesc vreodată
Nu am cum, că ziua toată
Inventez cu-ndemânare
„Chestii” pentru relaxare.

Fac gimnastică în șură,
Mingea bat în bătătură,
Ocolesc ograda toată,
Alergând după o roată.

Înalț zmeul de hârtie,
Atârnat de o frânghie,
Duc pisica la plimbare
În grădină, pe răcoare.

Antrenându-mă la joacă,
Văd în tufe o băltoacă;
De pe malul cu verdeață,
Două broaște-mi sar în față.

Și holbându-se la mine:
„Oac, oac, oac, ce vrei, străine?
Balta asta minunată
Pentru noi a fost lăsată.

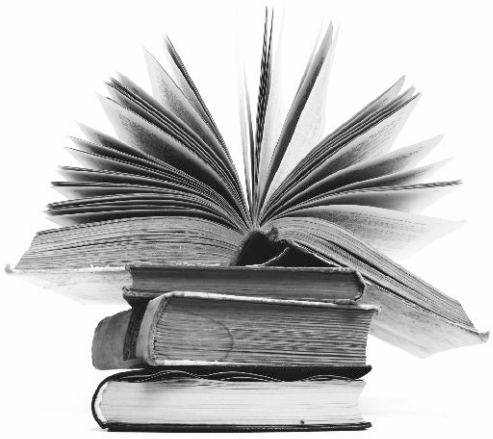
Dacă vrei o bălăceală,
Nu facem nicio tocmeală,
Du-te-n treaba ta, fă bine,
N-avem loc și pentru tine!”

Mizerabilă purtare!
Mă `nervai așa de tare,
Cum să-mi spună tocmai mie
Asemenea inepție?

Cât tupeu și câtă ură,
Depășesc orice măsură!
Vă spun drept c-am vrut pe dată
Să le dau în cap c-o piatră.

Pisicuța-mi sare-n spate:
„-Miau! Ionuț, îți faci păcate!
Bulbucatele n-au minte,
Dar tu ești copil cuminte.

Ori nu știi că duritatea
Soră e cu răutatea?
Lasă-le! Când balta seacă,
Vor nu vor, și ele pleacă.”

Minciuna și lenea

Minciuna și lenea erau bune amice. Hoinăreau mereu împreună, căutând să ademenească cât mai multe victime în plasele lor încăpătoare. După mai multe încercări, spre satisfacția dumnealor, dădură tocmai peste ce căutau: Dan și Andrei, doi prieteni buni, colegi de clasă și vecini.

Copii buni, am putea spune, învățau bine și erau destul de cuminți. Mai făceau ei câte o trăsnaie, dar nu cine știe ce, așa, ca băieții! Se întâmpla ca uneori să se spargă câte un geam pe unde treceau, se defecta clanța la câte o ușă sau te miri ce neajunsuri apăreau în urma lor. Dar toate acestea nu erau considerate abateri foarte grave, deoarece nu le făceau intenționat și, la urma urmei, tot ei reparau stricăciunile.

Erau tare pricepuți băieții. Și-au construit cu mânuțele lor, din materiale reciclabile, două undițe zdravene care pescuiau aproape singure. Asta doar duminica, atunci când nu aveau de învățat și puteau merge la râul de la marginea localității. Acolo își alegeau un loc cât mai retras și puneau mândrețele de undițe să se lupte cu peștișorii din apa cristalină.

Ar fi dorit dumnealor să meargă mai des, dar nu le permitea timpul, aveau multe teme de făcut pentru școală. Le-au promis părinților, care erau zi-lumină la serviciu, că vor fi cuminți și vor învăța la toate materiile. Lucrurile decurgeau normal, băieții erau serioși, își respectau cuvântul dat. Toate bune și frumoase, până într-o dimineață, când, mergând plini de voie-bună, ca de obicei, spre școală, pe la jumătatea drumului îi întâmpinară surâzătoare cele două amice nedespărțite: Minciuna și Lenea.

Dan și Andrei, ignorându-le, își văzură de drum, grăbiți să nu întârzie la cursuri. Ei, dar ce credeți, că cedară dumnealor așa, cu una, cu două, la ideea de a-i corupe? Nicidecum! Mergeau voinicește alături de ei, chicotind și încercând să-i ademenească cu fel și fel de idei năstrușnice:

-Gândiți-vă, băieți, ce bună ar fi o bălăceală în apa cristalină și răcoroasă a râului, o joacă cu mingea în compania peștilor sau alte zbenguieli copilărești!

Sporovăiau ca două melițe, însă ei se țineau tare pe poziție. Ajungând cu bine la școală, au fost chiar ascultați la unele materii, iar profesorii s-au declarat mulțumiți de prestația lor. A doua zi, povestea se repetă, adică au fost iarăși întâmpinați de amicele insistente și surâzătoare. Cei doi prieteni nu le dădură atenție, însă parcă nu mai erau chiar așa de stăpâni pe situație.

Acestea, simțind nesiguranța lor, au început mai abitir cu momelile:

-Dragii noștri, ce se poate întâmpla dacă faceți o baie? Este atât de cald... Vă răcoriți puțin, apoi puteți să vă continuați activitățile școlare.

Și uite-așa, dintr-o vorbă în alta, s-au trezit năzdrăvanii băieți că în loc să fie în clasă cu ceilalți colegi, se bălăceau în apa minunată a râului. Pe mal, Minciuna și Lenea țopăiau fericite că le reușise planul mârșav. După o zbenguială zdravănă printre micuțele valuri, Dan, trezit ca dintr-un vis urât, spuse:

-Oare ce s-a întâmplat cu noi, Andrei? Cum de ne-am lăsat atât de ușor amăgiți de poveștile unor necunoscute? Am încălcat promisiunea făcută părinților. Apoi ce le vom spune profesorilor că am lipsit de la ore?

- Ai dreptate, Dane, mare greșeală am făcut! Ar fi bine să plecăm la școală, măcar ultimele ore să le putem recupera!

Cele două impostoare, observând că băieții sunt pe punctul de a le părăsi, se apropiară zâmbitoare de ei și, cu lingușeli și vorbe meșteșugite, la care se pricepeau de minune, începură să-i îmbrobodească:

-De ce vă faceți atâtea griji, băieți, doar nu știe nimeni unde sunteți? Părinții voștri, fiind la muncă, habar nu au că voi ați lipsit de la școală!

Dan și Andrei, ascultându-le, s-au liniștit. Și-au continuat joaca, ignorându-și conștiința, care le șoptea să nu se lase din nou amăgiți de amicele șmechere. După atâta bălăceală, foamea le dădu ghes, așa că au pornit spre casă, să-și potolească burticuțele revoltate și să își facă temele pentru a doua zi. Ei, dar după ce s-au ghiftuit bine acasă la Dan, lenea a pus stăpânire pe ei și nu mai aveau niciun chef de învățat. Andrei a plecat la căsuța lui, iar Dan s-a tolănit în pătuțul confortabil, ignorând cărțile ce îi făceau semne disperate că ar dori să fie studiate.

Într-un târziu s-au întors și părinții de la muncă, obosiți, dar fericiți că sunt din nou în sânul familiei. Tații celor doi prieteni, în timpul cât mamele pregăteau cina, le-au pus fiilor, fiecare în parte, întrebări despre activitățile școlare. Copiii, bine instruiți de cele două impostoare, au avut răspunsuri la toate întrebările, înșiruind fără jenă o droaie de minciuni. Au început să se laude cu activitățile nemaipomenite întreprinse în clasă, cu notele bune primite și cu aprecierile necontenite ale profesorilor.

Părinții își priviră copilașii cu dragoste, lăudându-i pentru seriozitatea de care dăduseră dovadă în tot ceea ce făceau. Nu le-a trecut prin minte nici măcar o clipă că lucrurile ar putea sta altfel decum le descriau prințișorii lor.

Zilele treceau ca vântul, iar odraslele cele „cuminți" dădeau din ce în ce mai rar pe la școală. Se obișnuiseră să își petreacă timpul în compania noilor prietene, la râu. Profesorii au sesizat că notele celor doi elevi sunt tot mai mici, iar absențele se înmulțeau. După ore, au încercat să afle care era motivul schimbării lor radicale. Neprimind nicio explicație, i-au rugat ca a doua zi să se prezinte cu părinții la școală, pentru a lămuri misterul.

Acum să nu credeți că năzdrăvanii s-au conformat cerințelor dumnealor! Cum era să își dezvăluie faptele necugetate? Acasă nu au pomenit nimic despre dorința profesorilor, cărora le-au spus a doua zi că părinții lucrează până seara și nu pot veni la școală. Dar se știe că minciuna are picioare scurte, de aceea, cu toată dibăcia de care dă dovadă, până la urmă tot se împotmolește, iar adevărul îi vine de hac. Acest lucru s-a adeverit într-o zi când, din cauza unei avarii la fabrica unde lucrau, părinții năzdrăvanilor noștri, împreună cu ceilalți muncitori, au fost trimiși acasă până la remedierea defecțiunilor. S-a întâmplat că tocmai atunci chiulangiii noştri se aflau la scăldat, în compania necinstitelor amice.

Chiar dacă orele se terminaseră de ceva vreme și ei nu ajunseseră acasă, părinții nu și-au făcut griji. Cum știau că învață împreună, fiecare își credea odrasla acasă la celălalt. După un timp, tatăl lui Dan, ieșind în curte, își strigă vecinul, rugându-l să-i trimită băiatul acasă, că este târziu. Foarte mirat și cu oarece teamă, acesta spuse:

- Copiii nu sunt aici. Eu am stat liniștit, știind că le place să învețe împreună acasă la matale.

- Iar eu, negăsindu-i, am crezut că și-au schimbat locul de învăţat, rămânând la dumneata, răspunse vecinul cu îngrijorare în glas.

Ambii părinți intrară neliniștiți în casă, întrebându-se unde ar putea fi băieții lor silitori. Dintr-odată, ușa se deschide zgomotos la fiecare familie și, veseli nevoie mare, apărură cei doi crăișori. Surprinși să își afle părinții acasă, știind că întotdeauna aceştia veneau foarte târziu, le-a dispărut buna dispoziție. Își frământară mintea, încercând să inventeze răspunsuri pentru eventualele întrebări. Și, într-adevăr, acestea au venit ca un bumerang:

-Unde ai fost, Dane? își chestionă tatăl feciorul, privindu-l insistent, ca să-i vadă reacția. Băiatul, având deja răspunsurile pregătite, fără nicio ezitare, spuse:

-Am fost la Andrei, ne-am făcut temele împreună!

-Dragul meu, eşti sigur că de la el vii? insistă tatăl.

-Bineînțeles, tati!

- Dacă este precum zici, cheamă-l aici, să-ți confirme spusele!

Dan și Andrei, puși față în față, au fost nevoiți să recunoască adevărul. Părinții lor au spus dezamăgiți:

-Este adevărat că suntem ocupați cu serviciul, de unde câștigăm cele necesare pentru noi toți, dar am avut încredere deplină în voi. Am crezut că înțelegeți ce importantă este școala, că ea vă deschide porțile spre cunoaștere, spre orizonturi înalte, spre o viață fericită. Se vede totuși că am greșit, iar dacă voi credeți că drumul ales este cel corect, urmați-l liniștiți!

Dan și Andrei stăteau nemișcați, fără să scoată un cuvânt. I-a năpădit rușinea, iar regrete dureroase îi măcinau. Acum se căiau că au fost așa naivi, lăsându-se ademeniți de amicele fără scrupule, ei, care înainte au fost copii silitori și ascultători. Cu lacrimile șiroind pe obrajii îmbujorați, își rugară părinții să-i ierte pentru neascultarea și nesăbuința de care au dat dovadă, să aibă din nou încredere în ei, că nu o să-i mai dezamăgească niciodată.

Aceştia, cu toată supărarea pe care o simțeau în suflet, și-au privit odraslele cu dragostea pe care doar părinții o pot avea, convinși fiind că promisiunea lor nu va mai fi încălcată niciodată. Și într-adevăr, cei doi prieteni s-au pus cu burta pe carte la modul cel mai serios. Au uitat de cele două impostoare, minciuna și lenea, de râul frumos și de undițele năzdrăvane.

La sfârșitul anului școlar au fost premianții clasei, spre bucuria tuturor. Profesorii zâmbeau, mulțumiți că învățătura lor a dat roade. Dan și Andrei radiau de fericire că au reușit să acumuleze atâtea cunoștințe, dar și pentru că și-au putut îndeplini promisiunea făcută părinților, făcându-i pe aceştia să se mândrească cu așa copii deștepți.

Acum, fiind în vacanță, merg zilnic la râul cu apă cristalină, însoțiți de undițele lor năzdrăvane. Minciuna și Lenea nu mai au curajul să le dea târcoale; au văzut și ele cât de silitori, cuminți și serioși au devenit. Încrezătoare în puterea lor de convingere, au luat drumul în picioare, în căutarea de noi victime. Așa că este bine să fiți mereu atenți, nu care cumva să cădeți

VALENTIN DAVID

De-a hoții și vardiștii

Regulile s-au schimbat
Când ai devenit adult:
Nu poți ști cu-adevărat
Cine fură azi mai mult.

Capra parlamentară

Iezii gena-i poartă,
Proști și retrograzi:
Chiar de capra-i moartă,
Ei mai sug și azi!

Punguța cu doi bani

Deși mă dau cocoș, de ani,
Și m-a lăsat suspensia,
Am în punguța mea doi bani...
Doar când îmi vine pensia!

Greuceanu și Zmeul Zmeilor

I-a demolat castelul,
L-a țintuit pe spate,
Dar când să-i facă felul...
Avea imunitate!

Răzbunarea Scufiţei

Bunica e în ceruri fericită,
Căci Lupul a avut sfârşit urât:
Cercând şi pe Scufiţă s-o înghită,
A decedat ... cu-un silicon în gât!

Cenușăreasa jignită

În justiție l-a dus,
Și îi poartă dușmănie,
Căci profesorul i-a spus,
„Eminență cenușie”.

Rățușca cea urâtă

Citind povestea-am înțeles
Că poți departe să ajungi,
Având un fulminant succes...
Și dacă ai picioare lungi!

Fetița cu chibriturile

Povestea-n bine s-a schimbat,
Fetița nu mai stă în ger,
Căci ajungând la majorat,
S-a măritat c-un pompier!

Tristețea Scufiței Roșii

Cum bântuie rusofobia,
Deși s-a împlinit la trup,
Scufița Roșie-n România
Nu e dorită nici de lup!

Consolare

Chiar de-o iubesc cu-nflăcărare,
Nevasta, nebunii visează;
La vârsta mea îi cer răbdare...
Căci doar intenția contează!

Cu lest

Târâți de neputințe și regrete,
De tot ce-i inutil și efemer,
Ne toarnă bătrânețea plumb în ghete...
Să nu zburăm prea iute către cer.

Interesul poartă fesul

Visând sarmale, ciorbe, turte,
Un Casanova, dracul gol,
Frumoaselor le face curte…
Urâtelor le dă ocol!

RADU IGNA

Cu pluta pe Mureş

(August, 1972)

Din volumul în lucru: *Amintiri*

Avem la dispoziţie trei zile să organizăm expediţia „Cu pluta pe Mureş, Deva - Arad”. Regizorul Pompiliu Gălmeanu din Bucureşti şi echipa sa ne-au acordat această favoare. Avem posibilitatea să devenim vestiţii în lumea sportului nautic. Plutăritul a fost vestit aici pe la noi. După îndelungate cercetări, am ajuns la concluzia că va trebui să găsim un specialist, adică un bătrân plutaş de pe vremuri. Citisem în ziarul local un reportaj despre satul hunedorean Tisa, comuna Burjuc, cu renumiţi plutaşi pe Mureş. „Asta e!”, a exclamat şeful nostru, Gligor Haşa, acum autor a două cărţi despre vremea dacilor.

În acea după-amiază am plecat cu maşina la Tisa, sat din stânga Mureşului. La intrarea în sat, am întrebat pe o bătrână ce sta pe banca de la poartă dacă mai e vreun plutaş în satul acesta frumos. „S-or dus, în afară de Mareş Niculae. Doar aducerile aminte au rămas, cum plecau ai noştri cu plutele pe Mureş…”

Casa lui Nicolae Mareş se afla la mijlocul satului, casă cu geamuri largi, în curte, atelierul de fierărie, înspre grădină cel de tâmplărie. O curte plină de orătănii. Pe partea sudică, şura, prin toate colţurile stau grămadă tot felul de unelte, din fier, lemn. Ne-a întâmpinat un bătrân înalt, slab, în pantaloni plini de praf, şapcă şi cămaşă ruptă în coate. Nu mai ştiu cum am început, cum i-am expus scopul vizitei noastre, dacă este posibil să construim o plută ca să plutim pe Mureş de la Deva la Arad, aşa ca pe vremuri! Vor să facă un film. Ne-a poftit în casă. A scos o uiagă cu vinars şi ne-a turnat în pahare, povestind cum, el, copil, a plutit cu bunicul său, dar nu mai ţine minte când şi cum.

După ce a înţeles ce vrem să facem, a spus fără prea multă cumpănire: „Aveţi nevoie de doisprezece buşteni de brad, cam de patru, cinci metri de lungi, doi metri cub de scândură, cuie, piroane, laţuri pentru cârmă, una în faţă, alta în spate. Mai trebuie lăzi în care să puneţi de ce aveţi nevoie, alimentele, corturile. Faceţi rost de ce v-am spus, da îmi daţi 200 de lei pe zi. Când le aveţi veniţi după mine”.

Reveniţi la Deva, cam îngânduraţi, plutaş avem, dar de unde materialele pentru cuvenita plută. Gligor, după investigaţii telefonice, a identificat sursa care ne poate ajuta: Mina de Cupru din localitate. Conducerea s-a oferit să ne pună la dispoziţie tot ce avem nevoie.

În dimineaţa următoare, la ora cinci, am plecat cu maşina la Tisa. Moş Mareş s-a mirat. Şi-a luat trusa cu scule şi la drum! Ajunşi în Deva, am plecat cu el imediat la depozitul minei. În nicio oră a ales lemnul, scândura, cuiele, pe care le-am transportat cu un camion din jos de barajul de la Mintia. Ne-am apucat de lucră. Eu, Mihai şi şoferul devenisem ajutoarele meşterului, trăgeam de fierestrău, ridicam buştenii, băteam cuie. La amiază, pluta era gata: cinci metri lungime, trei lăţime. În mijlocul plutei am instalat un cort voluminos, lada pentru alimente.

În timp ce noi ne-am ocupat de plută, Haşa, şeful nostru, s-a ocupat de alcătuirea echipajului: unsprezece elevi din Deva, şase băieţi, cinci fete, cu profesorii lor, Vasile Nistor, directorul Şcolii Gimnaziale „Decebal”, doamna Reica Ana, profesoară de sport, Mihai Ion, geograf. S-a stabilit programul zilnic. Eu, ca responabil, profesoara cu bucătăria, Nistor cu istoria locurilor. Noi suntem doar partea administrativă. Adevăraţii plutaşi timp de şapte zile vor fi ei, elevii, toţi premianţi la *Expediţia Cutezătorii*.

E mijlocul lunii august, zi însorită, pe mal s-au adunat o mulţime de oameni, părinţi, reprezentanţii autorităţilor**.** Copiii lucrează de zor (după îndrumările regizorului), ridică un catarg pe care instalează felurite steguleţe. Gligor expune programul expediţiei, o iniţiativă a organizaţiei copiilor din Deva noastră. Cuvântări, felicitări. Toţi: Drum bun!! Aveţi grijă de voi! Se filmează de zor.

Plutim lin pe mijlocul râului. Fiecare la locului. Peste o oră soarele a devenit palid, cerul s-a înroşit spre apus. În stânga-dreapta alte şi alte sate, cârmaciul le ştie numele, istoria, povesteşte.

La Dobra tragem la mal. Ne aşteptau primarul şi directorul şcolii. I-a anunţat domnul Gligor Haşa, inspector şcolar. Primarul ne-a

vorbit despre istoria locală, comună vestită în toată Transilvania, centru administrativ multe secole. Despre strămunii locului și hărnicia lor.

Ridicăm corturile. Ne filmează din toate părțile, cu îndrumări ce și cum să facem. Am aprins focul. Doamna profesoară aduce oala cu supă, oala cu sarmale dăruite la plecare de bunica lui Ionuț, aici cu noi. Moşul, de cum am ajuns pe mal, mi-a cerut banii pentru această zi, 200 de lei. În zadar îi spuneam că nu eu sunt preşedintele organizaţiei pionierilor, ci tânărul acela suplu şi meditativ, Gligor… Primisem de la casierie şase sute de lei, să am grijă cum îi cheltuiesc!

Dimineaţă splendidă de vară târzie. Plutim liniştit, cu interdicţii categorice. Nici vorbă de scăldat. Mureşul nu este pe aici prietenos. Şi astfel ajungem pe la mijlocul zilei la Tisa. Ne aşteaptă echipa de filmare. „Desfăşurătorul", adică programul expediţiei, prevede şi o vizită la casă cârmaciului nostru. Profesorul Nistor ține o adevărată prelegere: prima atestare documentară a satului Tisa, a nu se confunda cu râul Tisa, datează din anul 149, iar denumirea în forma scrisa era „THYSA". Plutăritul era și aici o importantă sursă de venituri. Există dovezi istorice ale comerțului cu sare a transportului cu pluta pe Mureș încă din epoca daco-romană.

Se filmează din toate unghiurile cu moşul ca personaj principal. Astfel am străbătut o parte a satului, până la casa bătrânului, om de 72 de ani. De cum am intrat în curte, gazda ne-a părăsit. A revenit peste aproximativ zece minute însoţit de nevastă, o bătrână vioaie. A prezentat casa, atelierul de fierărie, cel de tâmplărie, coteţul găinilor, cocina porcilor, care guiţau nervoşi, grajdul. Era plin de energie. A aprins focul în forjă. A luat un fier pe care baba l-a apucat cu cleştele pe ilău, adică nicovala, apoi moşul îl bătea de zor cu ciocanul, şi după duiumul de lovituri a rezultat o potcoavă. A aruncat-o în găleata cu apă precizând că este pentru calul vecinului. Mai are treabă, zicea, în grădină, în grajd la vacă, la găini. Copiii s-au oferit să-l ajute. Dacă totuşi vor să adune crumpenii scoşi, adică cartofii, de pe rândurile din grădină şi să-i aducă aici cu coşurile, ceea ce au făcut pioniereşte. Baba a adus o găleată de apă proaspătă, scoasă chiar atunci din fântână. Să se răcorească oaspeţii. „Gata cu truda. La drum! Trebuie să ajungem la Zam până nu ne apucă noaptea. Mureşul e prietenos, numai să fim atenţi la Piatra lui Filip, cum intri în satul Pojoga, că acolo îs ceva vârtejuri, o ţinem tot pe dreapta".

Peste două ore am ajuns la Zam, un centru important al plutăritului pe Mureș. Am ancorat lângă podul de trecere peste râu, unde am ridicat corturile. Filmiştii erau aici. E încă devreme, mergem prin sat, să vedem, să auzim! Am vizitat castelul, acum spital. Prima menţiune a unui „Domeniu Zam" datează din străvechile vremi ale familiei Nopcea, proprietară a castelului de aici unde cea mai cunoscută figură a familiei a fost Baronul de Silvaşul de Sus, Vasile Nopcea (Nopcsa László), care a trăit între 1794 şi1884. De origine română, a îndeplinit timp de cca 15 ani înalta funcţia de comite suprem (főispan) al comitatului Hunedoara. Momentele care l-au lăsat în memoria urmaşilor, continuă domnul profesor, se leagă de revoluţia de la 1848-1849. E o istorie -poveste lungă…

Era deja seară. Am aprins focul cu crengi uscate adunate din jur, fetele au pus la fiert apa pentru cuvenitul ceai, cartofii pe jar, carnea la fript. Peste o oră, prin grija doamnei profesoară de sport, admirabilă gospodină, ne prezentă pe fiecare cu farfuria de tablă adusă de acasă.

Copii au încins hora. Eu stau la marginea cortului și consemnez amănuntele de peste zi. În fiecare dimineaţă trebuia să părăsesc pluta, să găsesc în localitate un telefon ca să dictez reportajul zilei. Pentru ziarul local. Au apărut astfel zece reportaje, dar semnate de Haşa Gligor, şeful instituţiei, el prelucra materialul trimis de mine, reținute apoi de bucureşteni**.**

Moşul a venit cu trenul de opt. „Cum, nu viţi gata? Strângeţi repede că soarele e sus şi până la amiază să fim la Săvârşin. Trebuie să fim cu băgare de seamă că acolo la Ileu îs pietrele dracului ascunse ca o pădure țepoasă".

Cam peste o oră pluteam prin ţesătura lor, spirale ameninţătoare, pe cursul rostogolitor ca o pânză învolburată, străjuită de dealul Banatului. Am trecut printr-o insuliţă din jos de prundul satului Sălişte, săltaţi de valuri. Cârmaciul în frunte, striga: - Pruncilor, jos pe punte că nu-i de jucat… Eu dam la cârma din spate după cum striga el, două la dreapta, două la stânga, stai, trei la stânga, şi tot aşa până când am trecut şuvoiu. Acum plutim lin, unde şi unde mai tragem câte o vâslă până ce am ajuns în Prundul Ileului, sat vestit, în stânga, o carieră de piatră. Se adunaseră toţi muncitorii pe ţărm privind ciudata ambarcaţiune împodobită cu steguleţe. A fost poate cea mai dramatică zi din întreaga călătorie.

Pe la ora doisprezece am ajuns la Săvârşin, comună dominată de castelul regal. Am ridicat corturile, deşi era la mijlocul zilei, copiii s-au apucat de curăţat cartofii, noi, bărbaţii, am aprins focul. E vremea prânzului.

A filmat alergătura noastră în jurul cortului de pe punte. Lada cu alimente. E bine, sunt suficiente…

Am vizitat satul. Oficial sat, dar ca structură un mic oraş. Profesorul Nistor ne-a prezentat istoria locurilor, a ținut copiilor o amplă lecție despre Mureș, ocrotitorul dar și vrăjmașul satelor. De milioane de ani apele străvechiului Maris străbat același itinerar, păstrând volbura evenimentelor petrecute pe meleagurile sale. Apele Mureșului au fost martor civilizațiilor dacice și romane.

Dimineața eu am plecat în sat, la poștă, să transmit reportajul zilei. Am întrebat ce mai e nou şi secretara a spus după câteva ezitări că e nu bine şi a şoptit în receptor că şeful are probleme. Cu banii! Pentru moșu…Vedem cum facem. Îi plătim când veniți.

Pe la ora nouă am ridicat ancora. Pe la prânz ne-am aruncat în apă, apoi ne-am apucat de pescuit. Când au apărut maeştrii să filmeze, aveam pe punte o găleată plină cu peşti.

Astăzi ne filmează aici pe punte. Suntem în plină activitate. Ana, blonda de 13 ani, scrie de zor în Jurnalul expediției, Alexandru măsoară adâncimea apei cu prăjina, da, trei metri şi douăzeci de centimetri, Petrică, botanistul, aranjează plantele adunate de pe uscat. Regizorul, să sărim cu toții în apă,concurs de înot; reparăm ceva la plută, pregătim prânzul. Au filmat peisaje peste peisaje. După filmări, cel mult două ore, urcă în maşină şi plecă. Acum s-au stabilit la Arad la hotelul „Cerers”.

După ce au plecat, noi, plutaşii, ne-am aşezat pe margini cu picioarele în apă cu brațele pe barele ce înconjoară pluta, şi am început să ne povestim viețile. Pe măsură ce auzeai „asta a fost”, se contura tot mai clar ideea pe care a rostit-o Nistor, după o matură chibzuință, bazat pe cele văzute, auzite, că suntem un grup salvator, aici nu pentru glorie, ci să ne limpezim sufletele, menirea.

*

Plutim iar pe mijlocul Mureşului, în voie, într-o liniște şi o bogăție de culori care ne transpun, aşa, într-o stare de visare, apa lină de parcă nici nu ar fi apă, ci o pânză străvezie pe care alunecăm uşor, clămpănind din când în când uşor din vâsle.

Urmează o bifurcație a Mureşului care îşi desface două brațe şi cuprinde o insuliță lungă, îngustă, acoperită de sălcii îngălbenite, trecem duşi de puhoiul învolburat, şi iar apucăm pe mijlocul râului, acum liniştit sub soarele de amiază dogorâtor.

Cetatea Şoimoş, pe malul drept al Mureşului, la patru kilometri de Lipova, şi profesorul nostru îi rezumă istoria, ridicată în secolul al XIII-lea pentru a opri invazia tătarilor având rol important în istoria Transilvaniei. În anul 1599 cetatea intră în stăpânirea lui Mihai Viteazul. Mureșul, înainte de a avea o funcție economică, a fost o sursă de viață.

La ora trei am ajuns la Lipova. Tragem la mal, bătrânul îmi cere suta, se grăbeşte să prindă trenul, să fim fără grijă, ne găseşte el mâine aşa cam pe la ora unsprezece şi ceva. Aş fi vrut să-i spun că am învățat meşteşugul, ne descurcăm singuri foarte bine… Doamna profesoară, fetele, au scos oalele cu mâncare pregătită aseară pe binecuvântarea stelelor. Farfuriile fiind puse pe punte, înfulecăm cu plăcere ciorba de fasole, peştii, cartofi fierți, rămaşi de aseară. E încă devreme, vom merge prin oraş să vedem , să află, să notăm.

Vizităm oraşul, împrejurimile. Multe s-au întâmplat pe aici şi profesorul nostru ne expune istoria locurilor. În secolul al XIV cetatea Lipovei, un important punct de vamă, deținea monopolul comerțului. Vizităm muzeul local, biserica fostei mănăstiri ortodoxe, fostul bazar din timpul ocupației turceşti, declarat monument istoric. Cetatea de la Conop, Radna cu străvechile ei edificii. Învățăm istoria, la fel, ca în celelalte opriri.

Plutim, plutim de şase zile. Mâine, punctul culminant al plutăritului nostru! **Aradul**! Stăm toți întinşi pe punte ascultând istoria locului. Arădenii spun că oraşul lor este un dar al Mureşului. De-a lungul timpului Mureşul a purtat pe undele sale plutele primitive încărcate cu bogățiile pământului. Stăm în corturile noaste să dormim, dar somnul nu vine, doar gândurile. Ce va fi, cum va fi.

E dimineață însorită**.** Bucătăresele noastre au pregătit micul dejun, din ce a mai rămas în ladă. Moş Mareş e deja pe punte. Pornim!

Pe debarcader, furtună de aplauze. Zeci de copii în uniforme ne fac cu mâinile. Oficialități din Arad, din județul Hunedoara, preşedinți şi secretari. Preşedintele nostru a venit cu o întreagă delegație. Urale, discursuri, buchete de flori. Filmări din toate colțurile. Pe punte urcă oaspeții, părinții…Îmbrățişări. Bravo, aţi reuşit! Uraaa!

Cam peste o oră manifestația s-a evaporat. Paznicul de la debarcader ne-a

îndrumat unde să tragem pluta, ceva mai jos unde malul este drept, loc potrivit pentru ce va urma. Am tras la mal şi ne-am apucat de treabă. Am început să desfacem pluta, am tras buştenii pe mal, am stivuit scândurile, cuiele puse într-o ladă. Maeştrii filmului ne îmbrăţişează. A ieşit foarte bine. Ne vedem la Bucureşti. La film!!

Cam aici, s-a apropiat de noi ajutorul regizorului, un domn prezentabil. L-a felicitat pe bătrân pentru excelenta sa prestaţie. Iată ce înseamnă un adevărat patriot, ce înseamnă să imortalizezi străvechile îndeletniciri.

-Te felicit pentru fapta dumitale patriotică. E pilduitor ce ai făcut pentru copiii ăştia. Am venit să te invit la premieră. De film zic. Eşti mulţumit?

-Apoi nu-s, că domnu, şi arată spre mine, nu mi-o plătit tăţi banii.

-Cum, dumneata ai participat la această frumoasă şi educativă acţiune pentru bani?!

-Da, dumneata, de ce ai venit aici, nu pentru bani? No, io n-am treabă cu dumneata. Pe mine m-o tocmit dumnealui….

Gata, suntem victorioşi! Autorităţile arădene ne-au invitat la restaurant. După cuvenitul prânz ne-am plimbat împreună de-a lungul digului, locul predilect pentru plimbare. Să ţinem minte: de aici, de la Arad, Mureşul mai străbate circa100 de kilometri pe teritoriul ţării noastre, după care intră în Ungaria pentru a se vărsa în Tisa. Evident, nu-i sat, ci un râu vestit. Am vizitat Palatul Culturii, apoi Muzeul înfiinţat în 1892, cele trei secţii: istoria veche, de artă plastică, secţia dedicată Revoluţiei de la 1848. Eram stăpâniţi de un simţământ ciudat, de parcă în zilele acelea pe apă ar fi fost marea înfăptuire a vieţii noastre. Şi poate chiar a fost! Era clar că de acum ne vom aminti mereu de valurile veşnic imprevizibile ale Mureşului, de poruncile bătrânului Mareş, din satul Tisa. A venit camionul, încărcăm desfăcuta noastră plută. Plecăm. Bătrâne Marist, rămâi cu bine!

***

Filmul, întitulat *Marist, 77, cu pluta pe Mureş Deva- Arad,* a fost premiat cu „Ursul de Aur” la Berlin.

LADISLAU DARADICI

MOŞTENIRI. DESPRE PROZA SCURTĂ A LUI DUMITRU HURUBĂ

În cele cinci decenii de activitate literară, Dumitru Hurubă a publicat peste cincizeci de volume de proză scurtă, poezie, roman, teatru, critică literară, pamflete, biografii etc. Un scriitor complex şi complet aşadar, model de devotament faţă de arta scrisului, inegalabil prin cultură şi talent, lăsând în urmă o moştenire literară de o inestimabilă valoare. Cele mai cunoscute sunt, desigur, schiţele şi povestirile sale umoristice, care l-au şi consacrat în lumea literară, adunate în volume ca *Rezervaţia de zăpăciţi* (1995), *Bună seara, domnule Mann ...* (1998), *Un scorpion pe contrasens* (1999), *Scuzaţi că ne-am cunoscut* (2001), *Ca o fleandură, iubirea...* (2011) etc.

Majoritatea povestirilor şi schiţelor umoristice ale scriitorului reprezintă relatări din perspectiva unui narator subiectiv, în construcţia lor predominând, ca în schiţele lui Caragiale, monologul şi dialogul. Există însă şi lucrări în care perspectiva devine obiectivă, acestea apropiindu-se, fără a se renunţa la ironie şi sarcasm, de povestirea clasică (*Căpierea doctoriţei Cojan, Natură moartă cu lider sindical, Meciul, Ningea andersenian..., Autobuzul şi şoferul lui, Prost de n-a văzut Parisu*'). În povestirea *Iozefin Pândeliu şi hârtia igienică* însă, expunerea se face la persoana a II-a, practic, naratorul adresându-i-se (retoric) personajului principal, cu un probatoriu înverşunat, nimicitor (este critica cea mai acidă la adresa oportuniştilor care, deşi nulităţi din punct de vedere moral şi profesional, ajung în funcţii, fiind sprijiniţi politic, dispunând de oameni, batjocorind destine).

Însă dincolo de aceste particularităţi de

abordare a discursului, schiţele şi povestirile lui Dumitru Hurubă nu pot fi comparate, din punct de vedere structural, nici măcar între ele, practic neexistând două lucrări elaborate după aceeaşi schemă. Doar regula rămâne constantă pentru aceste scrieri, cea a provocării râsului (deseori amar) în parodierea, chiar sarcastică, a societăţii din care facem parte, trăind pe pielea noastră această (tragi)comedie umană, autohtonă sută la sută şi care, ca să citäm un pamfletar al zilelor noastre, „ne ocupă tot timpul”...

Cert este că, odată cu apariţia *Rezervaţiei de zăpăciţi* (1996), primul volum de proză satirico-umoristică semnat de scriitor, urmat de *Bună seara, domnule Mann ...* (1998) şi, imediat, de *Un scorpion pe contrasens* (1999), Dumitru Hurubă poate fi considerat unul dintre cei mai inediţi autori de literatură satirico-umoristică din România. Dacă nu ai avut onoarea să-l cunoşti, ţi l-ai putea lesne imagina, citindu-i povestirile, ca pe o persoană care se distra copios de tot ce se petrece în jurul său, râzând cu lacrimi, tot timpul, de oameni, situaţii, atitudini, de paradoxurile şi absurdităţile universului în care trăim. În realitate, scriitorul era o persoană de o gravitate extremă, zâmbind rar, un om de o esenţă de-a dreptul tragică.

Cu puţină răbdare, îl poţi descoperi prin prozele sale. Şi vei înţelege că era un om cu o cultură remarcabilă, schiţele şi povestirile conţinând, la tot pasul, trimiteri la istoria artelor, economie, sociologie, psihologie, religie şi aşa mai departe. Înzestrat cu un inegalabil simţ (tragic) al umorului, avea o inteligenţă ascuţită şi înţelepciunea unui filozof (stoic, existenţialist). Critic necruţător al societăţii, era intransigent cu mediocritatea/ prostia din jurul său, trădând, în acelaşi timp, o mare dragoste pentru semeni. Pentru că lui Dumitru Hurubă îi erau dragi eroii săi, îi erau dragi oamenii, cu toate defectele şi păcatele lor, fie că era vorba de soţii guralive şi infidele, de soţi alcoolici şi încornoraţi, progenituri tembele, rude idioate, „aliniaţi” mintali, colegi de birou sau călători anonimi din mijloacele de transport.

Acestea sunt, de fapt, şi personajele ce populează universul prozelor sale, fiecare volum de povestiri putând fi considerat un veritabil roman în care, deşi protagoniştii se schimbă, caracterele rămân. Astfel, Parfirica din *Râia căprească la homo sapiens* (care face „servicii” sexuale inspectorilor ce vin în control de la minister), Loredana din *Meciul* (care, accidentată la un meci de fotbal şi transportată la spital, în loc să se întoarcă la soţul ei, se duce la locuinţa unui amant unde se ia la bătaie cu o rivală), Mirinda din *Mirinda, dragostea mea* (care naşte miraculos la 4 luni după nuntă şi încă un copil de culoare) sau Lioara din *Soţia ataşatului comercial* (care, deşi are un soţ african, naşte un copil alb) putând fi aceleaşi femei la vârste diferite, în medii şi contexte diferite, limitate, guralive şi infidele, înşelându-şi bărbaţii cu aceeaşi naturaleţe cu care s-ar duce la piaţă.

Critica acidă a prostiei, a promiscuităţii, a mediocrităţii sociale (fie ea conjugală ori de birou), a relaţiilor dintre rude, părinţi şi copii devine astfel coordonata esenţială a prozelor. Scriitorul nu cruţă nimic, sugestiv fiind faptul că „aliniaţii mintali” (o altă categorie discriminată „pozitiv” de autor) deseori par mai lucizi şi mai umani decât poliţiştii, preoţii ori reprezentanţii puterii locale. Se pare că lipsesc doar ţiganii (ca să fi avut şi un „egzemplu” de discriminare... negativă).

În acest fel, temele şi motivele povestirilor din volume vizează, îndeosebi, relaţiile interumane, fie ele între colegii de birou (*Râia căprească la homo sapiens, Se dau prime!, Casă nouă* etc.), dintre vecinii de bloc (*Gata, ne-am răzbunat!...*), între soţ şi soţie (infidelităţile, certurile, bătăile şi chiar divorţul fiind la ordinea zilei), între rude venite în vizită (*Rudele, Omul cu maimuţa, Prost ce n-a văzut Parisu'* etc.), între „căpiaţi” (fie ei violatori, ucigaşi sau piromani) şi restul lumii (*Căpierea doctoriţei Cojan, Internat la psihiatrie, Ningea andersenian, Aşa grăit-a Sigismund Freud...*), între şefi şi subalterni, şi aşa mai departe.

Pentru autor orice poate fi un prilej excelent pentru satiră şi umor, păţaniile emigranţilor (*Întâmplare la Londra*), concediile petrecute cu familia sau cu colegii de birou (*Concediul unui sentimental ratat, Concediu la The Coornalation* etc.), mijloacele de transport (*Mijloace moderne de transport, Autobuzul şi şoferul lui*). Orice poate deveni o sursă a comicului, un loc privilegiat ocupând însă cel de situaţie şi de limbaj (delicioasele ardelenisme, aluziile sexuale ale protagoniştilor), dar şi de nume (să ne amintim de Şvarţeneger-Ion-Ronaldo, progenitura lui Trăşcuţ Zgrăbunţă şi al Claustrinei din excelentele schiţe de familie sau de fantezistele denumiri ale instituţiilor/ departamentelor/ serviciilor de genul *Pripoare şi crânguri, Scoabe strâmbe şi cuie rupte, Institutul de Cercetări Cobaistice* ori *Facultatea de Experţi în Habarnamistică*). Până şi crâşmele

devin repere cu „personalitate”, cum ar fi *Pufoaica Ruptă* ori *Scheletul Vesel* (un birt situat în vecinătatea cimitirului).

Dar iată şi câteva exemple în care însăşi inocenţa personajelor devine o sursă de umor: o nevastă i se plânge soţului ei că amantul neuropsiholog o înşeală („Porcu' dracului! Ăsta se culcă fără jenă cu toate pacientele şi prostituatele – l-am prins în direct!”); când bunica Fedra, în perspectiva unei aventuri amoroase, îşi ameninţă soţul alcoolic că îl părăseşte, Iosif Păşcălău îi răspunde candid: „Ideea nu mi se pare rea, da' mai negociem...”; un ardelean, văzând prin decolteu sânii consistenţi ai unei femei, exclamă în prezenţa soţului acesteia: „Domnule, Sfântă Fecioară, aşa ceva nu există să existe!”; iar Mirinda, ardeleanca, văzându-se în oglindă, nu-şi poate ascunde mirarea: „Pfui, trăzni-m-ar! Doar n-oi fi io aesta...” Iar exemplele pot continua, practic, neexistând paragraf în care să nu descoperim situaţii/ atitudini hilare, relevante pentru „personalitatea” protagoniştilor.

Dumitru Hurubă e inegalabil şi în diversificarea tehnicilor narative. Unele proze sunt monologuri, altele schiţe/ scenete dialogate, amintind de Caragiale, întâlnim povestirea în ramă, schiţa-epistolă ori gen *curriculum vitae* („autobiografic”, desigur!). O tehnică frecventă este cea a divagaţiei, a parantezelor, naratorul-personaj abandonând adesea firul epic, rememorându-şi scene, situaţii similare, în cele din urmă revenind („Dar scuzaţi paranteza... Vorbeam despre...”) Uneori, subiectul propriu-zis devine pretext din care se ramifică apoi o serie de alte istorioare care nu duc, în cele din urmă, nicăieri, în unele proze necontând atât deznodământul, ci mai degrabă deliciul „ramificaţiilor”.

Prozatorul este un împătimit al detaliilor, deseori cititorul neatent riscând să piardă din vedere pădurea din pricina copacilor. În unele lucrări apare şi elementul-surpriză, spre final, naratorul („amintindu-şi”) aduce informaţii în plus care schimbă percepţia/ perspectiva de până atunci, iar dinamica unor schiţe aminteşte de cea a scenelor de comedie, pornindu-se de la un incident banal, cotidian, treptat-treptat, totul scapă de sub control, urmând distrugerile, haosul, nebunia (ca în *Casa nouă, Rudele, Prost ce n-a văzut Parisu*' etc.).

Proza lui Dumitru Hurubă este, prin excelenţă, semnificativă, schiţele şi povestirile constituindu-se într-o imagine grotescă a societăţii în care trăim, o imagine răvăşită şi parodică a unei lumi în declin, în care valorile (morale, culturale) nu mai reprezintă nimic.
Este imaginea societăţii româneşti de la sfârşitul secolului XX şi începutul secolului al XXI-lea. Comică şi tragică deopotrivă. Surprinsă şi imortalizată cu o inteligenţă remarcabilă, cu o ironie acidă şi un umor inconfundabil.

Dar poate că aceasta este *normalitatea* noastră cea de toate zilele, în această societate în care nici cele mai înfiorătoare ştiri de la televizor nu mai uimesc pe nimeni: un bărbat îşi ţine tatăl neîngropat timp de şase luni pentru a-i încasa pensia; o mamă alcoolică îşi înjunghie copilul pentru că îi cere mâncare; un călugăr e decapitat după ce face propuneri indecente unui vecin; o stareţă de mănăstire naşte gemeni; primul ministru... Ca să dăm doar câteva exemple de la News Alert... Personajele lui Dumitru Hurubă sunt nişte inocenți în comparație cu acești monştri...

Proza scurtă umoristică a lui Dumitru Hurubă reprezintă o inedită tragicomedie umană. Autohtonă şi necesară. Inegalabilă şi dinamică. În care nimic nu se schimbă, dar se transformă totul (în dezastru, desigur), de ieri pe azi, de azi pe mâine... Doar ninsoarea rămâne aceeaşi, cea de altădată... Chiar şi după ce Sesilia (sora Claustrinei, cumnata aceluiaşi Trăşcuţ Zgrăbunţă şi, desigur, mătuşa aceluiaşi puşti minune Şvarţeneger-Ion-Ronaldo), cea care făcuse trei copii din flori (doi fiind abandonaţi la o trecere de cale ferată), incendiază nu mai puţin de şapte locuinţe „ca urmare a momentelor sale erotice”... În timp ce, afară, ningea frumos, remarcă, resemnat, însuşi prozatorul. Pentru că, într-adevăr, afară ningea... *ningea andersenian...*

CONSTANTIN STANCU

Țara Hațegului – Cărți, scriitori, narațiuni…

Țara Hațegului este o matrice specială culturală, aici au trăit, au visat, s-au mișcat între istorie, realitatea zilnică și viitorul sperat mai mulți scriitori. Amprenta literară se simte în literatura română, ei fac legătura cu marea cultură a românilor și, poate, cu marea cultură a lumii. Să punctăm câteva etape literare.

Radu Igna și lecția discretă de viață

Radu Igna a abordat viața dascălilor, viața țăranului în vremuri complicate, noile paradigme ale vremurilor de tranziției mirajul politicii ca meserie de ocazie. S-a străduit să prezinte miracolul cultural din Țara Hațegului. A recuperat și promovat numeroși iubitori de cultură, literatură, a fost atent la efectele religiei în viața oamenilor, împreună cu scrierile lor sau operele artistice realizate.

Deşi preferă clasicismul, Rudi e mereu interesat de mişcarea modernă a omului în epocă. Are un simţ deosebit al valorii, vede personajele, oamenii care au de spus ceva lumii, chiar dacă aceştia rămân în umbra anonimatului.

Radu Igna a publicat la Editura Tipo Moldova, Iaşi, 2013, o antologie cuprinzând trei romane pe care le consideră reprezentative pentru opera sa: *Vâltoarea, Valea proscrișilor, Nimic deosebit în timpul serviciului meu*... O antologie care reflectă omul, scriitorul, dascălul…

Ține un jurnal despre viața de scriitor, probabil îl va lăsa ca moștenire tinerilor iubitori de literatură, cei care vor descoperi mirajul și puterea cuvântului scris. Cartea sa despre lumea din ţinutul acesta, *Vocaţia culturală a Haţegului,* e un document important despre oamenii locului şi despre amprenta spirituală a zonei în geografia complicată a Europei. Peste vremuri, cititorii vor redescoperi Ţara Haţegului şi datorită lui Radu Igna, scriitor şi cronicar, iar cultura europeană va accepta că există o literatură de nişă care aduce echilibru în mintea oamenilor, reprezentată demn de Radu Igna.

Proza scurtă are în scriitor un bun reprezentant. Scriitorul Radu Igna, de exemplu, în volumul de schiţe şi nuvele *Armonia Snack-Bar* (Editura Agerpress, 2008, într-o nouă ediţie), ne redă viaţa de veşnică tranziţie, de la superficialitatea de fiecare zi la viaţa fără orizont a individului clasic, aflat pe holul istoriei.

Raul Constantinescu – Arderi sub flacăra cuvintelor

Raul Constantinescu (pseudonimul literar pentru Constantin Constantinescu, n. 6 august 1944) face bilanțul creației sale poetice în antologia *Ofrandă cuvântului*, OPERA OMNIA – POEZIE CONTEMPORANĂ, apărută la Editura Tipo Moldova, în anul 2026. O carte de 878 pagini cuprinde poezia sa, referințe critice, repere bio-bibliografice, considerații despre starea poeziei actuale, un eseu prin care își exprimă viziunea despre poezie, un interviu care lămurește starea lucrurilor în viața poetului.

Este oglinda vieții sale, trăirea prin poezie, o viziune asupra lumii prin mijloace literare dense, riguroase, sub semnul disciplinei până la ardere. Este o întâlnire cu poezia, cu bune și rele, cu regrete și bilanțul necesar. O operă bogată, poate controversată, dar cu pasiune pentru frumos. Antologia începe cu *Aventurare în marele refuz* (2001). Pe verticală este refuzul venit din partea Creatorului de a se deschide în fața omului. Pe orizontală, refuzul venit din contextul în care a trăit, raportat la speranțele sale. O temă actuală, abruptă. Finalul, petale de haiku, poezia eliberată de zgură, de experimente: Bună ziua, Fuji-San! (2022).

De asemenea, Raul Constantinescu în cartea sa despre folclorul literar, *Străvechi tradiții și creații populare din Țara Hațegului*, (culegere monografică, 512 pagini, București: Editura Saeculum I.O., 2017, Colecția Mythos) subliniază importanța acestui mit, reflectat în textele culese și consolidate despre viața spirituală din această zonă.

Raul Constantinescu a lucrat peste 47 de ani la antologia de folclor *Străvechi tradiții și creații populare din Țara Hațegului**, culegere

monografică de succes. A cules, a ascultat, a analizat, a colaborat cu multe persoane, a cercetat, a dat direcții noi într-un domeniu cultural interesant și profund. Ajuns la vârsta maturității, scriitorul se poate bucura de această carte de excepție, dintr-o zonă de excepție. Poet profund, ancorat în cultura serioasă, durabilă și cu mesaj, cunoscător al literaturii de azi și dintotdeauna, bazându-se pe valori solide și pe certitudini, el ne oferă un eveniment special, o lectură dinamică prin viața oamenilor din Țara Hațegului. Nume importante ale culturii s-au aplecat asupra acestui areal: Aron Denușianu, B.P. Hasdeu, Romulus Vuia, Ovid Densusianu, Bela Bartok, Nicolae Densușianu, Ion Pop-Reteganu, însă Raul Constantinescu a reactualizat un domeniu dinamic, a reușit să-și concentreze eforturile într-o direcție concretă, realizarea sa fiind una emoționantă și în concordanță cu istoria, viața și miracolele din Țara Hațegului.

Gligor Hașa – Istoria de fiecare zi

Romancierul Gligor Haşa prezintă numeroase fapte și evenimente în care ar fi fost implicată *Frăția Lupilor* în bătăliile care au avut loc pe aceste teritorii, menționând prezența lor în Țara Hațegului, cu tradiții îndelungate, după ce a prelucrat literar în detaliu mitul acesta (romanul *Vadul barbarilor*, Deva: Ed. „Gligor Haşa", 2016). Gligor Haşa revine la ideea sa anterioară privitor la enigma cetății Sarmisegetusa de lângă localitatea Hațeg, afirmând cu tărie că adevărata capitală politico-administrativă a Daciei a fost lângă Hațeg. Cartea publicată *Hațeg, adevărata Sarmizegetusa*, Deva: Editura „Gligor Haşa", 2017, este reeditarea actualizată a primei ediții publicate în anul 2009. Noutatea mesajului, însă, se păstrează intactă.

Cartea este complexă. Autorul analizează faptele, ipotezele, ne invită pe teren, analizează vechi monede bătute în acele vremuri, legendele locului, comorile din Valea Streiului, minele de aur din Dacia, arta prelucrării metalelor, comorile regilor daci.

Cu alte cuvinte, analiza istorică se întinde asupra vieții dacilor liberi și asupra modului de trai pe aceste meleaguri din Țara Hațegului. Gligor Haşa nu omite falsele ipoteze, conjuncturile complicate din istoria noastră, arată concluzii premergătoare, de etapă, pledoariile în favoarea dacilor, întrebări despre modul de conducere al fostei societăți antice. Aruncă pe piața istoriei idei curajoase despre fenomenul „Noua Troie", la limita dintre adevărul istoric și marketingul domeniului.

Cartea se susține și prin anexele sale: planșele, fotografiile, hărțile și fotografii de pe Columna lui Traian. Meritoriu, Haşa atașează și o copie a cărții lui Constantin Zagoriț din anul 1937(paginile 171-192), cititorul putând să lectureze, în original, ipotezele legate de locul adevărat al capitalei Daciei, definită ca una politico-administrativă.

Scriitorul Gligor Haşa este un ambiţios, are spirit didactic şi iubeşte ţinutul Hunedoarei. *MINUNI ŞI ENIGME ÎN ŢINUTUL HUNEDOAREI*, apărută la Editura Călăuza v.b. Deva, 2005, este o carte documentar despre acest loc de ţară, o carte în care redescoperi lucruri neştiute şi mituri care au fost şi rămân. De pe Columna lui Traian citim drumurile istoriei care ating şi zona Hunedoarei, pe aici au fost urieşi, iar strămoşii noştri au inventat un anume fel de a scrie. Citeşti cu uimire că o femeie din Apuseni a fost soţie a regelui Solomon, probabil una dintre ele, dar a fost acolo.

Autorul se apleacă din dragoste pentru istorie asupra vremurilor lui Decebal, a civilizaţiei dacilor, a comorii care a stârnit şi stârneşte discuţii şi aprinde minţile oamenilor.

Atent la geografia istorică, Gligor Haşa ne prezintă cetăţi şi castele din Ţara Haţegului, redesenează limita dintre mit şi adevărul care a fost în acest loc.

Sunt enumerate locuri importante din ţinut precum Deva, Cincişul, Săcărâmb, Roşcani, Prislop etc. Fiecare loc are oamenii săi, are tradiţiile sale, sunt acolo minuni care au sclipit o clipă, au fost oameni care au sfinţit locul.

Bătăios cum se autocaracterizează, scriitorul emite ipoteza interesantă şi tulburătoare: *CAPITALA ROMÂNIEI ÎN ŢARA HAŢEGULUI?* Eseul are argumente, fapte, dovezi arheologice, idei ale istoricilor, decizii ale conducătorilor României în acest sens. Puţin ştiu despre aceste evenimente, puţini acceptă schimbările din domeniul culturii, dar gândul despre un adevăr ale istoriei ne atrage şi ne face mai puternici. Ideea este reluată de Gligor Haşa într-o altă carte cu titlul exact: *Haţegul – adevărata Sarmizegetusa*, carte apărută în anul 2009. Brusc vedem că există o memorie în care locuim.

Daniel Pișcu – viața între literatură și speranțe

Un vis, un gând, poate obsesie la Daniel Pişcu[1] în anii studenţiei. Prin romanul său de frontieră, Daniel Pişcu ne propune *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*[2]. E titlu, dar e şi speranţă, e un ţel şi rezistenţă, totodată…

Romanul a fost scris în anii studenţiei, înainte de 1989, autorul a fost student la litere, a studiat literatura română, literatura universală, a studiat viaţa ca un salt spre altceva, i-a studiat pe colegii care aveau potenţialul să modeleze literatura română, s-a studiat pe sine. Era vremea cunoaşterii…

Firul roşu din roman e unul simplu: autorul povesteşte în amănunt, fără a pune la bătaie fantezia în mod explicit, viaţa din acea vreme a studentului care speră să devină persoană emblemă a societăţii.

Scrierea romanului s-a făcut zilnic între cursuri, studiu, iubire, coadă la cantina studenţească, călătorii cu autovehiculul de transport public, cu stresul fiecărui examen, cu năzuinţa de a sparge limitele impuse de sistem persoanelor care doreau să pună un semn vremurilor în care s-au trezit trăind.

Daniel Pişcu scrie frust, nu adaugă la *script* fapte sau vorbe care nu s-au spus, pare a fi de un realism dus la extrem, e un stil exemplar care demontează că este un original până la capăt, dar simte marea temă a vieţii, pune ureche la pulsul epocii, priveşte spre timpul care va veni. Acest lucru se sesizează din cuvinte, din replici, din boli, din foamea cea de toate zilele care a dat un impuls extraordinar multor studenţi.

Iv Martinovici – Arhivele iubirii

Pe scriitorul Iv Martinovici l-am cunoscut la Haţeg... Era un bărbat matur, plin de forţă, dăruit poesiei cu toată fiinţa, într-un oraş abandonat fără de poet. Dacă trecea pe stradă aveai impresia că era mereu însoţit de o eternă iubită, avea aerul îndrăgostitului absolut. Părea că iubirea era un fel de blestem, în urma sa ar fi trebuit ca trandafirii să-nflorească.

Știu o poveste despre un albastru flamingo, dar nu o mai spun, poate am uitat-o, poate nu mai am putere, *E un vârtej de stele care cad / e un vârtej de frunze care urcă/ un ghem de sim- ţăminte care ard/ şi toate figurile încurcă...* (*Picasso* - în volumul *Spre Delfi*).

Știu şi o poveste despre un poet, care, undeva, într-o ţară străină, a muşcat din fructul interzis, fructul avea un gust etern, un gust de neuitat, era gustul fericirii pe care Iv l-a simţit într-o cameră de hotel, era un fruct de *Akkad*, un fel de carte de la care aştepţi marile semne...

Tara Haţegului este mai săracă în lipsa unui poet, dar undeva în Hunedoara, un poet are un vis: *Inţelepţii murmură numele meu,/ Iar femeia cu sânii goi împarte ciorchini/ opulenţi şi muguri de lotus./* (*Numele meu* - în volumul *Spre Delfi*).

Iv Martinovici lasă un semn important în vreme prin volumul, scris la două inimi, împreună cu fiinţa sa apropiată Carmen Demea, purtând titlul *ARHIVELE IUBIRII*.

O viaţă în căutarea iubirii, aproape preot al iubirii, dar totul curgând printre degete, ca nisipul, ca ecoul timpului pe piatră.

Editura Sigma Plus, din Deva, în anul 2001 a pus în operă poemele de dragoste, la limita dragostei pământene dintre doi poeţi, pentru o singură imagine – a poeziei.

Din toată frământarea, din toată căutarea, rămâne cenuşa unui poem, dar nici atât, doar rugăciunea ca imaginea iubirii să fie chiar iubirea.

---

1. Daniel Pişcu, n. 1954, poet român, membru al Uniunii Scriitorilor din România, Braşov, a absolvit Facultatea de Limba şi literatura română, secţia română – franceză, în cadrul Universităţii din Bucureşti, între anii1975 şi1979.
Autor al cărţilor: debut în volumul de poeme *Aide-mémoire*, Ed. Litera, Bucureşti, 1989; *Scrisorile de acasă*, poeme, Ed. Vlasie, Piteşti, 1995; *Titlul poemului este aforism*, poeme, Ed. Axa, Botoşani, 1997; *Mă chemau păsările*, roman, Ed. Augusta, Timişoara, 2000; *Game*, poeme, Ed. Aula, Braşov, 2002; *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*, Ed. Aula, Braşov, 2002; *A venit un iepuraş (Azi Isus a înviat)*, Ed. Augusta, Timişoara, 2003, carte pentru copii; *Jucătorul de cărţi*, poeme, Ed. Vinea, Bucureşti, 2006.
A debutat în revista *Amfiteatru* în anul 1978. A fost membru al „Cenaclului de luni" (1977-1983). A debutat în volum în anul 1989, cu *Aide-memoire*. Ed. Litera, Bucureşti. Colaborează cu poezie, proză, eseuri şi articole de critică literară în reviste literare: *România literară*, *Timpul*, *Interval*, *Convorbiri literare*, *Vatra*, *Bucovina literară*, *Euphorion*, *Poesis*, *Contrapunct*, *Familia* etc.

2. Daniel Pişcu, *Cel mai mare roman al tuturor timpurilor*, Editura Aula, Braşov, 2002, colecţia „Frontiera", coordonată de Alexandru Muşina. A absolvit liceul teoretic la Haţeg în anul 1973, coleg cu scriitorul Constantin Stancu. Ţinând realismul romanului său, Daniel Pişcu a făcut menţiuni despre colegii de liceu de la Haţeg.

Orbit de tema dragostei, căutând mereu femeia ca un liman pe acest pământ, dorind aproape imposibilul – refacerea perechii de început, poetul cade în timp ca o pasăre, în căutarea aripii pierdute. Moartea iubitei, ruperea de realitate a poemului şi urma rugăciunii pe coala albă de hârtie, sunt un semnal al destinului tragic al visătorilor într-o lume care nu mai poate accepta iubirea ca pe eliberare. Între lacrimă şi bucurie, poemele îşi caută loc în arhiva sentimentală a vremii, sunt animale în căutarea cuibului şi el nu mai este la locul lui, a căzut din pomul aşezat în Eden.

Puterea dragostei de a trece prin pereţi, smuls gravitaţiei, gesturile simple de peste zi, erorile de peste zi, toate cad în poem, un sărut inocent, ura pe luna aceea neagră din iulie 1999, calendarul care arde sub impusul neantului.

Ionel Amăruiței – Un poet pe bicicletă

Ionel Amăriuţei îşi lasă mărturia literară, şi nu numai atât, prin volumul *SILABE*, promovat cu generozitate de Editura Călăuza v.b. – Deva, 2005. Poetul, poate unul important, dar discret, scăpat de sub lupa vremii, dar nu şi de sub Mâna Bună a lui Dumnezeu, şi-a adunat poemele scrise peste timpuri într-un buchet pe care îl vrea veşnic. Credem că a reuşit pentru că Ionel Amăriuţei şi-a trăit poezia, cu modestie, cu demnitate, cu multă speranţă. Pentru autor poezia a însemnat un loc al purităţii, un loc unde s-a regăsit indiferent de vremuri, de oameni, de iubite, de eşecuri, de morţile necesare de peste căderi.

Multe dintre poeme au fost scrise în perioadele de tristeţe ale poetului, dar ele rămân pentru că au ceva inefabil, au curajul de rezista.

Mărturia de la începutul volumului este una de suflet, este sinceră, un poem de peste poem, o spovedanie în public, fără regrete, poezia va dăinui, o smerenie curată…

Poetul a trăit multă vreme în judeţul Hunedoara, la Călan, la Haţeg, la Deva, deşi are ca loc de naştere Panciu, la celălalt capăt de ţară şi de imn, s-a înconjurat de poezie, de tablouri, de obiecte vechi purtând în ele sângele vremurilor şi praful păcatului uman, a strâns cuvinte, culori, sunete, idei, lacrimi pe care crede că le va vinde la judecata de apoi. Sinceritatea i-a fost arma sa de apărare, s-a îmbrăcat cu voinţă peste trupul muritor cu zale de rouă, sperând să reziste, a fost un cavaler rătăcitor prin vremuri deşi avea zile, ani, clipe de reverie în garsoniera sa, retras din valuri, pentru a putea merge pe ele, invizibil, visător, purtând în inimă dragostea celui care speră.

A fost înţeles superficial de unii, iar alţii i-au reţinut versurile sau cântecele sale, nu le-au uitat… Despre Ionel Amăriuței a scris Radu Stanca mai demult : *Aici am ctitorit o mânăstire/ Pentru că aici săgeata s-a înfipt/ şi cu odoare scumpe din Egipt/ Am târnosit cucernica zidire//.../ şi-acum stau şi mă uit şi-mi vine parcă/ Biserica să mi-o blestem cu foc,/ Căci adunându-mi ţara-ntreagă -n arcă/ Uitai să ţin şi pentru mine-un loc...*

George Ardelean - Recuperarea memoriei

Gheorghe Ardelean (George Ardelean, pseudonim literar) este preocupat de teme esențiale. Țara Hațegului dă putere celui care așteaptă activ, în tăcere, marile miracole. Este o personalitate de prim rang; la data redactării prezentei note literare este profesor la Facultatea de Litere din cadrul Universității București, Departamentul de Studii Literare. Doctor în filologie (summa cum laude), preocupat de fenomenul Nicolae Steinhardt. S-a născut la Silvașul de Jos în 19.02.1961, o localitate din Ţara Haţegului. În anul 1980 a absolvit Liceul Pedagogic Deva, secția filologie-istorie. A fost preocupat de tema suferinței în literatura română, mai ales de suferința în secolele al XIX-lea și al XX-lea, intrând în ultimul secol pasionat de mișcarea ideilor în sfera culturii, la intersecția marilor perioade ale lumii.

Profesor pasionat, parcurgând diferitele etape și grade specifice, de la liceu la universitate, discret și atent, a lăsat literaturii române cartea *N. Steinhardt și paradoxurile libertății. O perspectivă monografică*, apărută la București, Editura Humanitas, 2009. Cartea a fost premiată imediat, este efectul a peste zece ani de studii, muncă, cercetare. Baza cărții a constituit-o teza de doctorat *N. Steinhardt. Studiu monografic*.

O mărturie despre oameni de valoare și rolul lor în istorie, cultură, speranțe.

Au consemnat pentru Constantin Stancu:

Eugen Dorcescu - Revista „Reflex”
nr. 1-6 /2010 – Reşiţa.

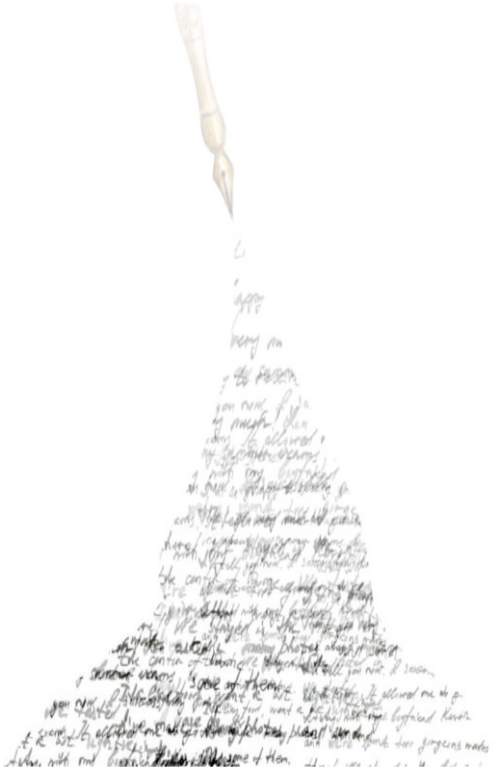
„Poezia lui Constantin Stancu, bine reprezentată, în întregul ei, de volumul antologic *Pomul cu scribi*, Editura Eubeea, Timişoara, 2006, are, drept strat semnificativ şi generativ bazal, transfigurarea, în accepţiunea biblică, nou-testamentară, a termenului. Lumea, în întregul ei, de la minerale la fiinţele vii, de la un orizont la celălalt şi de la cer la pământ, este, pentru ochiul inimii, pentru ochiul poetului (şi devine, pentru cititor, la contactul atent cu textul) altfel decât pare a fi, la prima vedere, continuând să fie, pentru simţuri, afect şi raţiune, ceea ce este ea în aparenţă. Această uimitoare şi minunată schimbare la faţă se petrece, desigur, sub puterea şi lucrarea tainică a harului, care, în fond, dezvăluie profunzimile existentului, transformând ceea ce este imediat perceptibil (lumea fizică) în semnificant al marelui şi misteriosului semnificat metafizic…”.

Maria-Daniela Pănăzan în
POEZIA RELIGIOASĂ ROMÂNEASCĂ. Analize şi comentarii estetice – Sibiu: Editura CronoLogia, 2013. pp 381-391.

„Volumul *Pomul cu scribi* (dedicat soţiei) este o capodoperă a genului. Revenind la studiul lui Eugen Dorcescu despre poezia religioasă pe care l-am evocat în această carte, volumele poetului Constantin Stancu se pretează interpretării evidente despre poetica dedicată Celui ce este Lumina lumii… Începând de la acest volum apărut la Editura Eubeea în 2006 şi până astăzi (în 2012), drumul poetic a lui Constantin Stancu e propriu şi fără nicio tăgadă – profund religios”.

Ladislau Daradici, *Între omul de carne și omul de gând* în revista „Convorbiri literare”, noiembrie, 2015, p.179.

Etemenanki (ultima săptămână) este volumul de poeme al lui Constantin Stancu, publicat la Editura CronoLogia, Sibiu, în 2014. *Etemenanki*, ne explică autorul în preambul, reprezintă <<clădirea platformei de temelie a cerului şi a pământului al cărei vârf ajunge în cer>> sau <<clădirea al cărei vârf este în cer>> (limba sumeriană).Premisa este ambiţioasă: dacă resursele planetei pentru un an se sfârşesc în septembrie şi dacă a existat o ultimă săptămână pentru Iisus în care a lăsat câteva principii esenţiale, cu toate că ştia că într-o vineri va fi dat la moarte, oare există o ultimă săptămână, în septembrie, pentru fiecare dintre noi? Astfel, septembrie va fi perceput ca o cumpănă, apogeu şi crepuscul (vezi *Septembrie cu ore moi*), când din zi şi an a mai rămas puţin („anul se sfârşeşte în luna septembrie”), iar <<timpul cade în locul frunzelor/ şi copacii înnebunesc,/ zăpada e în alt veac,/ moartea nu este a noastră, e străină,/ dar o trăim flămânzi până la ultimul cer,/ până la ultima moarte din moarte>>.”

CAMELIA ARDELEAN

Fabula – între tradiție moralizatoare și modernitate

Universul educativ al volumului
Povețe în rime, vol. I, de Marioara Ardelean

Puține specii literare au traversat veacurile cu aceeași prospețime și utilitate precum fabula. Născută în Antichitate și consacrată prin creațiile lui Esop, desăvârșită artistic de La Fontaine și ilustrată magistral în literatura română de Grigore Alexandrescu, fabula și-a păstrat nealterată menirea: aceea de a îmbina plăcerea lecturii cu educația morală. Sub masca animalelor, păsărilor, plantelor sau chiar a obiectelor personificate, omul își descoperă propriile slăbiciuni și propriile virtuți, iar morala, formulată explicit sau sugerată discret, îl invită la reflecție și îndreptare.

În literatura pentru copii, fabula ocupă un loc aparte deoarece transmite valori fundamentale fără ton moralizator excesiv. Umorul, dialogul alert, personajele simpatice și situațiile pline de haz transformă lecția de viață într-o experiență agreabilă, iar copilul ajunge singur la concluzia pe care autorul o urmărește. Tocmai această artă a echilibrului dintre divertisment și educație este cea care conferă durabilitate speciei.

În această tradiție se înscrie și creația Marioarei Ardelean (n. 1950), poetă și scriitoare pentru copii din județul Hunedoara, autoare care, deși a debutat editorial relativ târziu, în anul 2015, după pensionare, a recuperat într-un timp remarcabil ceea ce alți autori construiesc într-o întreagă carieră. Volumul de debut, *Universul copilăriei*, apărut la Editura Emma din Orăștie, s-a bucurat de o primire favorabilă din partea cititorilor și a reprezentat începutul unei activități literare constante, concretizate până în prezent în opt volume de poezii, povești și fabule dedicate copiilor.

Cel mai recent dintre acestea, *Povețe în rime*, vol. I (Editura StudIS, Iași, 2025), reprezintă, fără îndoială, sinteza preocupărilor sale pentru literatura moralizatoare. Cele peste două sute de pagini reunesc atât fabule inedite, cât și o selecție din volumele anterioare, organizate în două capitole sugestive: *Fabule inedite* și *Selecție de fabule*. Ilustrațiile color, reprezentând animale, păsări, legume sau obiecte personificate, completează inspirat mesajul textelor și sporesc atractivitatea volumului pentru publicul tânăr. Cartea beneficiază de două texte critice semnificative. În prefață, cunoscutul epigramist și fabulist David Valentin observă una dintre cele mai importante calități ale autoarei: capacitatea de a coborî firesc la nivelul de înțelegere al copilului fără a simplifica excesiv mesajul artistic. El o numește, pe bună dreptate, un „formator de caractere", capabil „să intre în joacă cu cititorii săi", dar și „să corecteze și să prevină greșelile omenești" prin „oferirea unor exemple negative puse în seama unor animale". La rândul său, poetul și jurnalistul Sorin Micuțiu, autorul postfeței, remarcă „stilul clar, plin de sensibilitate și umor", „tonul cald și accesibil", limbajul „simplu și prietenos", dar și „creativitatea și prospețimea" unei scrieri în care apar frecvent personaje moderne sau neașteptate, sporind originalitatea fabulelor.

Tematica volumului este deosebit de bogată, fiecare fabulă construind, printr-o întâmplare aparent simplă, o lecție de viață. Autoarea urmărește, cu răbdare și finețe psihologică, defectele omenești, pe care le contrapune permanent virtuților, astfel încât mesajul moral să fie receptat firesc de micul cititor. Unul dintre cele mai frecvente vicii ilustrate este lăcomia. În *Gospodina zurlie*, dorința nestăvilită de câștig transformă o situație firească într-un eșec comic. Nemulțumită că găina primită în dar face doar un ou pe zi, femeia încearcă să forțeze natura, îndopând pasărea cu hrană și ținând-o în casă. Finalul demonstrează inutilitatea excesului: „Dar găina îndopată,/ Stând în casă nemișcată/ Și-ngrășându-se prea tare,/ A uitat că-i ouătoare." Aceeași idee apare și în *Osul discordiei*, unde un dulău hrăpăreț încearcă să acapareze de la un alt patruped ceea ce nu-i aparține: „Întinde botul cu tupeu,/ Să hăpăie ce nu-i al său." În cele din urmă, în timp ce câinii se ceartă, o pisică profită de neatenția lor și fuge cu osul, demonstrând că lăcomia sfârșește adesea prin pierderea tuturor avantajelor. Din aceeași familie tematică fac parte și fabulele *Șoricioaica pofticioasă*, *Lăcomia mușteloor* sau *În grădina de legume*.

Adesea, lăcomia este asociată cu îngâmfarea, cele două defecte alimentându-se reciproc. În *Broaștele din tău*, o broască își revendică în mod absurd dreptul exclusiv asupra unui loc care aparține tuturor: „Piei de-aicea, verziciune,/ Piatra asta-mi aparţine!/ Sunt mai mare, mai frumoasă,/ Nu ca tine, o râioasă!" Replica înțeleaptă a celeilalte broaște readuce echilibrul: „De ce vrei cu-a ta purtare/ Să provoci o dezbinare?/ Tăul nu ne aparţine,/ Dar o ducem toate bine." În aceeași categorie se înscrie și *Corbul cel lacom*, unde dorința exagerată după o pradă imposibilă (o „oaie durdulie") îl conduce inevitabil la pedeapsă (rămâne agăţat în blana oii şi este atacat de câinii care le păzesc): „Îmi merit soarta, lăcomia mare/ M-a dus într-o clipită la pierzare."

Un alt capitol consistent îl constituie combaterea minciunii. În *Știrile din codru*, un iepuraș răspândește zvonuri și informații false pentru a obține avantaje personale, până când este demascat de veveriță: „– Iepurică, nu-i frumos/ Să dai ştirile pe dos!// Cel mai grav este că vrei/ Şi ceva plocon să iei." Mustrarea își produce efectul, iar personajul recunoaște sincer: „Bârfa nu-i domeniul meu,/ Am greşit şi-mi pare rău." La fel de sugestivă este și *Povața vulpii*, unde minciuna repetată distruge definitiv încrederea dintre personaje, lupul răzbunând vechea înșelătorie a roşcatei prin versurile: „Chiar meriţi o răsplată/ Pentru povaţa dată,/ Şi-o scarmănă, măi frate,/ Pe burtă şi pe spate..."

Deosebit de reușită este și fabula *Șoricelul curios*, dedicată neascultării de părinți. Curiozitatea copilului, firească la vârsta lui, devine periculoasă atunci când ignoră sfaturile celor mari. Întâlnirea cu motanul îl aduce la un pas de tragedie, iar mama îi oferă o lecție plină de tandrețe: „Până mai creşti, iubitul meu,/ Să nu mai pleci de capul tău."

Marioara Ardelean demonstrează că știe să transforme chiar și cele mai simple întâmplări într-un prilej de reflecție morală. Fie că vorbește despre bârfă (*Vecinii*), despre îngâmfare (*Cocoșelul fudul*, *Dovleacul arogant*, *Vrăbiuța și cioara*, *Rivalii din ogradă*, *Povestea unui măr*), despre lene (*Boul însurat*, *Prietenia păguboasă*, *Cuplul ideal*, *Bondarul și albina*), despre naivitate (*Înțelepciunea pisicii*, *Visul vulpii*, *Vulpea citită*), ingratitudine (*Copacul singuratic*, *Din gândul unui spin*), lingușire (*Lingușitorii*), ipocrizie (*Ursul păgubit*, *Legea ursului*) ori invidie (*Blănoșii din poiată*, *Câinii rivali*, *Măgarul și cerbul*), autoarea nu judecă personajele cu asprime, ci le oferă întotdeauna șansa îndreptării.

De o sensibilitate aparte este fabula *Copacul singuratic*, unde vocea copacului exprimă drama ingratitudinii umane: „Aş vrea să-i rog pe cei ce stau/ La umbra mea şi forţă-şi iau,/ Să-mi lase din urciorul lor/ Un strop de apă, să nu mor." La fel de expresivă este și morala din *Înțelepciunea pisicii*: „Nu te grăbi niciodată,/ Când primejdia se-arată,/ Convinge-te că a trecut,/ Apoi gândeşti ce-i de făcut!"

Aceste exemple demonstrează că adevărata miză a volumului nu este simpla satirizare a defectelor, ci cultivarea unor valori precum modestia, sinceritatea, hărnicia, prietenia, recunoștința și spiritul de dreptate. Personajele negative nu sunt condamnate definitiv; cele mai multe își recunosc greșelile și se îndreaptă, iar această perspectivă optimistă conferă întregii cărți o autentică dimensiune educativă.

Întâmplarea – sau poate destinul – a făcut ca Marioara Ardelean să-mi fie mamă, o mamă de o grijă și o dăruire exemplare, care mi-a luminat copilăria prin poveștile spuse seară de seară. Tocmai de aceea, pentru a nu putea fi bănuită de subiectivitate filială, prefer să amintesc și alte voci autorizate care au vorbit despre valoarea operei sale. Între cei care s-au pronunțat favorabil asupra creației sale se numără Petre Crăciun, actualul președinte al Filialei București – Literatură pentru Copii și Tineret a Uniunii Scriitorilor din România, alături de Ladislau Daradici, Ionel Necula, Petre Isachi, Maria Toma Damșa, Silviu Guga și alți oameni de cultură care au remarcat calitatea scrisului său.

Membră a Asociației Oamenilor de Cultură și Artă din județul Hunedoara (ASOCA) și a Asociației Culturale „Casina Națională" Deva a cadrelor militare în rezervă și retragere, Marioara Ardelean își continuă cu discreție și perseverență misiunea de a scrie pentru copii. *Povețe în rime* confirmă că fabula rămâne și astăzi un instrument literar de mare forță educativă atunci când este pusă în slujba talentului autentic. Prin naturalețea expresiei, prin umorul bine dozat, prin limpezimea mesajului și prin bogăția tematică, volumul se recomandă nu doar ca o lectură agreabilă, ci și ca un veritabil manual al bunului-simț, al respectului și al formării caracterului, demonstrând că literatura pentru copii poate fi, în egală măsură, accesibilă și valoroasă din punct de vedere artistic.

IOSIF BĂCILĂ

Din nou despre *Miorița*
(însemnări)

Pe-un picior de plai,
Pe-o gură de rai...

Școala ne-a ajutat să aflăm că *Miorița*, capodoperă absolută a literaturii noastre populare, este rezultatul unui proces de creație seculară, textul armonizând un număr variabil de motive poetice cu existență independentă în folclor. Varianta publicată de Vasile Alecsandri în 1852 și reluată în 1866, în cunoscuta sa culegere de literatură folclorică *Poezii populare ale românilor*, are următoarea structură de motive:

- motivul transhumanței;
- motivul complotului;
- motivul mioarei năzdrăvane;
- motivul testamentului;
- motivul alegoriei moarte – nuntă;
- motivul măicuței bătrâne.

Tot pe-atunci ni s-a recomandat să citim mai multe despre *alegorie*, ca figură de stil, ea exprimând / sugerând și „altceva”, nu numai ceea ce ne „spune” direct textul literar.

„*ALEGORIE* (fr. *allégorie* < lat., gr. *allegoria*, a vorbi altfel)

Figură de stil alcătuită dintr-o înșiruire de metafore [...], sensul literal substituindu-se altuia, ascuns. Frecvent folosită în fabulă, dar și în alte opere literare versificate (poeme, epopei, balade..).

În *Miorița*, de exemplu, ideea morții baciului moldovean este alegoric exprimată de poetul anonim printr-un șir de metafore ce alcătuiesc o alegorie:

Să le spui curat
Că m-am însurat
Cu-o mândră crăiasă,
A lumei mireasă;
Că la nunta mea
A căzut o stea;
Soarele și luna
Mi-au ținut cununa.
Brazi și păltinași
I-am avut nuntași,
Preoți, munții mari,
Paseri, lăutari,
Păsărele mii
Și stele făclii!

Din acest exemplu se vede că alegoria este o construcție de stil care prelungește sau modifică metafora. În poezie, ea apare deci ca o *metaforă continuă* sau *prelungită*.

Dimitrie Cantemir, în a sa *Istorie ieroglifică*, prin folosirea alegoriei în ilustrarea rivalităților dintre Cantemirești și Cantacuzini, realizează primul roman alegoric din literatura română. De asemenea, *Noaptea de decemvrie*, de Al. Macedonski, și *Luceafărul*, de M. Eminescu, sunt alegorii (n.n.: v. și *De-a v-ați ascuns*, de T. Arghezi, ori *Riga Crypto și lapona Enigel*, de I. Barbu). [...]

Alegoria e folosită și în domeniul artelor plastice (sculptura, pictura), așa-zisa *alegorie plastică* (reprezentarea justiției printr-o femeie legată la ochi și ținând în mână o balanță).” (C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Ion Creangă, 1979, p. 92-93).

Mai apoi, că studiul *Mioriței* a fost abordat de numeroși cercetători, merite importante revenindu-le cunoscuților eruditi: Alexandru Amzulescu, Adrian Fochi, Ion Constantin Chițimia, Gheorghe Vrabie, Dumitru Caracostea, Ovidiu Bârlea, George Călinescu, Mircea Eliade, Lucian Blaga, Ion Mușlea, Romulus Vulcănescu, Constantin Noica, Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, Romulus Vuia, Vasile Tudor Crețu, Constantin Eretescu ș.a.

„*Miorița* ocupă, fără îndoială, un loc proeminent printre producțiile folclorice ale poporului nostru. Bogata varietate a ideilor și sentimentelor, precum și gama nesfârșită de nuanțate procedee artistice fac din modestul poem păstoresc «al mioarei» o piesă cu adevărat clasică, unică în strălucirea sa de giuvaier.” (Al. Amzulescu, Adrian Fochi, I. C. Chițimia, Gh. Vrabie, *Poezia epică. Miorița*, în *Istoria literaturii române*, I, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Academiei, 1970, p. 115).

George Călinescu, în monumentala sa

operă *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, enumeră *Miorița* printre cele patru mituri ale românilor, ele „constituind punctele de plecare" ale literaturii naționale: „Importanța capitală a folclorului nostru, pe lângă incontestabila lui valoare, în măsura în care e rodit de culegătorul artist, stă în aceea că literatura modernă, spre a nu pluti în vânt, s-a sprijinit pe el, în lipsa unei lungi tradiții culte, mai ales fiind foarte mulți scriitori de origine rurală. Dar atenția n-a căzut asupra temelor celor mai vaste, mai adânci în sens universal, cum ar fi aceea a «soarelui și lunei», ci, dimpotrivă, asupra acelora care puteau constitui o tradiție autohtonă. S-au creat astfel niște mituri, dintre care patru (n.n.: *Traian și Dochia*, *Miorița*, *Meșterul Manole*, *Sburătorul*) au fost și sunt încă hrănite cu o frecvență crescândă, constituind punctele de plecare mitologice ale oricărui scriitor național." (George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982, p. 57-58).

Lucian Blaga identifică influențe creștine ortodoxe în baladă, însă Mircea Eliade, cu competență aplicată în studiul religiilor, afirmă, fără echivoc, că în *Miorița* nu există aproape nimic din creștinism.

„Când, de pildă, ciobanul din *Miorița* numește moartea «a lumii mireasă» și pieirea sa «o nuntă», el relevează, punând în imaginar relief, o latură *ascunsă* a faptului «moarte». Metafora îmbogățește în cazul acesta însăși semnificația faptului la care se referă și care, înainte de a fi atins harul metaforelor în chestiune, avea încă o înfățișare de taină pecetluită. Când ciobanul spune:

am avut nuntași
brazi și păltinași,
preoți munții mari,
păsări lăutari,
păsărele mii
și stele făclii,

faptele, asupra cărora se revarsă avalanșa de metafore, constituiesc întreaga «natură». Prin metaforele rostite, aceasta dobândește o nouă semnificație: parcă natura întreagă devine o «biserică». Se poate spune despre aceste metafore că au un caracter *revelator*, deoarece ele anulează înțelesul obișnuit al faptelor, substituindu-le o nouă viziune. Aceste metafore nu plasticizează numai niște fapte în măsura cerută de deficiența numirii și expresiei lor directe, ci ele suspendă înțelesuri și proclamă altele." (Lucian Blaga, *Geneza metaforei*, în *Trilogia culturii*. Cuvânt-înainte de Dumitru Ghișe, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969, p. 279-280).

O inițiativă de seamă a avut Adrian Fochi (v. *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, București, Editura Academiei, 1964), stimulat, probabil, de contribuțiile remarcabile aduse domeniului de Dimitrie Caracostea, Constantin Brăiloiu și Ovidiu Bârlea. Reținem din lucrarea amintită că cel mai frecvent și constant „element tematic" al variantelor mioritice (973) este „testamentul ciobanului". El apare în proporție de 80%. Dar presupusul testament al „eroului" (*Și de-a fi să mor*) nu este altceva decât expresia poetică (cu sens mitic) a obiceiului de înmormântare / trecere. Lămuririle sunt complinite / dezvoltate și de cercetătorul timișorean Vasile Tudor Crețu.

„Circumscrierea, după moarte, în materialitatea universului (în «lumea fără dor») rămâne unul din sensurile de adâncime ale creațiilor folclorice românești. Din punctul de vedere al filozofiei (citește *viziunii*) populare, sensul amintit, pus în relație cu celelalte semnificații ale sistemului, reactualizează credința că «firul» vieții smuls din spațiul realului trebuie și este *omenește necesar* să răsară în altă parte, fie continuându-și existența în mitica lume a strămoșilor, fie metamorfozându-se în semne eterne ale cosmosului." (Vasile Tudor Crețu, *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Editura Facla, 1980, p. 106).

O dovadă a legăturilor puternice dintre om și natură, dintre om și îndeletnicirile sale este și o variantă a melosului popular răspândită în sudul Banatului:

– Păcurari de la miori,
Un' ț-o fost moarcea să mori?
– Sus, în vârfu' muncelui,
La cetina bradului.
– Și dă ce moarce-ai murit?
– Dă trăsnet, când o trăsnit.
– Dă jălit, cin' te-o jălit?
– Păsările-or ciripit,
Pră mine dă m-or jălit.
– Dă scăldat, cin' te-o scăldat?
– Ploile când or ploiat,
Pră mine că m-or scăldat.
– Dă-mpânzit, cin' te-o-mpânzit?
– Luna când o răsărit...
– Fluieraşu' un' l-ai pus?
– În creanga bradului sus.
Și când vântu' o sufla

Fluieraşu' mi-o cânta,
Oile s-or aduna
Şî pră mine m-or căuta...
De bună seamă, s-a reținut că alegoria moarte – nuntă, a cărei integrare în baladă e îndreptățită prin întrebarea mamei bătrâne (*Cine-au cunoscut, / Cine mi-au văzut / Mândru ciobănel / Tras printr-un inel?*), este episodul / motivul care încheie și aureolează sistemul alegoric al textului. „Întregul *poem* este construit pe un paralelism continuu între mediul uman și cel natural; acest paralelism nu implică însă prezența comparației. Este remarcabilă, de altfel, absența totală a acestui procedeu chiar în portretul ciobanului:
Feţişoara lui
Spuma laptelui;
Mustecioara lui
Spicul grâului;
Perişorul lui
Peana corbului;
Ochişorii lui
Mura câmpului! [...]
Fenomenele naturii sunt interpretate în termenii unui ritual uzual în societatea umană; faptele umane, care sunt reglate de convenții determinate, sunt substituite prin faptele eterne ale naturii." (Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, Bucureşti, Editura Didactică și Pedagogică, 1990, p. 264).

Constantin Eretescu, etnolog, antropolog și scriitor, discipol al profesorului Mihai Pop, într-una dintre cărțile sale, apărută în 2022, conchide, aproape concluzionând: „Folclorul a constituit o sursă de inspirație pentru poeți, prozatori și dramaturgi. Scriitori ca A. Russo, V. Alecsandri, M. Eminescu au cules ei înșiși literatură populară. Pentru mulți alții, ridicați din rândul țăranilor, folclorul a reprezentat primul contact cu literatura și cu un sistem de valori estetice care le-a influențat întreaga creație. Multe motive și teme folclorice au fost utilizate în literatura cultă. Fenomenul are dimensiuni impresionante – să ne gândim numai la I. Budai-Deleanu, G. Coșbuc, I. Slavici, Șt. O. Iosif, L. Rebreanu, L. Blaga, M. Sadoveanu. Pe de altă parte, scriitorii au dat interpretări personale unor simboluri specifice literaturii orale. *Zburătorul* lui I. Heliade-Rădulescu, *Luceafărul* lui M. Eminescu, *Meșterul Manole* al lui L. Blaga sunt dintre cele mai strălucite ilustrări. În același timp, creația populară a furnizat modele literare scriitorilor noștri. Poeții au utilizat ritmuri, rime și măsuri, imagini și tehnici compoziționale populare, fapt ce a asigurat comunicarea cu cititorii familiarizați cu versul popular. Structuri tipice poeziei folclorice găsim la Dosoftei, dar și în volumele celor mai tineri poeți contemporani." (Constantin Eretescu, *Câteva clarificări și reașezări, multe repere și căi deschise*, în *Folclorul literar al românilor. O privire contemporană*, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Spandugino, 2022, p. 12).

*

VICTOR RAVINI (Radu-Victor Nițu, n. 10 octombrie 1943, Caracal, județul Romanați, azi – Olt). A absolvit Liceul „Ioniță Asan" din Caracal. Studii universitare terminate în România și în Suedia: Facultatea de Filologie, la Universitatea din Timișoara, specializarea limba și literatura română – limba și literatura germană; Facultatea de Știința Religiilor, la Universitatea din Göteborg. Maître de conférence: *Etica și morala democratică*, la Universitatea din Borås.

Membru al Uniunii Scriitorilor din Suedia, dar și al Uniunii Scriitorilor din România, Filiala Timișoara. A tipărit mai multe cărți, în țară și în străinătate. Articole pe teme de folclor, literatură, lingvistică sau istorie – în „Contemporanul", „Curtea de la Argeș", „Pro Saeculum", „Tribuna învățământului", „Dilema veche", „Limba română" (Chișinău), „Lumină Lină" (New York), „Alternanțe" (Germania) și în alte publicații din țară și din diaspora. Preocupare permanentă – *Mioriţa*: *Mioriţa. Izvorul nemuririi*, București, Editura Alcor Edimpex, 2016; ediția a II-a, 2017; *Mioriţa până la stele*, București, Editura Academiei Române, 2024. Nu demult a publicat lucrarea monografică *Sala de lectură. Mioriţa*, 2024. Cartea are mai multe mottouri. Redăm unul dintre ele: „Părinții mei și strămoșii noștri, de acolo de unde or fi ei acum, m-au călăuzit și mi-au pus în mână cărțile care mi-au deschis ochii să înțeleg așa cum am înțeles mesajul înălțător al ciobanului din *Mioriţa*. Îmi fac aici datoria față de ei și față de dumneavoastră, doamnelor și domnilor. *Mioriţa* e tot ce am luat cu mine, când am plecat din țară, pribeag, cu mâinile goale, în lumea largă. Am datoria să o restitui." (*Sala de lectură. Mioriţa*, București, Editura Ideea Europeană, 2024, p. 5).

Folosind studii de referință ale unor cercetători români și din alte zări, Victor Ravini dă o nouă interpretare textului folcloric, scoțând în evidență semnificații firești, idei, simboluri, „într-o opțiune neteologică și nepărtinitoare".

Din multele fragmente care ar trebui reținute și comentate alegem doar trei, pentru a demonstra modul elevat prin care autorul a readus în atenția lumii această capodoperă a spiritualității românești:

● „Pentru cititorii de poezie experimentați, *Miorița* nu poate fi relatarea unei crime, ci este un ghid de înălțare spirituală, spre trăiri poetice sublime. Așa a fost înțeleasă de traducătorii străini, care au tradus *Miorița* în o sumedenie de limbi, cu mai multe traduceri (n.n.: variante) în aceeași limbă, tocmai pentru că au văzut în ea frumuseți nemaiîntâlnite în alte opere literare și au pus-o pe un înalt piedestal. Marin Sorescu punea *Miorița* alături de *Luceafărul* lui Eminescu. Din acest motiv, Sorescu a fost ridiculizat de unii care au același nivel de gândire ca al lăutarilor de manele. Cui îi plac manelele nu îi plac *Rapsodiile* lui George Enescu, nici poeziile lui Sorescu sau ale lui Eminescu și nici *Miorița*." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 166-167).

● „*Cântarea Cântărilor*, din *Biblie*, este un text esoteric, mistic, cu semnificații ascunse, care a derutat unele fețe bisericești, intrigate de aparentul erotism din text. Nu toți putem face saltul intelectual de la imaginile concrete la termenii abstracți ai metaforelor și alegoriilor, care în esență transmit cunoștințe despre cum se poate uni sufletul omului cu divinitatea din cosmos, în inima noastră.

Acest fenomen de unire spirituală a sufletului omului cu divinitatea adorată se numește hierogamie și este tema centrală din *Miorița*, prezentată în mod alegoric. Așa-numita alegorie a morții și nunții cosmice a ciobanului, greșit înțeleasă în cercetarea anterioară, este compusă din două alegorii distincte. 1: Moartea și îngroparea ciobanului simbolizează îndepărtarea omului de cele lumești, iar 2: nunta lui cu *mândra crăiasă*, *fata de crai*, *sora soarelui* – sau, în alte variante, *Fata Frumoasă* care îl caută pe munte – este bine-cunoscuta hierogamie, adică simbolizează unirea sufletului omului, în general, cu sufletul divinității sau, altfel spus, contopirea lui spirituală cu universul nemărginit." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 182).

● „Lectura și aprofundarea cât mai multor variante ale *Mioriței* pot fi un temeinic ghid spiritual pentru descoperirea omului de sine însuși și un ghid de înălțare sufletească spre culmile luminoase la care se înalță ciobanul. Dacă nu putem gusta frumusețile din *Miorița*, nu putem să înțelegem asta și nu putem nici să ne descoperim pe noi înșine, ci rămânem așa cum suntem, cu lingura în mână, să ne arunce moșul, ca în basme, prune uscate. Încă o performanță a autorilor colectivi și anonimi din străvechime este aceea că în poemul nostru național se îmbină trei principii, care nu știu să se mai găsească în altă operă din literatura universală: în *Miorița*, natura este însuflețită și divinizată, divinitățile sunt umanizate, iar omul e îndumnezeit." (Victor Ravini, *op. cit.*, p. 249).

Deși destui semeni ai noștri denigrează constant această baladă, mai mult, unii potentați ai zilei au propus chiar scoaterea mirificei creații din programele și manualele școlare, cercetătorii români și străini caută noi semnificații în conținutul și în interpretarea ei, alăturând-o marilor opere literare ale lumii.

„După îndelungi stadii în bibliotecile Suediei, Franței, Germaniei și ale altor țări, eruditul cercetător, romancier și eseist Victor Ravini face o analiză aplicată a celor peste 900 (!) de variante ale acestui colind, a impresionantei bibliografii existente pe seama subiectului în discuție și ne arată saltul făcut de protagonistul celebrei balade (care pulverizează tipare, clișee, spaime, ezitări destinale și o serie de limite... umane) de la omul îngenunchiat, mai exact: *aproape îngenunchiat*, pregătit pentru sacrificiu, la Omul-Zeu, neînfricat în fața morții ritualice și convins de faptul că, atunci când vorbește sufletul străvechi din veșnicie, arborii, lucrurile, oamenii, munții, apele, stelele, totul laolaltă, absolut totul e cuprins deodată de o tăcere asurzitoare, care prevestește *învierea*, *renașterea* Omului din om. În realitate, *Miorița* reprezintă frământarea sufletească a ciobanului în preajma ritualului de inițiere, prin care el se va uni în spirit cu divinitatea.

Miorița este, după cum se știe, unul dintre textele literaturii române cele mai traduse. Și cele mai comentate. Amploarea ecourilor, analizelor, cercetărilor pe marginea ei e halucinantă și cvasinecunoscută publicului român. Meritul acestei substanțiale monografii unice (n.n.: *Sala de lectură. Miorița*) este de a readuce această capodoperă acasă, în matca literaturii române, printre creațiile de vârf ale culturii române, adică exact acolo unde îi este locul: printre legendele și miturile intangibile, sacre, ale acestei națiuni, ale cărei rădăcini sunt, în continuare, clătinate de oportuniști agramați, zgomotoși și veseli – și aceștia trecători, cum sunt și ploile abrupte de vară și campaniile de demitizare – o altă formă de atac al valorilor fondatoare." (Aura Christi, *Semnal editorial. Editura Ideea Europeană.*

Victor Ravini, Sala de lectură. Miorița, în „Contemporanul”, anul XXXVI, nr. 1 [874] / ianuarie 2025, p. 5).

După austriacul Leo Spitzer (1887-1960, profesor la Universitatea din Marburg, istoric, filolog și teoretician al literaturii), *Miorița* este „una dintre marile creații ale literaturii universale”. Iar Ludwig Feuerbach (1804-1872, filozof german) spune undeva că „prima și cea mai nobilă înfățișare a spiritualității unei națiuni e arta și îndeosebi poezia populară” (*apud* Victor Ravini).

În acest context, mesajul *Mioriței* este mereu actual pentru toți oamenii, din toate culturile lumii: nunta cosmică a ciobanului din balada românească nu e o destinație finală, de fericire împlinită / sublimă, ci calea posibilă spre *izvorul nemuririi*.

Bibliografie:

● Vasile Alecsandri, *Poezii populare ale românilor*. Ediție îngrijită de D. Murărașu, București, Editura Minerva, 1971.

● Al. Amzulescu, Adrian Fochi, I. C. Chițimia, Gh. Vrabie, *Poezia epică. Miorița*, în *Istoria literaturii române*, I, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Academiei, 1970.

● Lucian Blaga, *Spațiul mioritic* și *Geneza metaforei*, în *Trilogia culturii*. Cuvânt-înainte de Dumitru Ghișe, București, Editura pentru Literatură Universală, 1969.

● George Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru, București, Editura Minerva, 1982.

● Gheorghe Crăciun (coord.), *Istoria literaturii române pentru elevi și profesori*, București, Editura Cartier Educațional, 2004.

● Vasile Tudor Crețu, *Ethosul folcloric – sistem deschis*, Timișoara, Editura Facla, 1980.

● Mircea Eliade, *De la Zalmoxis la Genghis-Han. Studii comparative despre religiile și folclorul Daciei și Europei Orientale*, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1980.

● Constantin Eretescu, *Folclorul literar al românilor. O privire contemporană*, ediția a II-a, revăzută, București, Editura Spandugino, 2022.

● C. Fierăscu, Gh. Ghiță, *Mic dicționar îndrumător în terminologia literară*, ediție revăzută și adăugită, București, Editura Ion Creangă, 1979.

● Adrian Fochi, *Miorița. Tipologie, circulație, geneză, texte*, București, Editura Academiei, 1964.

● George Nițu, *Elemente mitologice în creația populară românească*, București, Editura Albatros, 1988.

● Constantin Noica, *Cuvânt împreună despre rostirea românească*, București, Editura Humanitas, 1996.

● Constantin Noica, *Rostirea filozofică românească*, București, Editura Științifică, 1970.

● Mihai Pop, Pavel Ruxăndoiu, *Folclor literar românesc*, București, Editura Didactică și Pedagogică, 1990.

● Victor Ravini, *Miorița. Izvorul nemuririi*, București, Editura Alcor Edimpex, 2016; ediția a II-a, 2017.

● Victor Ravini, *Miorița până la stele*, București, Editura Academiei Române, 2024.

● Victor Ravini, *Sala de lectură. Miorița*, București, Editura Ideea Europeană, 2024.

● Gheorghe Vrabie, *Structura baladescă a eposului folcloric*, în *Din estetica poeziei populare române*, București, Editura Albatros, 1990.

● Romulus Vulcănescu, *Mitologie română*, București, Editura Academiei, 1985.

● Colecția revistei „Almăjana” (Bozovici), 1999-2019.

GEORGIANA GAVRILĂ

Făt-Frumos
figură solară a basmelor
și legendelor românești

După cum știm, perioada Neoliticului, ultima perioadă a epocii de piatră a început acum 12.000 de ani (10.000 î.e.n.) și a urmat după Mezolitic, precedând Epoca metalelor, caracterizată prin folosirea uneltelor de piatră lustruită și metalurgiei primitive a cuprului, prin apariția agriculturii primitive, a creșterii vitelor și a olăriei. Important de reținut este că, în această perioadă există foarte multe dovezi ale cultului valorilor feminine (ex: legătura cu orizontul întunecat al morții, cu pământul, apa, perioada nocturnă, lunară – toate acestea fiind reprezentate prin elemente grafice abstract-geometrice).

Spre sfârșitul Neoliticului se instalează treptat cultul solar, perioadă în care sunt adulate: focul, cerul, lumina, diurnul, raționalul, bărbatul, soarele. Etnologul Romulus Vulcănescu susținea că, în mituri, legende și balade strămoșii au întruchipat creația soarelui (Soarele = Dumnezeu Fiul) în trei variante ale arhetipului:

1. Soarele creat ca astru, apoi personificat ca ființă divină;
2. Soarele este creat dintr-un ou, din gălbenușul căruia ia naștere astrul (creațiile lui C. Brâncuși);
3. Soarele este făcut din cremene și aur în chip de om, care are ca scop luminarea cerului și pământului.

În această ultimă ipostază, Soarele este văzut astfel: ca o structură antropomorfă androgină (iarna este bărbat, vara este femeie) sau ca o structură antropomorfă sexuală (fie bărbat, fie femeie). Înfățișarea generală este cea a unui Făt-Frumos, voinic, cu pletele de aur.

Deci, Făt-Frumos din basmele românilor este o ființă de sex masculin, bine clădit, de o frumusețe fără seamăn, caracterizat de vitejie și bunătate, îndrăgostit de Ileana Cosânziana sau Iana Sânziana, Zâna Zânelor care este perechea lui în toate caracteristicile minunate.

El este un om cu puteri supranaturale mai mult sau mai puțin evidențiate, ce atrage alți oameni ca ajutoare datorită bunătății sufletului său și a intențiilor sale curate. Este ajutat mereu de către zâne, babe sfinte, duhuri bune și Maica Domnului în lupta sa contra duhurilor necurate, cum ar fi: zmei/zmeoaice, Pajure, Muma Pădurii, vrăjitoare malefice etc. pe care le învinge întotdeauna. El este ales încă de la naștere (sau din pântecele mamei) să fie eliberatorul zânei sau fetei de împărat cu cosițe de aur, Ileana Cosânzeana.

În basmele românești apar mai multe denumiri de-ale lui Făt-Frumos. Ex: „Făt-Frumos cu plete de aur”, de Petre Ispirescu, Făt-Frumos cu stea în frunte face trimitere la basmul scris de Ioan Slavici „Doi feți cu stea în frunte”, „Făt-Frumos din lacrimă”, basm cult scris de Mihai Eminescu, „Făt-Frumos și Ileana Cosânzeana”, „Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”, „Prâslea cel voinic și merele de aur” etc. Numele de Făt-Frumos este unic, intraductibil în alte limbi.

Adepții teoriei solare în mitologia românească (Athanasie Marienescu, George Coşbuc ş.a.), plecând de la componenta „făt” (lat. foetus „făt, copil, prunc”) ajungeau la grecescul foton „lumină” și la Phaeton – fiul zeului Helios, zeul Soarelui. „Făt-Frumos – scrie G. Coşbuc este tipul eroului solar. E Soarele care luptă cu întunericul, reprezentat prin nori (vaci, draci, turci, poteră), prin fulger (şarpe), prin: noapte şi iarnă” (Elementele literaturii poporale, 123).

Cercetătorii au remarcat asemănarea lui Făt-Frumos cu eroii civilizatori şi întemeietori de ordine cosmică din vechile mitologii ale altor popoare: „Făt-Frumos este un Hercule al mitologiei poporului roman” (Gh. Ciauşanu, *Superstiţiile poporului român*, p.107). Natura solară a eroului basmelor noastre, după părerea lui Romulus Vulcănescu, e subliniată de atributele sale de musaget (e înconjurat, ca şi zeul Soarelui Apollo, de muze/conducător de muze, şoimane, zâne, frumoase), precum şi de emblemele solare care îl însoţesc pretutindeni: calul năzdrăvan, paloşul de aur, fluierul vrăjit şi şoimul („Mitologie română”, p. 388-389).

Muzele sunt în număr de nouă. „Ele umblă noaptea cântând și dansând lasciv, luând mințile celor ce le văd. Călușul era un dans ritualic inspirat de șoimane. Patru dintre ele sunt cele mai cunoscute: Doina, Hora, Avrămeasa și Creștineasa.”(„Simboluri Românești-decodificări și interpretări”, de Loredana Gaspar, pag. 88). „Doina locuiește prin munți, este o zână melancolică, ce înmoaie pietrele, dar se poate transforma în zână a cântecului războinic de apărare a ființei neamului.” („Simboluri Românești-decodificări și interpretări”, de Loredana Gaspar, pag. 88). „Hora este o zână a dansului magico-mitic de adorare a sfântului Soare.”(„Simboluri Românești-decodificări și interpretări”,de Loredana Gaspar, pag. 88). „Avrămeasa și Creștineasa sunt două zâne ale descântecului, ale magiei medicale și ale sacrificiilor, chemate în ajutor de descântătoare, care erau maestre ale exorcismului.” („Simboluri Românești-decodificări și interpretări”, de Loredana Gaspar, pag. 88).

Am amintit mai sus și despre emblemele solare ale lui Făt-Frumos: „Calul năzdrăvan este un cal solar, dar nu face parte din atelajul carului solar, ci este un cal cu cele mai înzestrate proprietăți mitico-magice, un curier înnaripat al lui Făt-Frumos…. El are șase sau douăsprăzece aripi, opt picioare, uneori are corn în frunte și 18 inimi.”(„Simboluri Românești-decodificări și interpretări”, de Loredana Gaspar, pag.89). El are rolul sfătuitorului binevoitor. Paloșul de aur (paloș de lumină, fulger încremenit) este o armă solară de care eroul se ajută în luptele sale. Fluierul vrăjit semnifică simbolul de mesager, cu care Făt-Frumos vrăjește zâne, sfinți, întreaga fire. Șoimul este mesagerul celest, ce aparține eroului, pentru Ileana Cosânzeana, șoimane, zâne etc.

Mult mai pronunţate sunt însă „trăsăturile arhetipale care îl așază pe Făt-Frumos printre eroii mitici străbătând drumul lung şi greu al iniţierii masculine, prin coborâre în lumea de dincolo, prin moarte temporară şi înviere. El circulă mai ales cu ajutorul dublu, de vehicul şi consilier, al calului său năzdrăvan pe ambele tărâmuri, „având celebritate absolută în amândouă” (V. Kernbach, *Dicţionar*, pag. 194).

Făt-Frumos este o personalitate eroică de excepţie, lucru subliniat de împrejurările naşterii şi creşterii sale (împărateasa-mamă îl naşte în urma îmbăierii în apa în care s-a fiert o buruiană magică, în urma consumării unui măr miraculos, înghiţirii unui os de peşte etc), poate fi însă „fiul oii”, „fiul iepii”, „fiul vacii”; „creşte într-o zi cât altul într-un an” etc. (O. Bârlea, *Mică enciclopedie a poveştilor româneşti*, p. 178-183).

„În figura mitică a lui Făt-Frumos descoperim şi o seamă de însuşiri ale vechilor divinităţi ale naturii, în ipostaza lor de purtătoare ale vieţii ce renaşte în fiecare primăvară” (G. Coşbuc, op. Cit., 198-201). Impulsul, în virtutea căruia acţionează eroul nostru, e aproape întotdeauna unul de ordin erotic: redobândirea logodnicei-zâne, furată de un zmeu, monstru sau duh infernal ce întruchipează haosul, frigul iernii şi moartea”.

Mitul lui Făt-Frumos (așa cum reiese din basmele mitice și cele fantastice) scoate în evidență demnitatea nemărginită a divinității ipostazei lui solare și, prin ea, a sfântului Soare. În alți termeni, este o variantă a mitului Soarelui, în căutarea idealului lui de iubire perfectă, aceeași făptură mitică, Ileana Cosânzeana; pentru Soare, o ipostază a Lunii pentru Făt-Frumos, o zână a frumuseții rupte din soare și a bunătății eterne” (Romulus Vulcănescu).

BIBLIOGRAFIE:

1. „Simboluri Românești-decodificări și interpretări”, de Loredana Gaspar;
2. „Mitologie română”, de Romulus Vulcănescu;
3. „Mică enciclopedie a poveștilor românești”, de O. Bârlea;
4. „Dicţionar de mitologie generală”, de V. Kernbach.

SORIN MICUȚIU

Pelerin pe urmele Maicii Domnului, spre vârful Athon

Din ce cauză s-o fi numind „grădină”? Pentru ce chiar „a Maicii Domnului”, de vreme ce acolo trăiesc doar călugări? Ajungând însă în Sfântul Munte, nedumeririle mi s-au stins. Am înțeles că Athosul este cu adevărat un tărâm vegheat de Maica Domnului, ocrotitoarea chinoviilor athonite - flori duhovnicești ce dăruiesc pelerinilor pace și bucurie în Duhul Sfânt.

Tradiția spune că încă din vremea vieţuirii Sale pe pământ, Maica Domnului a ales acest munte ca loc de liniștire pentru cei ce vor să se retragă din lume. Ajunsă aici, a îndrăgit atât de mult locul, încât s-a rugat Fiului Său: „Fiul Meu și Dumnezeul Meu, dăruiește-Mi muntele acesta ca să fie în grija Mea.” Iar răspunsul a venit: „Să-ți fie ție după dorința ta, Maica Mea, și să fie loc de liniștire pentru toți cei ce vor căuta aici odihnă.”

Pe atunci, pe vârful Athonului se înălța un idol păgân, iar oamenii aduceau jertfe. Dar în clipa în care Maica Domnului a păşit pe acest pământ, duhurile rele au început să strige că stăpânirea lor s-a sfârșit, iar idolul s-a sfărâmat. Cei de acolo au coborât în grabă să vadă cine este mai puternic decât zeii lor și au întâlnit o femeie smerită, însoțită de Apostolii Domnului. Ea le-a vorbit despre Hristos, devenind astfel prima propovăduitoare pe muntele Athos. Din acel moment, întunericul idolatriei s-a risipit, iar locul a fost pregătit pentru viața monahală ce avea să înflorească mai târziu.

Nu-mi propun să istorisesc toate aceste lucruri în amănunt, ci să redau câteva clipe trăite pe acest pământ binecuvântat - clipe de liniște, de bucurie și de tainică întâlnire cu Maica Domnului.

Era 12 iulie, ziua în care Biserica îl pomenește pe Sfântul Paisie Athonitul. Dimineața abia se dezlipea de noapte. La ora 5:30, în poarta Schitului Prodromu, părintele Meletie ne aștepta. Privea spre mare, unde soarele încă nu îndrăznea să se nască. Măgarii fosneau ușor, bagajele erau pregătite, iar noi, pelerinii, încă purtam liniștea nopții pe chipuri.

Părintele ne-a miruit pe rând și a rostit încet: „Astăzi e zi mare. Maica Domnului să vă fie aproape. Drumul are ispite, dar și binecuvântări.”

Am pornit în tăcere. Poteca îngustă se deslușea doar în lumina lanternelor. Pădurea era adormită, iar fiecare pas cerea atenție. Rădăcinile ne încercau echilibrul, pietrele alunecau sub bocanci, iar gândurile ne cercetau. Pe măsură ce urcam, lumina dimineții a învins întunericul, iar lanternele au devenit inutile.

La un izvor ne-am oprit. Apa rece curgea limpede, ca o binecuvântare. Am băut și am simțit cum oboseala se risipește. Drumul a continuat mai ușor, iar între noi s-au legat prietenii tăcute - o mână întinsă, un cuvânt spus la nevoie. La un moment dat, unul dintre pelerini a rămas în urmă. Nu din oboseală. Numai Maica Domnului știe de ce. Atunci a simțit ceva neobișnuit: un miros puternic de mir, venit parcă din altă lume. S-a oprit și a privit în jur. Nu era nimeni. Doar pietrele, copacii și liniștea muntelui. Și totuși… nu era singur. Mireasma îl învăluia ca o prezență tainică, nevăzută ochilor, dar limpede inimii. N-a spus nimic. A păstrat totul în suflet și și-a continuat drumul cu pași mai ușori, ca și cum cineva îl însoțea nevăzut.

Când am ajuns pe vârf, soarele cobora spre asfințit. Lumina lui îmbrăca lumea într-o liniște de icoană. Părintele Meletie stătea pe o piatră, privind în tăcere. Pelerinul s-a apropiat și i-a spus ce trăise. Părintele l-a ascultat, apoi a șoptit: „Ai fost cercetat. Nu toți primesc asta. Poate e o binecuvântare. Poate o chemare. Sfinții nevăzuți nu se arată ochilor, ci inimii.”

În acea lumină de sfârșit de zi, pe vârful Athonului, am înțeles că nu urcasem doar un munte, ci o treaptă spre altă lume. Iar cel care simțise mireasma știa că drumul lui nu va mai fi niciodată același.

Pentru că, din Grădina Maicii Domnului, nimeni nu pleacă așa cum a venit.

Poate că nu tuturor ne este rânduit să ajungem pe cărările Athosului sau să urcăm până

pe vârful lui, dar taina întâlnirii cu Dumnezeu nu este legată doar de un loc. Ea se poate strecura, la fel de lin, în viața de zi cu zi: într-o dimineață liniștită, într-o rugăciune spusă din inimă, într-un gest de bunătate sau într-o clipă de tăcere.

Nu trebuie neapărat să mergi în Athos ca să simți prezența Maicii Domnului, a sfinților sau a lui Dumnezeu. Este de ajuns să încetinești, să-ți deschizi inima și să lași loc harului să lucreze. Pentru că, uneori, cele mai înalte „urcușuri" nu sunt pe munte, ci înlăuntrul nostru.

OLIVIA NIȚESCU

Cât de puțin știm despre alții

Am ajuns în Uzbekistan în toamna lui 2019, cu prejudecățile unui european care știe el din școală, din cărțile de istorie și, de ce nu, din numeroasele călătorii prin Europa, că Europa este centrul lumii! Multe descoperiri şi invenții aparțin Europei. Școli cu tradiție, ca Universitatea din Bologhia, orașe academice pe tot cuprinsul continentului, care pregătesc din greu specialiștii lumii în orice domeniu, clasici ai literaturii, ai picturii și sculpturii aparțin Europei şi filosofia tuturor filosofiilor, cum se exprima un reputat profesor universitar în perioada studenției mele de la Cluj, respectiv filosofia greacă, aparține tot Europei.

Învățasem în facultate atât de puțin despre filosofia indiană, chineză, egipteană (deși am avut curs de an despre filosofia antică), încât le consideram marginale. Apoi, ca profesor în liceu, am descoperit filosofia antică marginalizată, ca după anii '90 să dispară cu totul din manuale. Despre filosofii arabi, uzbeci, persani, despre descoperirile din Orientul îndepărtat, puteam afla doar dacă eram din cale-afară de curioși sau pasionați de literatura de gen. Firește că știam, ca orice om alfabetizat, că cifrele folosite azi pe tot globul sunt cifre arabe, dar asta nu am asociat-o, multă vreme, cu posibilitatea că, dacă au inventat cifrele, arabii cu siguranță au mai inventat și altceva!

Și iată-mă, în anul 2019, în fața unei încercări: să vizitez sau să nu vizitez Uzbekistan!? Băiatul meu mi-a spus din capul locului că nu este o țară sigură. Nu a zis să nu merg! Am urmărit grupuri de români care călătoreau în Asia Centrală și se întorceau cu impresii mai mult decât pozitive de acolo privind serviciile turistice, ospitalitatea și siguranța, așa că mi-am luat inima în dinți și am plecat într-o călătorie care s-a dovedit a fi o adevărată experiență de viață. Orientul este altceva. Orientul este fascinație. Orientul este despre *ce suntem*. Occidentul este despre *ce avem*. Orientul este despre viață, suflet, bucurie, tristețe, împlinire, vis, fericire, suferință, legendă, luptă, supraviețuire, creație, naștere, pieire, înălțare, credință, statornicie, respect, solidaritate, apărare, strămoși, descoperire!

Aveam convingerea că Samarkand e o legendă și câteva restaurări or să ne amintească de Drumul Mătăsii și de fosta capitală a Imperiului Timurid. Nu numai că nu a fost așa, dar avea să fie un șoc cultural fiecare zi trăită în Samarkand. Ca orice circuit turistic bine organizat, tur-operatorul nostru, Dal Travel, a cuprins în programul de vizite obiective de importanță majoră și a asigurat ghizi locali foarte bine pregătiți.

În bazarul orașului încărcat de comercianți și de ateliere de confecționat bijuterii, covoare, tapiserii, îmbrăcăminte, preparate culinare, obiecte decorative și suveniruri locale, auzeam, în mod repetat, cuvântul „timur". N-am avut curajul să cred că are legătură cu Timur Lenk. Dar avea! Fiind un turist excesiv de curios la anumite detalii, aflu că în Samarkand, când se naște un băiat, unul din prenume este Timur, evident că după numele înfricoșătorului Timur Lenk, așa cum este el cunoscut în cultura europeană. Numai că, în Samarkand, Timur nu era nici înfricoșătorul, nici tăietorul de capete, nici înspăimântătorul, nici înfiorătorul, nici fiorosul, nici cutremurătorul sau alte atribute din acestea, ci cuceritorul, întemeietorul, fondatorul, învingătorul, conducătorul, strategul unui mare imperiu, dispărut între timp, dar care a avut capitala la Samarkand. Un cult al personalității aproape

ieșit din comun, dacă ne gândim că Timur Lenk a trăit între 1336 și 1405, când Imperiul Bizantin, cu capitala la Constantinopol, era foarte slăbit, fiind deja înconjurat de Imperiul Otoman, când Franța era condusă de Carol al VI-lea, fiind implicată în Războiul de 100 de ani împotriva Angliei, când pe teritoriul actualei Germanii era Sfântul Imperiu Roman cu sute de principate, ducate, episcopii și orașe libere, când Anglia era condusă de Henric al IV-lea, când otomanii, conduși de Baiazid I, se îndreptau vertiginos spre vest, cu scopul clar de a cuceri capitala Bizanțului, când Vaticanul trăia Marea Schismă Occidentală cu doi papi rivali – Bonifaciu al IX-lea la Roma, susținut de Anglia, Sfântul Imperiu Roman, Polonia și Italia, și antipapa Benedict al XIII-lea de la Avignon, recunoscut de Franța, Scoția și alte câteva regate –, când era în ascensiune Marele Cnezat al Moscovei, condus de Vasile I.

Ei bine, după mai bine de jumătate de mileniu, niciuna dintre personalitățile invocate anterior nu a avut o influență și o continuitate în psihologia populară, precum Timur pentru poporul său. Mai mult ca sigur că, dacă întrebi un rus cine a fost Vasile I, nu știe, probabil, iar un francez la fel, cu Carol. Însă orice uzbec, cu mai multă sau mai puțină școală, știe că Timur a fost întemeietorul și strămoșul aproape sacrosanct al neamului său. De aceea, e o onoare, devenită tradiție, ca familia să dea nou-născutului băiat unul dintre prenume Timur.

Într-un parc imens și deosebit de frumos tronează un monument gigant, care-l înfățișează pe Timur. Este singurul monument cu chip uman din Samarkand. Majoritatea populației uzbece este musulmană și în cultura ei nu se pune accentul pe figuri umane, decât dacă au o importanță covârșitoare în istoria sa. Monumentul se vede de la distanță și are în jurul lui un spațiu generos, unde se țin diverse evenimente și se fac nelipsitele fotografii de grup de la nunți.

Timur Lenk, cunoscut în Europa ca Tamerland, a fost unul dintre cei mai mari cuceritori din istorie, întemeind Imperiul Timurid. „Lenk” este o poreclă, cuvântul provine din persană și înseamnă „șchiop”. În urma unei răni suferite la picior, în tinerețe, a rămas cu un picior mai scurt. Legenda spune că toata viața a purtat încălțăminte cu talpa mai groasă la piciorul mai scurt, ca să-i mascheze defectul, iar contemporanii săi nu au știut nimic despre acest handicap. Descoperirea au făcut-o arheologii sovietici, prin anii '50, când au deshumat sarcofagul și au constatat defecțiunea de la picior. Timur provenea dintr-un trib de origine turco-mongolă și pretindea că continuă tradiția lui Genghis-Han. Istoricii orientali au infirmat că ar fi fost descendent direct al acestuia și au arătat că, pentru a-și legitima puterea, s-a căsătorit cu o prințesă din familia lui Genghis. Imperiul creat de el cuprindea cea mai mare parte a Asiei Centrale, Persia (Iranul de astăzi), Afganistanul, Mesopotamia (Irakul de astăzi), părți din Caucaz, Siria, nordul Indiei, teritorii din Anatolia.

Timur Lenk a devenit arhicunoscut în Orient și în Europa după ce l-a învins, la Ankara, pe Baiazid I zis „Fulgerul”, în 1402. Sultanul otoman tocmai se pregătea să atace Constantinopolul de pe partea asiatică a Bosforului, unde a construit o fortăreață de apărare, vizibilă și astăzi (cunoscută sub numele de Anadolu Hisari), când a primit vestea că Timur, cu o armată puternică, se îndrepta spre Ankara. Baiazid a abandonat planul de atac și s-a îndreptat spre Ankara cu întreaga armată.

Ankara era sub control turcesc încă din secolul al XI-lea, era un punct strategic important și avea fortificații de apărare din vechime, fiind un oraș vechi de peste 1500 de ani! Numai că Timur ajunsese mai devreme, a restricționat accesul trupelor turcești la apă, a avut timp să ocupe punctele strategice și, în bătălia care a urmat, l-a înfrânt și l-a capturat pe Baiazid. După capturarea sa, fiii acestuia au început un război civil pentru tron, care a durat în jur de 11 ani, perioadă cunoscută în istoria Imperiului Otoman ca Interregnul Otoman.

Bătălia de la Ankara și înfrângerea otomanilor aveau să aibă consecințe în întreaga Europă. Temporar, Imperiul Bizantin a fost salvat (avea să fie cucerit, o jumătate de secol mai târziu, de strănepotul lui Baiazid, Mehmeth Fatih), statele europene au răsuflat ușurate, regii europeni putând să-i ridice rugi lui Tamerlan (evident, n-au făcut-o!).

Legenda spune că, în timpul captivității, Timur l-a tratat cu cruzime și dispreț pe Baiazid, punând pe doi dintre fiii săi, captivi și ei, să-l scuipe, în timp ce era transportat de cămile într-o cușcă metalică. Se mai spune că, în timpul transportului, cadânele sale, captive și ele, erau violate în văzul lumii de sălbaticii soldați ai lui Timur. Aceasta l-ar fi determinat pe Baiazid să se sinucidă, un an mai târziu. Faptele descrise nu sunt confirmate de istorici și e puțin probabil ca sinuciderea să fi avut loc, mai cu seamă că

Baiazid aparținea ordinului religios Dervișii Rotitori, ce repudiază suicidul.

Dar, să revenim la Samarkand, orașul cu peste 2700 de ani de istorie, orașul-cheie pe faimosul Drum al Mătăsii, unde se întâlneau comercianții din China, Persia, India și Europa. În secolul al XIV-lea, Timur aduce aici cei mai vestiți artiști, pictori, sculptori și arhitecți din teritoriile cucerite, transformând Samarkandul într-un centru al artelor, științei și arhitecturii islamice. Piața Registan este simbolul orașului, un patrulater imens înconjurat de trei medrese cu fațade acoperite în întregime de mozaicuri albastre.

Apoi Shah-i-Zinda, celebra alee de mausolee cu decorațiuni ceramice fascinante, mausolee de până la două-trei etaje înălțime, care-ți dau impresia unei călătorii în timp. Ce mi s-a părut că întrece orice frumusețe artistică a fost Mausoleul Gur-e-Amir, locul unde se află sarcofagul cu Timur. Interiorul are o cupolă cu decorațiuni în mozaicuri și aur de o frumusețe care-ți taie respirația. Este omagiul adus de nepotul defunctului celui care avea să rămână în istoria uzbecă drept „Întemeietorul". Se spune că Timur nu ar fi dorit un mormânt măreț și nici să se știe locul acestuia. Dorința nu i-a fost îndeplinită de nepotul său, care era un vizionar și care a crezut în cultul strămoșilor.

O legendă, un mit romantic pe care-l aud toți turiștii ce vizitează Samarkandul, se referă la construcția uneia dintre cele mai mari moschei din Evul Mediu, Moscheea Bibi- Khanym. Se spune că Timur era plecat într-o campanie militară îndepărtată, iar soția sa preferată, Saray Mulk Khanym, a dorit să-i facă o surpriză la întoarcerea acasă și a ordonat construcția unei moschei potrivit rangului hanului. Moscheea a fost ridicată în timp record, dar arhitectul nu a vrut să o finalizeze până nu primește un sărut de la Khanym. Așa ceva însemna mai mult decât o impietate. Dar arhitectul nu a cedat. În cele din urmă, Khanym a cedat și, în urma sărutului, a rămas cu un semn pe obraz. La întoarcerea din campanie, Timur a aflat povestea și a ordonat executarea arhitectului. Acesta, știind ce-l așteaptă, n-a stat mult pe gânduri, și-a confecționat niște aripi și dus a fost, în zbor. O poveste frumoasă despre dragoste, sacrificiu, gelozie – teme universale ale literaturii.

Cum să pleci din Samarkand și să nu vizitezi Observatorul Astronomic Ulug Beg? Ulug Beg a fost prinț, sultan și unul dintre cei mai vestiți astronomi ai Evului Mediu. Era nepotul lui Timur și a condus ceva vreme Imperiul Timurid, dar a rămas în istorie pentru contribuțiile sale științifice. În 1420 a construit unul dintre cele mai avansate observatoare astronomice din lume, la Samarkand. A realizat un catalog stelar care conținea pozițiile a peste o mie de stele, fiind cel mai prețios catalog stelar până în secolul al XVII-lea. A calculat durata anului solar cu o eroare de doar câteva zeci de secunde față de valoarea acceptată astăzi, a determinat înclinația axei Pământului cu o precizie remarcabilă pentru instrumentele disponibile la acea vreme. După câteva secole, lucrările sale au ajuns în Europa, prin traduceri latine și prin intermediul savanților orientali și occidentali.

La ieșirea din parcul observatorului, pe o colină amenajată și ea ca parc, printre aranjamentele florale, întâlnești nunta a doi pitici. El mire, ea mireasă. Nuntașii, pitici și ei. Se spune că e un produs turistic foarte agreat de europeni, pe care toată lumea îl fotografiază și îl filmează. Mulți turiști doresc poze cu mirii, așa că alaiul miresei ține aproape toată ziua. Pe mire îl cheamă Timur, desigur!

După traversarea frumoaselor parcuri, unde se împletesc miturile trecutului cu cele contemporane, dăm să ajungem spre parcarea autocarelor. În drum, câțiva comercianți cu apă la frigider îmbie turiștii însetați. Iau o apă, îi dau un dolar unui copil, fiindcă vânzătorul era realmente un copil, ăsta mic nu are rest, eu nu am mai puțin de un dolar, îmi dă și apa, și dolarul înapoi, caut să-i las dolarul, iar mi-l dă înapoi, iar i-l las, fac pași grăbiți și ajung la autocar. Nu intru bine înăuntru, că cel mic era în spatele meu cu dolarul în mână. Vorbește ceva cu ghidul uzbek care ne însoțea și se întoarce în fugă la frigiderul lui, care era la vreo 200 de metri de autocar. Ghidul îmi spune că jumătatea de litru de apă rece nu costa decât 10 cenți, copilul nu avea rest în dolari și susținea că era cu totul nedrept să încaseze un dolar întreg. Sincer, eram contrariată! Obișnuită, în Europa, să dau 3-4-5 euro pe o apă în punctele turistice de foc, nu am crezut nicio clipă că un dolar ar fi mult. Nu era mult, dar nu era corect.

Asta a fost lecția învățată în Samarkand de la un copil care stătea într-o zi toridă, la umbra unui arțar, cu un frigider alimentat de la o baterie, să vândă apă rece turiștilor. Și mai am o lecție. Eram în Bazarul Mare și mă încerca o durere de cap, după o zi plină. Aveam algocalmin, dar la hotel, iar hotelul era destul de departe. Întreb în stânga și-n dreapta de o apotecă. Un băiețel de vreo 9 ani, aflat cu părinții la vânzări, sare în ajutorul meu și începe să explice. Evident că nu înțelegeam nimic în uzbecă. Face semne cu

mâinile, eu fac ochii mari și dau semne că nu înțeleg. Tatăl copilului îi spune să mă însoțească până la farmacie, așa că micuțul mă ia de mână și mă duce vreo două-trei galerii prin bazar; ieșim afară, trecem pe lângă statuia lui Nastratin Hogea, unde era coadă la făcut poze, traversăm un podeț peste un râu frumos amenajat și ajungem în vreo zece minute la farmacie. Cumpăr algocalminul și mă întorc cu băiatul la bazar, să-l predau familiei. Mă gândeam cum să-l recompensez și am scos 5 dolari să-i ofer. S-a uitat spre tatăl lui și a primit un gest dezaprobator. Nu a luat banii în ruptul capului. Ceva mai încolo era o tarabă cu dulciuri și fistic. I-am cumpărat de 5 dolari un pungoi mare de dulciuri și m-am înapoiat la taraba lui. Asta s-a acceptat. Toată familia mi-a mulțumit, ca și când le-aș fi făcut un mare, mare favor. Ghiciți cum îl chema pe băiat!!!

(Din volumul în curs de apariție,
Din Transilvania prin lume)

MARA HAȘA

Când principiile sunt pietre de hotar

Am întâlnit, de-a lungul vieții, oameni care par făcuți din aceeași fibră cu munții: nu-i poți muta, nu-i poți sculpta după dorința ta. În preajma lor, unii se simt mici, alții tulburi, pentru că tăria lor luminează ceea ce alții ar vrea să țină în umbră.

Ei nu se lasă plimbați ca niște frunze pe apa dorințelor altora. Își cunosc pulsul, își apără drepturile ca pe niște licăriri sacre și nu le pun niciodată în balanță pentru un zâmbet fals. În timp ce lumea se clatină, ei știu să găsească o lumină înăuntrul lor și să danseze cu ea, chiar și când totul pare întunecat. „Rănile sunt locul pe unde intră lumina”, scria Rumi.

Rădăcinile lor sunt ancorate adânc, acolo unde furtunile nu pot smulge nimic. Principiile le sunt ca niște pietre de hotar, demnitatea ca o armură nevăzută, iar încrederea în sine – o flacără care nu se stinge nici când ninge cu dezamăgiri. Știu să ducă adevăruri grele, să primească loviturile destinului și să poarte emoțiile altora ca pe niște valuri trecătoare.

Durerea nu-i sperie, pentru că au traversat deja propriile lor pustietăți în flăcări și au învățat să transforme cenușa în ghidaj. Din rănile lor cresc poduri, nu ziduri. De aceea, știu să se bucure de viață cu o sinceritate rară, păstrând în inimă o delicatețe pe care timpul nu o poate jefui.

Nu se pierd pe drumuri străine, nu schimbă fericirea pe iluzii și nu întind mâna pentru iubire ca pentru o pâine. Trăind fără mască, ei cresc, se rotunjesc, devin. „Caracterul omului e destinul său”, spunea Heraclit.

Când cad – căci și munții se prăbușesc uneori – se ridică singuri, scuturând praful și mergând mai departe. Nu arată cu degetul, ci își spun: „Ce am de învățat?”.

Și mai presus de orice, ei știu să plece atunci când un drum și-a închis orizontul. Pleacă definitiv, cu aceeași liniște cu care o mare se retrage, lăsând în urmă doar urme curate și un adevăr ce nu poate fi negociat.

CHRISTIAN W. SCHENK

Pământul nu este mic.
Omul este… „prea mare”

Un numărul oamenilor apasă singur planeta. Apasă felul în care trăiesc. Lăcomia. Risipa. Războiul. Prostia cu motor. Nerușinarea cu care omul își botează pofta „progres”. Opt miliarde de oameni cu măsură ar fi una. Opt miliarde cu carne zilnică, SUV, zboruri, plastic, arme, livrări și telefoane schimbate ca șosetele sunt altceva. Omul nu este numai stomac. Produce gunoi și îi spune viață modernă.

Scriu asta și ca medic. Nu din broșură verde. Nu din poză cu frunze. Din cabinet. Din corp. Din sânge. Am văzut destule organisme care au mințit până n-au mai putut. La început tace rinichiul. Tace ficatul. Tac vasele. Tace plămânul. Apoi vine nota de plată. Pământul face la fel. Numai omul, această făptură cu diplomă și pungă de plastic, crede că tăcerea înseamnă sănătate. Diabetul m-a învățat sec: excesul nu este opinie. Intră în sânge, în vase, în nervi, în ochi, în rinichi. Omul poate minți frumos la masă. Glicemia nu minte. Nici planeta nu minte. Așteaptă.

M-am născut în 1951, la Brașov, pe vremea când și orașul purta mască politică. Am crescut între germană, maghiară și română. Trei limbi. Destule tăceri. Am văzut dictaturi. Ele iubesc vorbele mari și oamenii mici. Acolo am înțeles devreme că omul poate schimba numele unui oraș, dar nu adevărul din piatră, apă, pădure și foame. Falsul, chiar patriotic, tot fals rămâne.

Câți oameni poate suporta Pământul? Întrebarea pare cuminte. Nu este. Mai drept ar fi: câți oameni poate suporta Pământul când acești oameni trăiesc așa? Nu Pământul e zgârcit. Omul nu are măsură. Când i se cere măsură, se simte jignit, ca și cum i-ai fi luat coroana de pe capul gol.

În jurul anului 1850 trăiau pe Pământ cam 1,2 miliarde de oameni. În 1951, anul nașterii mele, cam 2,5 miliarde. Astăzi, peste 8 miliarde. Pentru 2050 se vorbește de aproape 10 miliarde. Nu Pământul a crescut. Omul s-a întins peste el. Cu pantofi, roți, arme, reclame și plastic. Poate Pământul hrăni 10 miliarde? Dacă vorbim numai de calorii, poate. Dacă vorbim de apă curată, sol viu, liniște, dreptate și ceva minte în capul conducătorilor, răspunsul se strâmbă repede. Hrană există. Oameni flămânzesc. Mâncarea se aruncă în cantități obscene. Copilul nu crește. Bătrânul se stinge. Femeia anemică merge mai departe fiindcă n-are unde să cadă. Asta nu mai este nenorocire naturală. Este rușine organizată.

Nu trebuie mers în Sahara ca să vezi boala. Ajunge un mall. Rafturi pline până la sufocare. Ambalaj peste ambalaj. Nevoi inventate pe loc, ca să nu se plictisească vânzarea. Supermarketul nu mai aprovizionează. Îți joacă teatru. Te convinge că îți lipsește ceva ce ieri nici nu exista. Reclama nu informează. Sapă în om. Îi face gaură și apoi îi vinde dopul. Nu-i vinde pâine. Îi vinde neliniștea că pâinea lui nu e destul de bună. Omul pleacă din magazin cu punga plină și cu sinele mai gol.

Pâine, apă, acoperiș, căldură, muncă, familie, sens. Ar fi destul. Dar omul modern trebuie ținut flămând altfel. Flămând de obiecte. De ecran. De livrare. De încă un lucru nou, fiindcă cel vechi zace într-un sertar ca un câine tehnologic mort. Pământul nu este încărcat numai prin nașteri. Este încărcat prin consum prost, reclamă, ambalaj, confort leneș și dorințe crescute artificial. Nu natura cere toate acestea. Piața le cere. Iar omul, ascultător, se duce.

În medicină, excesul are nume. Obezitate. Diabet. Hipertensiune. Ficat gras. Infarct. Accident vascular. Omul modern nu moare numai de lipsă. Moare și de prea mult. Exact ca planeta.

România nu stă deoparte. Are un talent special: se depopulează și consumă prost. Pierde oameni, câștigă betoane. Se golesc sate, apar cartiere fără canalizare. Pleacă tineri, rămân afișe electorale. Populația scade. Prostia administrativă rămâne zdravănă. Aici, da, statul are continuitate.

România avea aproape 23,2 milioane de locuitori în jurul anului 1990. Populația rezidentă a coborât spre 19 milioane. Proiecțiile vorbesc despre o posibilă scădere spre 16 milioane. Milioane de români trăiesc afară. Nu au plecat de dragul aeroporturilor. Au plecat fiindcă acasă li s-a

dat prea puțin: salariu, școală, spital, dreptate, respect. Statul i-a pierdut și i-a numit diaspora. Când nu poți ține omul acasă, îi dai nume festiv. Eu am plecat din România în 1976. Nu din dor de pașaport. Aerul devenise prea strâmt pentru om și pentru cuvânt. În 1986, când am protestat împotriva demolărilor ceaușiste, am primit eticheta comodă: persona non grata. Așa lucrează statul fără argumente. Nu răspunde. Șterge. Sau încearcă. Hârtia aceea n-a mușcat. Dar mirosea a stat fricos. Omul pleacă. Memoria rămâne. Uneori scrie. Uneori nu mai iartă.

România nu are explozie demografică internă. Are hemoragie demografică. Scăderea populației prin sărăcie, corupție și lipsă de perspectivă nu este virtute ecologică. Este eșec național cu pașaport.

România are destul ca să trăiască bine și destul ca să fie jefuită. Păduri, ape, pământ, munți, bogății sub picioare. Dar responsabilitatea rămâne de obicei afară, în frig. Jaful intră pe ușa principală. Cu aviz. Cu ștampilă. Cu zâmbet. Hoț cu mapă. Hoț spălat pe mâini.

Apa există. Nu întotdeauna curată. Nu întotdeauna pentru toți. În România, râurile sunt tratate uneori ca niște șanțuri cu nume vechi. Se aruncă, se deversează, se uită. Apa pleacă murdară. Discursul rămâne alb. Apa rea nu are poezie. Are miros. Febră. Perfuzie. Moarte care putea fi evitată. Dar omul preferă panglica inaugurală. Curge mai frumos decât canalizarea.

România are pământ bun. Dar pământul bun nu e sfânt și nu iartă la nesfârșit. Seceta mușcă. Eroziunea mușcă. Lipsa irigațiilor mușcă. În sud, mai ales în Oltenia, deșertificarea nu mai este metaforă. Este nisip. Este căldură. Este pâine mai scumpă și om mai sărac. Și apoi vine mirarea oficială, această specie de prostie parfumată.

Cine vorbește despre populație trebuie să vorbească despre sol. Fără sol nu există pâine. Fără pâine nu există liniște. Fără liniște vine violența. Atunci nu migrează numai nisipul. Migrează omul.

Pădurea nu este fundal pentru pliante turistice. Ține apa, solul, răcoarea și viața laolaltă. Cine taie pădurea nu ia doar lemn. Ia și ce vine după noi. Dar asta nu încape în camion. Omul taie pădurea și se miră că vin urșii în sate. Unde să se ducă? La primărie? Le ia habitatul, le taie drumurile vechi, le strică hrana, îi împinge spre oameni și apoi declară grav că natura s-a obrăznicit. Natura nu s-a obrăznicit. Omul a intrat cu drujba în casa ei.

Când habitatul dispare, animalele nu dispar frumos. Mor. Se mută. Intră în conflict cu omul. Apar boli, dispar locuri de reproducere, se rupe ceva vechi și fin. Omul numește asta progres. Pentru animale este evacuare fără hârtie. Și boala se întoarce. Nu din basme. Din ape încălzite, țânțari mutați, animale împinse, mizerie, densitate, sărăcie. Natura nu ține predici. Te lasă să faci. Apoi îți pune febra pe masă.

Gunoiul este altă comedie neagră. România reciclează puțin, depozitează mult și se miră periodic că gunoiul nu dispare prin patriotism. Sistemul garanție-returnare a arătat ceva simplu: când primește 50 de bani înapoi, omul descoperă ecologia. Nu din conștiință. Din bon fiscal. Bine și așa. Mai bine bon fiscal decât poezie goală. Roșia Montană nu este numai dosar. Este probă morală. Munte, sat, aur, cianură, corporație, stat, cetățean. Muntele a scăpat, deocamdată. Baia Mare rămâne însă în apă. În 2000, cianura a ajuns în râuri și a făcut din apă un dosar mortuar. Aurul strălucește. Apa moare.

Bogățiile subsolului nu sunt diavoli. Diavolul începe când statul e slab, controlul e de carton, comunitățile sunt mințite, iar profitul pleacă frumos, lăsând în urmă iazuri, halde, boli și amintiri. Profitul pleacă. Satul rămâne. Cu tăcerea în gură.

Aerul nu se vede, deci poate fi neglijat. Așa gândește omul comod. Orașele cresc, copacii dispar, vara devine cuptor, iar respirația începe să aibă contabilitate.

Plămânul este cinstit. Nu-l interesează partidul, promisiunea, inaugurarea. Primește aerul. Dacă aerul este murdar, plămânul nu devine patriotic. Devine bolnav. Astm. Bronșită. Infarct. Accident vascular. Copil care tușește. Bătrân care respiră greu. Ecologie văzută din cabinet. Fără fluturași. Fără poezie de campanie.

Ani la rând am privit omul în cabinet și literatura la masa de scris. Două forme de diagnostic. În cabinet, omul aduce tensiunea, glicemia, durerea, plămânul. În literatură aduce minciuna, vanitatea, frica, memoria. Boala începe înainte să doară. Omul vine târziu. Ca pacient. Ca popor. Ca specie.

Medicina are limite. Poți compensa diabetul un timp. Poți scădea tensiunea. Poți pune stent. Poți dializa. Poți opera. Poți ventila. Poți prelungi. Nu poți transforma la infinit abuzul în sănătate. La fel și cu planeta. O amâni. O vopsești. O minți. Dar nu o vindeci prin conferințe.

La consumul de azi, nu cifra goală este

problema, ci raportul dintre număr și lăcomie. Zece miliarde de oameni cu risipa de azi devin aproape imposibil de purtat. Cu alt consum, altă distribuție, altă energie, altă politică și mai puțin război, verdictul s-ar schimba. Dar omul nu trăiește în acel „alt". Trăiește aici. Cu risipă, arme, reclamă, foame și morală de ambalaj.

Există tehnică. Nu disciplină. Există programe. Nu măsură. Există summituri, declarații, comisii, microfoane. Pământul nu primește din ele nici măcar un copac înapoi. Primește fotografii. Și plastic.

Un copil pe cuplu ar reduce puternic noile generații. Nu ar înjumătăți imediat populația. Bătrânii continuă să trăiască. Demografia are inerție. Și aici omul este o mașină prost programată, dar cu bunici.

Soluția nu este constrângerea. Nu dictatura copilului unic. Nu sterilizarea. Nu selecția. Acestea sunt vechile monstruozități în haine administrative. Cine vrea natalitate mai mică fără bici începe cu femei educate, contracepție liberă, sănătate și sărăcie redusă. Restul este biopolitică în cizme.

Pentru România, lucrul e brutal de concret: dacă vrea copii, să nu țină discursuri despre națiune cu școala în paragină, spitalul în rușine și salariul plecat peste graniță. O familie nu se face cu lozinci. Se face cu siguranță, casă, medic, școală și respect. Femeia nu este aparat de reparat statistica statului.

Cheltuielile militare mondiale au ajuns obscene. În același timp, sute de milioane de oameni suferă de foame, iar miliarde nu își pot permite o alimentație sănătoasă. Nu catastrofă naturală. Contabilitate cu sânge pe margine. Omenirea are bani pentru rachete, prestigiu, supraveghere, propagandă și vanitate tehnică. Pentru pâine, apă curată și școli devine brusc prudentă. Coroana creației stă strâmb. Și mai și salută.

Pandemiile pot reduce populația. Nu sunt soluții. Sunt pierdere de control. Nu ucid drept, nu ucid rațional, nu ucid ecologic. Lovesc săracii, bătrânii, bolnavii, copiii, slăbiții. O pandemie nu este demograf. Este măcelar fără gramatică.

Un mare război nuclear nu ar fi reglare demografică. Ar fi sinucidere planetară. Ar reduce populația, da. Așa cum poți numi un incendiu de pădure amenajare peisagistică. Numai un idiot sau un conducător, uneori aceeași profesie, confundă distrugerea cu ordinea. După aceea nu mai există demografie. Există supraviețuitori, ruine și tăcere.

Ca medic, aici nu mai am metaforă. Războiul mare nu lasă doar morți. Lasă arsuri, amputații, cancere, leucemii, copii fără sistem nervos întreg, spitale fără curent, apă contaminată, epidemii, foame, nebunie. Războiul nu reglează populația. Războiul mutilează specia și apoi cere monument.

Ca om plecat din România și așezat pe Rin, știu ce înseamnă să vezi o țară de aproape și de departe în același timp. Distanța nu te vindecă de țară. Îți curăță vederea. Sau ți-o strică altfel. Din afară vezi mai bine ridicolul festiv, pădurea tăiată cu discurs european, satul golit cu imn național, cultura împărțită pe găști, omul simplu lăsat între ghișeu, spital și plecare.

Am tradus sute de autori români în germană nu ca să împachetez România în hârtie lucioasă. Am dus limba mai departe. Traducătorul știe ce politicianul nu știe: nu totul se poate falsifica fără pierdere. Când strici sensul, strici lumea. Când strici apa, strici trupul. Când strici memoria, strici poporul.

Criza nu începe la 10 miliarde. A început deja. Hrană există, oameni flămânzesc. Apă există, dar nu ajunge curată la toți. Țările bogate consumă ca și cum ar avea planete de schimb în pivniță. Bugetele militare cresc. Pădurile dispar. Solurile mor. Aerul se îngroașă. Și omul continuă să creadă că problema este tonul celui care îl avertizează. Limita critică nu este o cifră singură. Este peste 8 miliarde plus prostia actuală. Stilul de viață dă verdictul. Opt miliarde de oameni raționali ar fi poate suportabili. Opt miliarde fără măsură sunt deja prea mult.

Pământul nu se va rupe într-un singur punct. Se rupe în fisuri. Un râu iese din matcă. O pădure arde. Un sol nu mai poartă. Un oraș fierbe. Un sat rămâne fără tineri. O boală sare din habitat stricat în corp omenesc. Un conflict începe pentru apă sau pâine. Nu vine apocalipsa cu trompetă. Vine banal. Cu neglijență, acte, facturi și oameni care spun, după, că nu se putea prevedea.

În medicină, numim asta insuficiență multiplă. Nu cade un singur organ. Cedează sistemul. Planeta este și ea un organism fără halat alb. Când cedează apa, cedează hrana. Când cedează solul, cedează satul. Când cedează pădurea, cedează clima. Când cedează clima, cedează omul. Simplu. Prea simplu pentru politică.

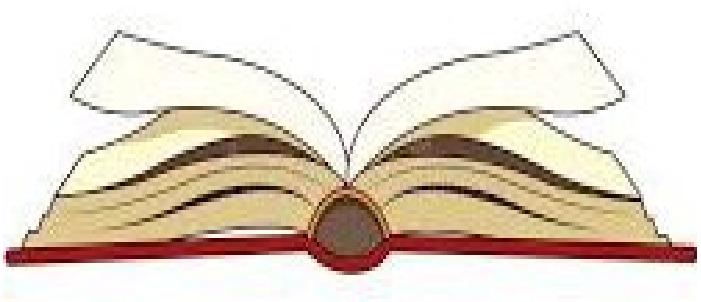
Soluția ar fi aproape jignitor de rațională: mai puțină risipă, mai puțin război, mai puține nevoi artificiale, mai puține nașteri prin educație și siguranță, mai puțin jaf asupra pădurii, solului,

apei și mării. Dar omul iubește soluțiile simple numai când nu îl costă nimic. Când rațiunea cere renunțare, devine filozof, victimă, patriot, consumator sau client ofensat. Își apără excesul ca pe o icoană.

România are aici propriul examen. Să nu mai plângă festiv după tinerii plecați. Să întrebe de ce au plecat. Să nu se mai fotografieze cu pădurea. Să o apere. Să nu invoce aurul ca bogăție națională, dacă pentru el otrăvește apa. Să nu facă agricultură pe hârtie. Să păstreze solul viu. Să nu strige „Europa" și apoi să arunce gunoiul peste gard.

Pământul ar putea suporta mai mulți oameni dacă omul ar mânca mai rațional, ar arunca mai puțin, ar împușca mai puțin, ar minți mai puțin și s-ar juca mai puțin de-a Dumnezeu. Cu energie mai curată, distribuție mai dreaptă, mai puțin război și mai multă măsură, 8 până la 10 miliarde de oameni ar fi imaginabile. Dar între imaginabil și realitate stă omul. Adică tocmai problema.

Rămâne asta: Pământul nu are nevoie de mai puțini oameni cu orice preț. Are nevoie de mai puțină lipsă de măsură. Dacă omul nu învață singur măsura, natura o va impune. Nu moral. Nu drept. Nu uman. Numai definitiv.

In Memoriam Dumitru Hurubă, sub semnul unui *Adagio*

În zilele în care trupul lui Dumitru Hurubă a fost depus la Capela Bisericii Ortodoxe din Biscaria – Simeria, peste tăcerea încăperii a plutit necontenit aceeași muzică: *Adagio în sol minor*. Se știe că aceasta fusese dorința lui. Și poate că nimic nu putea vorbi mai potrivit despre felul în care a înțeles viața, trecerea și demnitatea despărțirii.

Există compoziții care însoțesc omul; și există compoziții care îl traduc. *Adagio*-ul atribuit lui Tomaso Albinoni - de fapt reconstruit și, în mare măsură, creat de Remo Giazotto — aparține acelei rare categorii de muzici care nu ilustrează emoția, ci o transformă într-un spațiu de meditație. Ascultată într-o capelă mortuară, această lucrare nu produce doar tristețe; ea suspendă timpul.

Lentoarea aproape ritualică a compoziției creează impresia că lumea încetează, pentru o vreme, să mai alerge. Fiecare acord pare să rămână în aer mai mult decât ar fi firesc, fiecare vibrație a coardelor devine o respirație gravă, iar orga, cu timbrul ei adânc și auster, deschide un teritoriu interior în care zgomotul cotidian nu mai are putere. În asemenea momente, muzica nu mai este simplu ornament al ceremoniei funerare. Devine un prag între prezență și absență.

Construit pe o coborâre repetitivă a basului, *Adagio*-ul poartă în sine ideea inevitabilului. Tema nu înaintează triumfător și nici nu caută rezolvări spectaculoase. Ea revine, obsesiv și calm, asemenea unei meditații despre destin, despre fragilitate și despre acceptarea lentă a ceea ce nu poate fi schimbat. Este una dintre acele muzici care nu protestează împotriva morții, ci o înconjoară cu gravitate și luciditate.

Melodia principală, desfășurată cu o reținere aproape dureroasă, nu izbucnește în disperare. Nu există aici dramatism excesiv, nici teatralitate. Există doar un plâns interiorizat, demn, ținut sub control de o disciplină a sufletului care amintește de marile elegii ale culturii europene. Tocmai de aceea această muzică a însoțit, de-a lungul timpului, nenumărate comemorări și ceremonii ale despărțirii: pentru că nu strivește omul sub durere, ci îi oferă o formă de reculegere.

Ascultând-o ore întregi în capela din Simeria, aveai senzația că fiecare reluare a temei mai desprinde puțin lumea de concret și o așază într-o lumină interioară, greu de numit. Nu era doar tristețe în acea muzică. Era și frumusețe. O frumusețe severă, sobră, aproape purificatoare. Paradoxul acestui *Adagio* stă tocmai aici: vorbește despre moarte fără întuneric absolut, despre sfârșit fără violență, despre despărțire fără revoltă.

Poate că aceasta a fost și ultima lecție pe care Dumitru Hurubă a dorit să o lase celor care l-au cunoscut: că demnitatea nu se pierde nici în fața ultimului prag. Că există o noblețe a tăcerii și o frumusețe a reculegerii pe care nici dispariția nu le poate anula.

În fond, *Adagio*-ul lui Albinoni nu este doar o piesă muzicală. Este un ritual al rămasului-bun. Iar faptul că el a însoțit ultimele zile de veghe ale lui Dumitru Hurubă pare mai mult decât o simplă alegere artistică. Pare o formă de autobiografie spirituală.

Și poate că, undeva, în adâncul acelei muzici lente și grave, continuă să rămână ceva din prezența lui. Nu zgomotul lumii. Nu agitația trecătoare. Ci ceea ce supraviețuiește întotdeauna unui om de spirit: memoria, vibrația interioară și tăcerea plină de sens.

L-am însoțit în anii în care suferința îi devenise tot mai prezentă, dar niciodată nu l-am auzit plângându-se de viață ori de oameni. A rămas până la capăt același om bun, blând și atent la durerile altora, chiar și atunci când propria lui durere devenise greu de purtat. Știa să ierte cu o liniște rară și să dăruiască, din puținul care îi mai rămânea, o vorbă caldă, o lumină, un zâmbet.

Poate că de aceea și-a dorit ca acest *Adagio* să-i vegheze plecarea: pentru că în muzica lui există pace, împăcare și acea tăcere adâncă în care sufletul își găsește odihna.

Celor care l-au cunoscut, l-au prețuit și l-au iubit, cred că Dumitru Hurubă le-ar spune astăzi atât: să nu-l plângă cu disperare, ci să și-l amintească așa cum a fost — cu sufletul lui cald, cu bunătatea lui discretă, cu puterea lui de a merge mai departe fără să rănească pe nimeni.

A lăsat în urmă nu doar amintirea unui om ales, ci și o operă vastă, zidită cu răbdare, sensibilitate și adevăr. A lăsat literatură, pagini de spirit și conștiință, personaje, reflecții și emoții care vor continua să vorbească despre el și după această tăcere. Prin scrisul său, va rămâne prezent printre oameni, acolo unde timpul nu mai poate șterge ceea ce a fost creat din suflet. Iar dacă oamenii lasă ceva în urmă după plecarea lor, atunci el a lăsat bunătate. Multă bunătate. Drum lin, D.H.!

A consemnat,
Compartiment Informare bibliografică
Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu" Hunedoara - Deva

SIMONA GABRIELA LÖCSEI

Călătorii interioare – un dialog artistic între Britta Kayser și Simona Cozma

Expoziția „Călătorii interioare” este găzduită în spațiul Secției Biblionet din cadrul Bibliotecii Județene „Ovid Densusianu” Hunedoara–Deva, un loc care și-a câștigat, în timp, un rol important în viața culturală a comunității. Prin expozițiile și evenimentele pe care le organizează constant, biblioteca oferă iubitorilor de frumos, de pictură, posibilitatea de a-și împărtăși creațiile cu publicul, transformând un spațiu dedicat cunoașterii într-un loc al dialogului artistic.

Britta Kayser și Simona Cozma sunt cursante ale Clubului de pictură „Curcubeu”, un club care reunește oameni de diferite vârste și profesii, uniți de aceeași pasiune pentru pictură. Ele nu sunt artiste de profesie, ci iubitoare ale artei, care și-au descoperit și și-au cultivat talentul prin studiu, exercițiu și dorința permanentă de a învăța. Clubul reprezintă un spațiu al învățării, al schimbului de idei și al dezvoltării creativității, unde membrii își perfecționează permanent tehnica și își descoperă propriul limbaj artistic. Prin întâlnirile periodice și prin participarea la expoziții colective și personale, Clubul „Curcubeu” contribuie activ la apropierea publicului de fenomenul artistic contemporan.

În lumea artei, există expoziții care impresionează prin numărul lucrărilor sau prin tehnica artiștilor, dar există și expoziții care reușesc să transmită emoție și să creeze o legătură sinceră între artiști și privitor.

Expoziția „Călătorii interioare" demonstrează că valoarea unei lucrări nu este dată doar de statutul profesional al autorului, ci și de mesajul și de sinceritatea cu care aceasta este realizată. Lucrările celor două, reflectă sensibilitatea unor oameni care pictează din pasiune, din dorința de a se exprima și de a împărtăși celorlalți propria lor viziune despre lume. Tocmai această autenticitate conferă expoziției farmecul ei aparte și dovedește că arta poate înflori oriunde există talent, muncă și dragoste pentru frumos. Britta Kayser și Simona Cozma, deși au stiluri diferite, reușesc să construiască împreună un discurs artistic unitar, bazat pe sensibilitate, culoare și frumusețea lumii care ne înconjoară.

Încă de la intrarea în expoziție, vizitatorul este întâmpinat de o atmosferă luminoasă și caldă. Tablourile sunt așezate astfel încât fiecare lucrare să poată fi privită și înțeleasă individual, dar în același timp să facă parte dintr-un întreg bine gândit. Nu există senzația că sunt două expoziții diferite reunite în aceeași sală. Dimpotrivă, lucrările celor două artiste comunică între ele și creează impresia unei singure povești, spusă din două perspective diferite.

Titlul expoziției, „Călătorii interioare", exprimă foarte bine ideea care unește întreaga colecție de lucrări. Nu este vorba despre o călătorie în sensul obișnuit al cuvântului, ci despre una care are loc în interiorul fiecăruia dintre noi. Fiecare tablou vorbește despre emoții, amintiri, speranțe, frumusețea naturii sau liniștea pe care o putem descoperi atunci când privim lumea cu atenție.

Din punct de vedere compozițional, expoziția oferă o mare diversitate. Sunt prezente portrete, peisaje, naturi statice, flori, animale și compoziții simbolice, toate realizate într-un mod echilibrat. Formatele diferite ale tablourilor și alternanța dintre lucrările verticale și cele orizontale creează un ritm vizual plăcut și îi oferă vizitatorului posibilitatea de a descoperi permanent ceva nou.

Lucrările Brittei Kayser se remarcă printr-o abordare expresivă și imaginativă. În picturile sale, realitatea este adesea reinterpretată, iar fiecare imagine ascunde o poveste sau un simbol. Portretele transmit emoții puternice, iar peisajele și compozițiile inspirate din arhitectură sau natură depășesc simpla reprezentare a realității, invitând privitorul să descopere propriile sensuri. Compozițiile sunt dinamice, iar privirea este condusă cu ușurință către elementele importante ale imaginii. Fiecare lucrare pare să surprindă un moment de reflecție, o stare sau o amintire transpusă în culoare.

În schimb, pictura Simonei Cozma impresionează prin echilibru, naturalețe și atenția acordată detaliului. Florile, animalele, peisajele și naturile statice sunt construite în jurul unui subiect principal foarte bine evidențiat. Fiecare compoziție este clară, armonioasă și transmite liniște. Trandafirii, florile de câmp, păsările, bufnițele, aricii sau peisajele marine sunt reprezentate cu multă sensibilitate și cu un respect evident pentru frumusețea naturii. Artista reușește să transforme subiectele obișnuite în imagini pline de expresivitate și căldură.

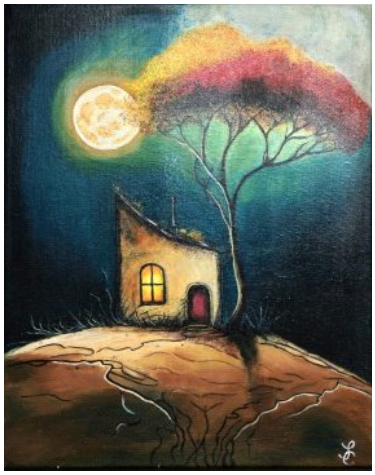

Unul dintre cele mai importante elemente ale expoziției este culoarea. Atât Britta Kayser, cât și Simona Cozma folosesc culoarea ca principal mijloc de exprimare a emoției, însă fiecare o face în felul său.

Britta Kayser preferă contraste puternice între culorile calde și cele reci. Roșurile intense, galbenurile luminoase și albastrurile profunde creează imagini pline de energie și expresivitate. Lumina nu este folosită doar pentru a reda realitatea, ci pentru a accentua starea pe care artista dorește să o transmită.

În pictura Simonei Cozma predomină armonia cromatică. Culorile sunt vii, luminoase și bine echilibrate. Trandafirii roșii, galbeni sau roz, albastrul mării, verdele vegetației și tonurile naturale ale animalelor creează imagini optimiste și calme. Fiecare lucrare transmite bucuria de a observa și de a reda frumusețea lumii înconjurătoare.

Tematica expoziției este la fel de bogată. Natura ocupă un loc central în creația ambelor artiste, dar nu este privită doar ca un subiect de reprezentat, ci ca o sursă permanentă de inspirație. Florile vorbesc despre frumusețe și fragilitate, păsările despre libertate, bufnițele despre înțelepciune, iar peisajele despre liniște și echilibru. Portretele și compozițiile simbolice completează acest univers și adaugă dimensiunea umană a expoziției.

Privind lucrările împreună, se observă că expoziția vorbește despre relația dintre om și natură, despre memorie, despre emoții și despre bucuria de a crea. Fiecare tablou poate fi privit ca o etapă a unei călătorii personale, iar toate lucrările reunite alcătuiesc o poveste despre sensibilitate și despre felul în care arta poate exprima ceea ce uneori cuvintele nu reușesc.

Deși fiecare artistă are propriul stil de lucru, expoziția demonstrează că diferențele pot deveni o calitate atunci când sunt unite de o sinceritate artistică. Britta Kayser aduce în fața publicului imagini încărcate de simboluri și expresivitate, în timp ce Simona Cozma oferă echilibru, lumină și apropiere de natură. Împreună creează o expoziție variată, vie și armonioasă, în care fiecare lucrare își găsește locul firesc.

Dincolo de valoarea artistică a tablourilor, „Călătorii interioare” transmite un mesaj simplu și profund: frumusețea există pretutindeni, în natură, în oameni, în amintiri și în emoțiile pe care le purtăm cu noi. Arta are puterea de a transforma aceste experiențe în imagini și de a crea o legătură între artist și privitor.

Expoziția este, în cele din urmă, o invitație la contemplare și la redescoperirea sensibilității. Într-o perioadă în care totul se desfășoară cu viteză, lucrările Brittei Kayser și ale Simonei Cozma ne îndeamnă să ne oprim pentru câteva clipe, să privim cu atenție și să redescoperim bucuria culorii, a luminii și a frumuseții simple. Tocmai această sinceritate și această apropiere de privitor fac din „Călătorii interioare” o expoziție memorabilă, în care două artiste diferite reușesc să vorbească aceeași limbă – limba artei.

Apa, inspirație și responsabilitate un proiect care educă prin artă la Deva

Într-un context global în care resursele de apă devin tot mai prețioase, luna martie a fost consacrată, la nivelul Rotary International, drept perioada dedicată conștientizării importanței apei și igienizării. La Deva, această temă a prins din nou viață printr-un proiect educațional devenit deja tradiție, ajuns în acest an la cea de-a VIII-a ediție.

Inițiativa, derulată local de Clubul Rotary Deva Castrum sub coordonarea profesoarei Olivia Elena Nițescu, a reunit elevi din ciclul gimnazial și liceal într-un demers creativ menit să transforme o temă esențială într-un exercițiu artistic și de reflecție. Concursul organizat a fost structurat pe două direcții: pictură pentru gimnaziu și fotografie pentru liceu, oferind participanților libertatea de a interpreta vizual rolul vital al apei.

Ediția din 2026 a adus în atenția juriului 67 de lucrări – 39 de desene și 28 de fotografii – selectate la nivelul unităților de învățământ partenere. Acestea au fost expuse într-un spațiu devenit, pentru câteva zile, o veritabilă galerie tematică, în foaierul Casei de Cultură „Drăgan Muntean”. Publicul numeros a avut ocazia să admire creațiile până la finalul lunii martie, confirmând interesul constant pentru astfel de inițiative.

Momentul culminant al proiectului l-a reprezentat festivitatea de premiere din 25 martie, organizată în Sala „Liviu Oros”, unde elevii distinși au fost recompensați cu diplome și premii în bani, în funcție de performanțele obținute. Dincolo de recompense, evenimentul a evidențiat valoarea educației prin artă și importanța susținerii excelenței în rândul tinerilor.

Proiectul s-a desfășurat în parteneriat cu Inspectoratul Școlar Județean Hunedoara, unitățile de învățământ din municipiu și Lions Club Deva Sarmizegetusa, consolidând o rețea locală dedicată educației și implicării civice. De asemenea, organizarea și promovarea au

beneficiat de sprijinul tinerilor voluntari din Rotakids, Interact și Leo, semn că spiritul comunitar este activ și în rândul noilor generații. Evenimentul a oferit și reprezentantelor ASOCA, poetele Camelia Ardelean și Marioara Ardelean, prilejul de a readuce în atenția publicului revista „Piedestal" și misiunea asociației de a identifica și susține tinere talente din diverse domenii artistice, precum și de a lectura din propriile creații.

De la prima ediție și până în prezent, peste 450 de elevi au participat la acest proiect, contribuind cu lucrări care explorează tema apei din perspective diverse și sensibile. Inițiativa rămâne astfel nu doar un concurs, ci o platformă de dialog între educație, artă și responsabilitate socială.

Sub conducerea președintei clubului, profesoara Elena Dumbravă, Rotary Deva Castrum își reafirmă angajamentul de a investi în educație și creativitate, demonstrând că schimbările durabile încep prin formarea conștiinței generațiilor tinere.

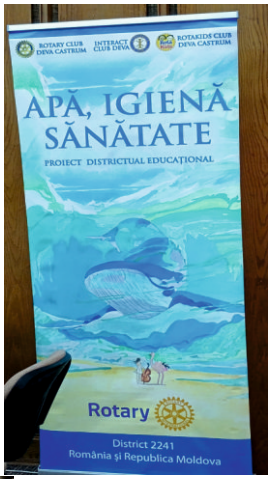
Deva, 25 martie, 2026
A consemnat: Camelia Ardelean – jurnalist cultural / Secretar revistă

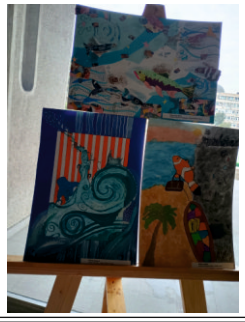

Petrila culturală: Festivalul „Ioan Dan Bălan” a reafirmat forța unei opere care învinge timpul

Cea de-a treia ediție a Festivalului literar-artistic „Ioan Dan Bălan” a reunit la Petrila personalități ale culturii din mai multe județe ale țării, confirmând încă o dată că opera și memoria poetului, scriitorului și publicistului Ioan Dan Bălan continuă să inspire generații de cititori, autori și iubitori ai literaturii.

Desfășurat sâmbătă, 30 mai 2026, la Casa de Cultură „Ladislau Schmidt”, în cadrul manifestărilor dedicate Zilelor Orașului Petrila, festivalul organizat în memoria remarcabilului om de litere moldovean adoptat de Valea Jiului a devenit deja un reper cultural important pentru comunitatea locală și pentru spațiul literar românesc. Coincidența cu sărbătoarea orașului a oferit manifestării o rezonanță aparte, transformând-o într-un moment de referință atât pentru viața culturală, cât și pentru cea comunitară a Petrilei.

Evenimentul a reunit poeți, scriitori, jurnaliști, critici literari, oameni de cultură, foști colaboratori și prieteni ai lui Ioan Dan Bălan, veniți din județele Hunedoara, Timiș, Olt, Gorj și din alte zone ale țării, pentru a omagia personalitatea celui care și-a legat destinul de Petrila și de oamenii Văii Jiului.

Festivalul a fost moderat de poetul și jurnalistul Dorel Neamțu, din Petroșani, membru al Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România (UZPR) – Filiala „Mihai Eminescu” Timiș. Deschiderea oficială a manifestării a fost realizată de viceprimarul orașului Petrila, Marius Heljiu, care a transmis mesajul de susținere al administrației locale pentru actul cultural și pentru păstrarea vie a memoriei marilor personalități care au marcat istoria spirituală a localității.

Un moment deosebit l-a constituit mesajul transmis de președintele Uniunii Ziariștilor Profesioniști din România, Dan Constantin, prin intermediul scriitorului, poetului și jurnalistului Dumitru Buțoi, președintele Filialei UZPR „Mihai Eminescu” Timiș. În intervenția sa, acesta a evidențiat contribuția semnificativă a lui Ioan Dan Bălan la patrimoniul cultural hunedorean și național, precum și rolul său în promovarea valorilor autentice ale literaturii române contemporane.

Pe parcursul întregii zile, publicul s-a bucurat de numeroase momente artistice. Grupul vocal „Glasuri de Argint”, premiat la San Remo, coordonat de profesoara Ileana Berki, a oferit un recital apreciat, interpretând inclusiv imnul festivalului, realizat pe versurile poetului

comemorat. Interpretul și compozitorul Nicolae Nixon Bica a dat glas „Imnului Petrilei”, compus pe versurile poetului Sorin Dumitrache, președintele Asociației literare „Poezia ca spectacol”, pentru ca, la finalul manifestării, să susțină un recital de muzică și poezie. Atmosfera artistică a fost completată de momentele instrumentale prezentate de frații Jitea – elevi ai unui colegiu tehnic din Petrila, care au încântat audiența prin interpretări la fluier –, precum şi de cântece populare momârlăneşti interpretate de soliști vocali şi instrumentali îndrumaţi de Jana şi Tibi Coconeţ.

Unul dintre punctele centrale ale festivalului l-a reprezentat concursul de creație și exegeză literară. Marele Premiu al ediției a III-a a fost acordat scriitorului și jurnalistului Dumitru Sîrghie, director al revistei „Bilete de papagal” din Slatina, județul Olt, pentru volumul „Anatomia sacrului viu. Lecturi critice selective din «Roata Lunii», poeme de Ioan Dan Bălan”, lucrare apreciată pentru profunzimea analizei și valoarea interpretativă.

Tot în cadrul festivalului au avut loc lansări și prezentări de carte dedicate operei autorului omagiat. Scriitorul Ionel Bota a participat, în afara concursului, cu volumul „Între lut și ceresc. O inițiere în poezia lui Ioan Dan Bălan”, însoțit de o postfață semnată de poeta, scriitoarea și jurnalista Mirela Cocheci, membră a UZPR Timiș. Lucrarea a fost distinsă cu Marele Premiu „Cum Laudae”, în semn de apreciere pentru contribuția sa la aprofundarea universului poetic al lui Ioan Dan Bălan.

Directorul și principalul organizator al festivalului, scriitoarea Elisabeta Bogățan, partenera de viață a regretatului autor, a prezentat două apariții editoriale de referință: volumul „De Înălțarea Vieții. Antologia Festivalului literar-artistic «Ioan Dan Bălan» – ediția a III-a” și cartea „Momârlanilor mei. Reportaje. Volumul I”, de Ioan Dan Bălan, publicată postum prin implicarea sa efectivă și prin efortul constant de valorificare a moștenirii literare lăsate de scriitor.

Un spațiu aparte a fost rezervat tinerilor participanți, fiind premiate lucrările și ilustrațiile realizate de copii, inspirate din viața și opera lui Ioan Dan Bălan. Gestul a demonstrat preocuparea organizatorilor pentru cultivarea interesului noilor generații față de literatură și valorile culturale autentice.

La manifestare au fost prezenți și reprezentanți ai Asociaţiei Oamenilor de Cultură şi Artă (ASOCA) Hunedoara-Deva – poeții și scriitorii Dumitru Dumitrescu, Sorin Micuțiu, Camelia Ardelean (subsemnata), Gelu Dobrescu şi Maria Sângerean Sibioara –, alături de membrii Grupului literar „Ioan Dan Bălan” din Valea Jiului, reprezentat de Carmen Pinte, Anca Ciolca, Ianina Cupșan-Morar, Claudiu Serea etc. Lor li s-au alăturat numeroase alte personalități

ale vieții culturale românești, confirmând interesul constant pe care opera lui Ioan Dan Bălan îl suscită în mediile literare și jurnalistice.

Recitalurile literare, dialogurile culturale, lansările editoriale și momentele artistice au transformat cea de-a treia ediție a Festivalului „Ioan Dan Bălan" într-o veritabilă sărbătoare a spiritului.

Organizarea manifestării a fost posibilă prin colaborarea dintre Primăria și Consiliul Local Petrila, Biblioteca Județeană „Ovid Densusianu" Hunedoara-Deva, Biblioteca Orășenească „Gheorghe Ittu" Petrila, Filiala UZPR „Mihai Eminescu" Timiș, Asociația Cultural-Umanitară „Luceafărul de Vest" Timișoara, Exclusiv Media Grup, Asociația Culturală EMIA, Clubul Copiilor Petrila și Asociația literară „Poezia ca spectacol", alături de organizatorii principali ai festivalului. Dincolo de premiile acordate și de evocările emoționante, manifestarea a demonstrat că opera scriitorului petrilean de adopție rămâne vie în conștiința publicului și continuă să genereze reflecție, admirație și noi interpretări.

Prin valoarea participanților și prin calitatea actului cultural oferit, festivalul de la Petrila și-a consolidat statutul de eveniment reprezentativ pentru viața culturală a Văii Jiului, păstrând vie memoria unui autor care și-a dedicat întreaga existență cuvântului scris și promovării identității spirituale românești.

A consemnat: Camelia Ardelean – jurnalist cultural / Secretar revistă

Festivalul Național „SCÂRȚ-UMOR" 2026: o radiografie a umorului literar contemporan

În perioada 5–7 iunie 2026, Iașul a găzduit cea de-a VI-a ediție a Festivalului Național de Literatură Umoristică „SCÂRȚ-UMOR", eveniment dedicat memoriei lui Constantin Iurașcu-Tataia (1929–2016), personalitate reprezentativă a umorului literar românesc, membru al Academiei Libere Păstorel și al Uniunii Epigramiștilor din România. Manifestarea a fost organizată de Asociația Umoriștilor „Al. O. Teodoreanu" – Păstorel Iași, sub coordonarea lui Daniel Bratu, și a reunit autori, epigramiști, caricaturiști și iubitori ai literaturii umoristice din întreaga țară, precum și invitați din Republica Moldova.

Festivalul a confirmat, încă o dată, că literatura umoristică românească dispune de o comunitate activă, capabilă să transforme întâlnirile culturale în veritabile spații de dialog, creație și reflecție. Participanții au venit din numeroase județe ale țării, unii dintre ei reprezentând cenacluri, reviste și asociații literare consacrate. Între aceștia s-au aflat și autori care coordonează publicații de profil, precum Mihai Lungescu și Grigore Cotul, fapt care a conferit reuniunii o dimensiune națională autentică.

Programul festivalului s-a desfășurat în trei locații distincte: Motel Bucium, situat într-un cadru natural la marginea orașului, Palatul Braunstein din centrul Iașului și reședința familiei Spînu din localitatea Chicerea. Această distribuție a activităților a permis alternarea momentelor oficiale cu sesiuni de socializare și creație spontană, caracteristice mediului umoriștilor.

Debutul manifestării a avut loc vineri, 5 iunie, la Motel Bucium, unde invitații au fost cazați și primiți oficial. Seara a continuat cu o cină festivă și cu primul concurs ad-hoc de epigramă, având tema „Bucium". Competiția a demonstrat încă o dată rapiditatea de reacție și ingeniozitatea participanților, trăsături definitorii ale genului epigramatic. Juriul a acordat premiile lui Ștefan Ciocianu (Cluj-Napoca), David Valentin (Orăștie), Mihai Lungescu (Târgu Jiu) și Dan Norea (Constanța), existând situații în care valoarea textelor a impus acordarea unor distincții suplimentare față de schema obișnuită de premiere.

În spațiile motelului au fost expuse lucrări de artă și fotografie. Un interes deosebit l-au suscitat tablourile artistei plastice Emilia Eleni, fostă angajată a unității, precum și expozițiile de fotografie și grafică semnate de Laura Lungescu și Marian Avramescu, lucrări care au însoțit festivalul și în ziua următoare.

Sâmbătă dimineața, participanții au avut ocazia să admire panorama Iașului din zona Releu, beneficiind de explicațiile oferite de Felicia Popescu. A urmat deplasarea către Palatul Braunstein, unde s-a desfășurat punctul central al manifestării: ședința festivă și gala laureaților.

Deschiderea oficială a fost marcată de mesajul transmis participanților de primarul municipiului Iași, Mihai Chirica, după care Daniel Bratu și Vasile Vajoga au evocat personalitatea lui Constantin Iurașcu-Tataia, cel în memoria căruia este organizat festivalul. Evocarea a depășit registrul strict comemorativ, conturând profilul unui autor care a contribuit semnificativ la consolidarea literaturii umoristice românești contemporane.

Momentul central al reuniunii l-a constituit festivitatea de premiere a concursului național de poezie umoristică și epigramă. Laureații ediției au confirmat vitalitatea genului și diversitatea registrelor de expresie cultivate astăzi în literatura umoristică românească. Printre premianți s-a numărat și o reprezentantă a județului Hunedoara, Camelia Ardelean (subsemnata), distinsă cu Premiul al III-lea la secțiunea „Poezie umoristică", singura femeie clasată pe podiumul acestei ediții.

Programul desfășurat la Palatul Braunstein a inclus și lansarea a două volume semnificative pentru mediul literaturii umoristice. Vasile Vajoga și-a prezentat cartea „Simeze. Tablouri din cuvinte", un volum care evidențiază o latură mai puțin cunoscută a autorului, aceea de poet. Lucrarea reunește poezie în vers clasic și vers liber, conturând un demers liric reflexiv, atent construit și bogat în imagini vizuale. Comentariile critice asupra volumului au subliniat faptul că notorietatea epigramistului Vasile Vajoga a influențat adesea receptarea poetului, deși valoarea creației lirice rămâne incontestabilă.

Cel de-al doilea volum lansat, „Șapca lui Bâlici (hronici cu epigramiști)", semnat de Daniel Bratu, reunește cronici dedicate festivalurilor de literatură umoristică din ultimii ani. Prefațată de Gheorghe Bâlici și ilustrată cu fotografii de la evenimente, precum și cu desene realizate de Costel Pătrășcan, cartea propune o perspectivă diferită asupra fenomenului festivalier. Autorul își asumă explicit rolul de martor și cronicar al unei zone culturale insuficient documentate, în care experiențele personale, întâlnirile și parcursurile culturale ajung să conteze adesea mai mult decât premiile sau ierarhiile oficiale.

În cadrul aceleiași reuniuni a fost prezentat și numărul 32 (166) al revistei „Scârț", publicația

Asociației Umoriștilor „Al. O. Teodoreanu”, care rămâne una dintre principalele platforme editoriale dedicate literaturii umoristice românești contemporane.

Dimensiunea artistică a festivalului a fost completată de recitalul folk susținut de Cezar Popescu și Daniel Bratu, de momentele de muzică populară oferite de Petronela Pânzariu, precum și de intervențiile literare ale membrilor și simpatizanților Asociației Umoriștilor „Al. O. Teodoreanu”. Un moment de impact a fost spectacolul de caricatură comentată „Să râdem cu ștaif!”, susținut de Costel Pătrășcan, care a transformat observația satirică într-un dialog constant cu publicul.

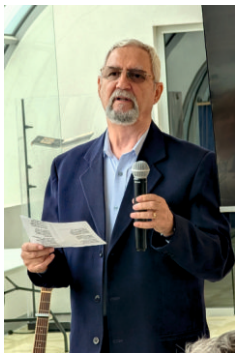
Pe întreaga durată a manifestării, vizitatorii au putut viziona expoziția de grafică semnată de Marian Avramescu și expoziția fotografică realizată de Laura Lungescu, ambele contribuind la diversificarea registrului artistic al evenimentului.

După încheierea programului oficial, participanții s-au deplasat la Chicerea, pe proprietatea familiei Oleg și Lili Spînu, unde atmosfera formală a fost înlocuită de o întâlnire informală între creatori. Aici s-a desfășurat un nou concurs ad-hoc de epigramă, câștigat de profesorul Janet Nică din Ostroveni, urmat de Nicolae Bunduri și Mihai Lungescu, în timp ce Premiul special „Oleg Spînu” i-a revenit lui Ioan Toderașcu. Jurizarea concursurilor organizate pe parcursul festivalului a fost asigurată de Vasile Vajoga, Sanda Nicucie și Daniel Bratu.

Seara a continuat cu recitaluri muzicale, dueluri epigramatice, dans și numeroase schimburi de idei între participanți, într-un cadru care a favorizat apropierea între generații și consolidarea relațiilor culturale și profesionale. Încheierea a fost marcată de un spectaculos foc de artificii, primit cu entuziasm de cei prezenți. Dincolo de premii, lansări editoriale și momente artistice, ediția din 2026 a Festivalului Național de Literatură Umoristică „SCÂRȚ-UMOR” a confirmat că umorul rămâne o formă relevantă de expresie culturală și de reflecție asupra societății contemporane. Într-un context marcat de tensiuni și fragmentare, astfel de manifestări contribuie la menținerea dialogului intelectual, la cultivarea spiritului critic și la consolidarea unei comunități pentru care râsul nu este doar divertisment, ci și o formă de luciditate.

Prin participarea numeroasă, calitatea programului și diversitatea activităților propuse, ediția a VI-a a festivalului și-a consolidat statutul între manifestările culturale de referință dedicate literaturii umoristice din România.

A consemnat: Camelia Ardelean – jurnalist cultural / Secretar revistă

Când cărțile adună oamenii. Scriitorii Hunedoarei, reuniți într-o sărbătoare a culturii

Există evenimente care se consumă într-o după-amiază și există întâlniri care rămân mult timp în memoria unei comunități. Din această a doua categorie a făcut parte manifestarea „De vorbă cu scriitorii și cărțile lor”, organizată de Biblioteca Municipală Hunedoara în 24 iulie 2026, în cadrul Zilelor Hunedoarei.

Devenită o tradiție a verii culturale hunedorene, întâlnirea și-a reconfirmat rolul de punte între scriitori și cititori, între generații și sensibilități diferite, demonstrând încă o dată că, într-o lume grăbită, cartea continuă să fie unul dintre puținele locuri în care oamenii se întâlnesc cu adevărat.

În deschiderea evenimentului, directoarea instituției, Lucia Tănase, a reamintit cuvintele cronicarului Miron Costin, pentru care cititul reprezenta cea mai frumoasă și mai folositoare îndeletnicire a omului. Nu a fost doar o evocare simbolică, ci o declarație de principiu. Biblioteca a reafirmat, astfel, că lectura rămâne una dintre cele mai sigure căi spre cunoaștere, iar scriitorii sunt cei care lasă generațiilor viitoare moștenirea cea mai prețioasă: cuvântul.

Totodată, gazdele au vorbit despre legătura specială creată în timp între instituție și autorii care i-au trecut pragul. Pentru mulți dintre aceștia, biblioteca a devenit o a doua casă, iar întâlnirile anuale au depășit de mult caracterul protocolar, transformându-se în adevărate reuniuni ale unei familii culturale.

Un moment aparte l-a constituit participarea elevilor Tudor Tirănecu și Ovidiu Bondoc, de la Colegiul Național „Iancu de Hunedoara”, viitori participanți la Lecturiada 2026. În acord cu tema ediției – „Nevoia de omenesc și de omenie” –, cei prezenți au fost provocați să reflecteze asupra personajului literar care întruchipează, înainte de orice, valoarea omeniei, deschizând astfel un dialog despre una dintre virtuțile fundamentale ale literaturii și ale existenței.

A urmat întâlnirea cu autorii invitați, fiecare dintre ei reprezentând o voce distinctă a spațiului cultural hunedorean.

Despre Dumitru Tâlvescu s-a vorbit ca despre un creator care și-a construit opera sub influența spirituală a lui Constantin Brâncuși. Poezia și proza sa se remarcă prin autenticitate, sensibilitate și echilibru, iar fidelitatea față de valorile clasice îl individualizează într-un peisaj literar dominat adesea de experimente și formule efemere.

Un loc aparte în comunitatea bibliotecii îl ocupă Sorin Micuțiu, unul dintre colaboratorii cei mai apropiați ai instituției. Textele sale sunt exerciții de introspecție și reflecție asupra

timpului, credinței și condiției umane, invitând cititorul să redescopere sinceritatea, răbdarea și rostul fiecărui cuvânt.

Personalitate discretă și elegantă, Gabriela Mureșan a fost evocată ca un intelectual autentic, preocupat de frumusețea detaliului, de armonia relațiilor dintre oameni și de acea sensibilitate care transformă natura, muzica și poezia în forme de cunoaștere.

În aceeași galerie a valorilor literare se înscrie și Camelia Ardelean, secretar de redacție al revistei „Piedestal", apărută sub egida ASOCA, poetă apreciată pentru expresivitatea limbajului și pentru finețea observației critice. Sonetele sale, construite cu rigoare și rafinament, confirmă maturitatea unei voci poetice aflate într-o continuă ascensiune.

Despre Claudiu Eduard Cristoi s-a vorbit prin prisma calităților sale umane, considerate inseparabile de actul creației: bunătate, optimism, principii solide și o permanentă deschidere către frumusețea vieții.

La rândul său, Ana Almășana Ciontea și-a regăsit locul în această întâlnire printr-o poezie născută din trăiri autentice. Pentru autoare, scrisul nu reprezintă un exercițiu de imagine, ci o formă de asumare și de căutare a luminii interioare, chiar și atunci când drumul creatorului este presărat cu încercări și renunțări.

Un crez literar la fel de limpede definește activitatea Gladiolei Chețe, convinsă că talentul trebuie însoțit de perseverență, disciplină și muncă, pentru ca o poveste să ajungă la forma ei desăvârșită. În aceeași ordine de idei, autoarea consideră că timpul petrecut între cărți și în călătorii este cel mai bine investit timp din viața unui scriitor.

Universul poetic al lui Ruben Bucoiu captivează prin intensitatea imaginilor, implicând cititorul în desfășurarea poemului și transformând lectura într-o experiență vie, participativă.

Originară din Bucium, situat pe Valea Grădiștei, Nuța Crăciun a mărturisit că poezia i-a fost însoțitor credincios încă din copilărie, devenind reperul care i-a modelat atât evoluția personală, cât și destinul literar.

Dincolo de granițele țării, Dorina Brândușa Landén continuă să promoveze literatura română printr-o poezie care poartă amprenta spațiului nordic în care trăiește. Volumele sale au circulat în numeroase țări europene, iar influențele culturale ale Nordului conferă creației sale o identitate distinctă.

Deosebit de apreciată a fost și evocarea lui Daniel Marian, autor cunoscut atât prin volumele de poezie și critică literară, cât și prin analizele dedicate realităților sociale și politice. Opera sa reflectă atenția permanentă față de

lumea contemporană și disponibilitatea de a transforma frământările prezentului în literatură.

În creația lui Dumitru Tuhuț, simplitatea devine profunzime. Poezia sa evită explicațiile facile și lasă cititorului libertatea unei descoperiri personale, fiecare text deschizând noi posibilități de interpretare.

Romanțele lui Gelu Dobrescu au fost prezentate drept expresii ale sensibilității autentice, capabile să emoționeze prin îmbinarea armonioasă dintre vers și melodie.

O personalitate polivalentă este Dorin Olariu, cunoscut atât ca poet și recitator, cât și ca meșter popular și fotograf. Indiferent de domeniul în care creează, reușește să transforme emoția în artă și să ofere comunității lucrări apreciate pentru autenticitatea lor.

Personalitatea literară a lui Dumitru Dumitrescu, redactorul-şef al revistei „Piedestal", a fost evocată prin originalitatea expresiei poetice și prin forța unui mesaj umanist ce traversează întreaga sa operă, chemând cititorul spre bunătate, împăcare și redescoperirea luminii interioare.

Alături de scriitori s-au aflat și Carmen Greblă, educatoare implicată în viața culturală a comunității, precum și profesorul de limba și literatura română Gilu Zăvoianu, prezență constantă la manifestările dedicate cărții și lecturii.

La final, Biblioteca Municipală Hunedoara a adresat un mesaj de recunoștință tuturor autorilor care, de-a lungul anilor, au răspuns invitațiilor sale și au contribuit la consolidarea unei adevărate comunități culturale. Mulțumirile s-au îndreptat și către publicul prezent, dar și către cititorii care continuă să creadă în puterea literaturii.

Într-o epocă în care zgomotul pare să învingă adesea dialogul, iar viteza lasă tot mai puțin loc reflecției, întâlnirea de la Biblioteca Municipală Hunedoara a demonstrat că există încă spații în care cuvântul este ascultat cu răbdare, cartea este respectată, iar scriitorul își păstrează rostul firesc: acela de a da sens lumii prin ceea ce scrie. Tocmai de aceea, „De vorbă cu scriitorii și cărțile lor" nu este doar un eveniment din calendarul Zilelor Hunedoarei, ci o sărbătoare a spiritului, în care literatura își întâlnește, an de an, cei mai fideli prieteni.

A consemnat: Camelia Ardelean –
jurnalist cultural / Secretar revistă
Foto: Biblioteca Municipală
Hunedoara, Dorin Olariu, Nuța Crăciun

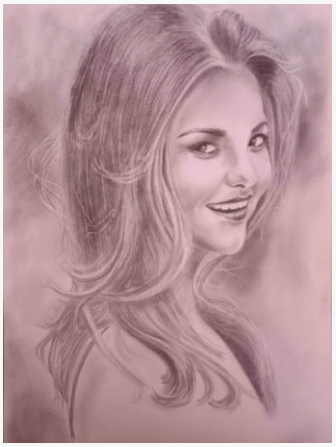

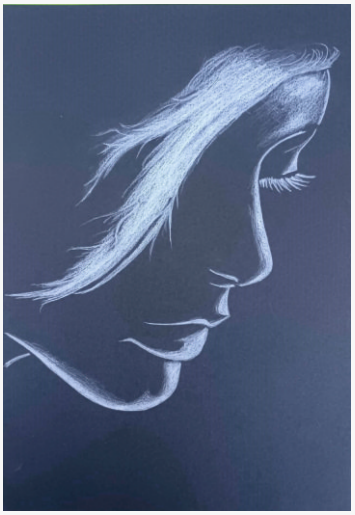

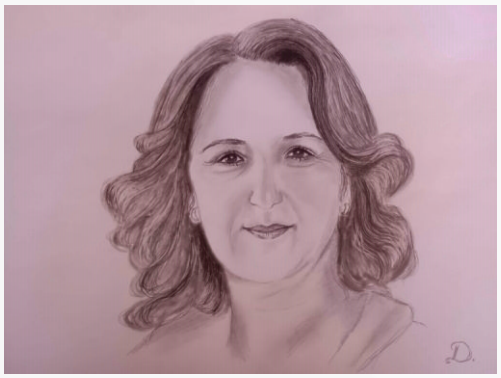

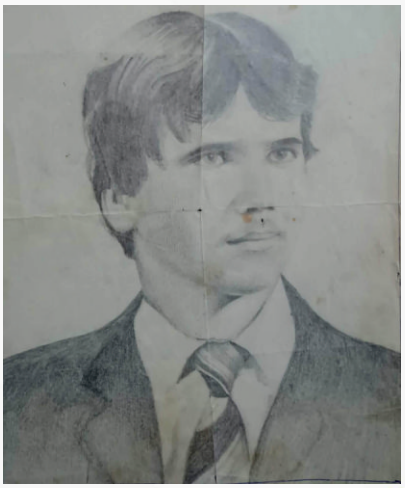

Lucrări realizate de DORIN BALICA

